

เอกสารฉบับนี้จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อแจกจ่าย (ชุดที่ ๒๕๕๐)
และ ป้ายราคาหนังสือฉบับนี้วางจำหน่าย ๒๕๕๐

ห้องสมุดรัฐสภา
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961168738

เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

คณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม
สภาร่างรัฐธรรมนูญ

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

53392

11 ก.ย 2551

พ 20020 01

KD
51/2550
ค/34ก 2550

เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม
สภาร่างรัฐธรรมนูญ

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สารประธานคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีทั้งสิ้นจำนวน ๓๐๙ มาตรา นับได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับแรกที่ได้บันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปศึกษาหรือประกอบการทำงาน ซึ่งจะประโยชน์อย่างมากและสามารถลดปัญหาการตีความบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เพราะได้ทราบถึงความเป็นมาและเหตุผลของการบันทึกเจตนารมณ์อย่างชัดเจน

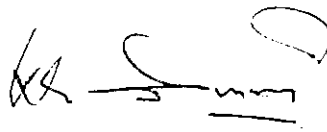
ด้วยในคราวประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๐ ที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ดังนี้

“พิจารณาวงรอบ รูปแบบ และแนวทางในการจัดทำบันทึกเจตนารมณ์ของร่างรัฐธรรมนูญ และรูปแบบในการนำเสนอเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเผยแพร่บันทึกเจตนารมณ์ให้กับประชาชนและหน่วยงานของรัฐได้รับทราบ และนำเสนอต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และสภาร่างรัฐธรรมนูญ” กอปรกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีประเด็นปัญหาการบังคับใช้ในแต่ละมาตรา ก่อให้เกิดประเด็นขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาและวินิจฉัยว่ามีผลใช้บังคับในทางใด จากปัญหาดังกล่าวทำให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นทั้งผู้เสียหายจากการถูกบดบังยัญติแห่งรัฐธรรมนูญบังคับ หรือไม่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ไม่สามารถค้นหาเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญในส่วนนั้น ๆ ได้ เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใด ๆ มิได้เคยบันทึกเจตนารมณ์ไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร จึงเป็นที่มาของปัญหาทำให้ตีความกฎหมายแตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์

คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ตระหนักถึงปัญหาการตีความบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเป็นอย่างดี เมื่อได้รับหน้าที่ให้บันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ “เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐” เล่มนี้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีทั้งสิ้น จำนวน ๓๐๙ มาตรา

นับได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับแรกที่ได้บันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปศึกษาหรือประกอบการทำงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากและสามารถลดปัญหาการตีความบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เพราะได้ทราบถึงความเป็นมาและเหตุผลของการบันทึกเจตนารมณ์อย่างชัดเจน

สุดท้ายนี้ ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ท่านเคารพนับถือ รวมทั้งปวงเทพารักษ์แห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จงดลบันดาลให้ท่านผู้อ่าน ตลอดจนคณะผู้จัดทำหนังสือทุกท่านประสบแต่ความสุข ความเจริญ พร้อมด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ทุกประการ

(นายเดโช สวานานนท์)

รองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่สอง
ประธานคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ
และตรวจรายงานการประชุม
สิงหาคม ๒๕๕๐

ด่วนที่สุด
ที่ ๐๙๖๖/๖๕๕๐

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
เลขที่ ๗๖/๖๕๕๐
วันที่ ๑๕.๕.๕๐
เวลา ๘.๓๕ น.

สภาแห่งรัฐรัฐธรรมนูญ
ถนนผู้กองโน เขตดุสิต
กทม. ๑๐๑๑๐

๗ สิงหาคม ๒๕๕๐

เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานคณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ
และตรวจรายงานการประชุม

กราบเรียน ประธานสภาแห่งรัฐรัฐธรรมนูญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. รายงานผลการดำเนินงานคณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์
จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

๒. ร่างบัณฑิตเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

ตามที่ที่ประชุมสภาแห่งรัฐรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๐
ได้มีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม นั้น

คณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม
ได้รายงานความคืบหน้าการดำเนินงานของคณะกรรมการครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๐
และขอรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการในเรื่องดังต่อไปนี้ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมา
พร้อมนี้

๑. รายงานผลการดำเนินงานคณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ
และตรวจรายงานการประชุม

๒. ร่างบัณฑิตเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาแห่งรัฐรัฐธรรมนูญพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายเดโช สวานานนท์)

ประธานคณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์
จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
วันที่ ๑๕/๕/๕๐
๑๕.๕.๕๐ เวลา ๑๕.๐๒ น.

สำนักกรรมการ ๓

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาแห่งรัฐรัฐธรรมนูญ

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๑๕๘๘

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๑๕๘๕

ส่งงานบริหารต่อไป สำนักกฎหมาย

วันที่ ๗/๕/๕๐

วันที่ ๑๕/๕/๕๐ เวลา ๑๕.๐๐ น.

สำนักงานบริหารทั่วไป และนิติคดี ดำเนินการ

สารบัญ

หน้า

หมวด ๑ หมวดทั่วไป

๑

หมวด ๒ พระมหากษัตริย์

๗

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

ส่วนที่ ๑	บททั่วไป	๑๘
ส่วนที่ ๒	ความเสมอภาค	๒๒
ส่วนที่ ๓	สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล	๒๔
ส่วนที่ ๔	สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	๓๑
ส่วนที่ ๕	สิทธิในทรัพย์สิน	๓๔
ส่วนที่ ๖	สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ	๓๖
ส่วนที่ ๗	เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน	๓๗
ส่วนที่ ๘	สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา	๔๓
ส่วนที่ ๙	สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ	๔๕
ส่วนที่ ๑๐	สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน	๕๐
ส่วนที่ ๑๑	เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม	๕๖
ส่วนที่ ๑๒	สิทธิชุมชน	๕๙
ส่วนที่ ๑๓	สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	๖๒

หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย

๖๔

หมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ส่วนที่ ๑	บททั่วไป	๖๘
ส่วนที่ ๒	แนวนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐ	๗๐
ส่วนที่ ๓	แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน	๗๑
ส่วนที่ ๔	แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม	๗๓
ส่วนที่ ๕	แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม	๗๖
ส่วนที่ ๖	แนวนโยบายด้านการต่างประเทศ	๗๘
ส่วนที่ ๗	แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ	๗๙

ส่วนที่ ๘	แนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	๘๓
ส่วนที่ ๙	แนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และพลังงาน	๘๕
ส่วนที่ ๑๐	แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	๘๖

หมวด ๖ รัฐสภา

ส่วนที่ ๑	บททั่วไป	๘๘
ส่วนที่ ๒	สภาผู้แทนราษฎร	๙๒
ส่วนที่ ๓	วุฒิสภา	๑๑๑
ส่วนที่ ๔	บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง	๑๒๒
ส่วนที่ ๕	การประชุมร่วมกันของรัฐสภา	๑๓๕
ส่วนที่ ๖	การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ	๑๓๗
ส่วนที่ ๗	การตราพระราชบัญญัติ	๑๔๑
ส่วนที่ ๘	การควบคุมการตรากฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	๑๕๑
ส่วนที่ ๙	การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน	๑๕๓

หมวด ๗ การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน ๑๖๐

หมวด ๘ การเงิน การคลัง และงบประมาณ ๑๖๕

หมวด ๙ คณะรัฐมนตรี ๑๗๐

หมวด ๑๐ ศาล

ส่วนที่ ๑	บททั่วไป	๑๙๐
ส่วนที่ ๒	ศาลรัฐธรรมนูญ	๑๙๕
ส่วนที่ ๓	ศาลยุติธรรม	๒๐๙
ส่วนที่ ๔	ศาลปกครอง	๒๑๓
ส่วนที่ ๕	ศาลทหาร	๒๑๘

หมวด ๑๑ องค์การตามรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๑	องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ	
๑.	คณะกรรมการการเลือกตั้ง	๒๑๙
๒.	ผู้ตรวจการแผ่นดิน	๒๓๑
๓.	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	๒๓๖
๔.	คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	๒๔๒

ส่วนที่ ๒	องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ	
๑.	องค์กรอัยการ	๒๔๕
๒.	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๒๔๖
๓.	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	๒๔๙
หมวด ๑๒	การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	
ส่วนที่ ๑	การตรวจสอบทรัพย์สิน	๒๕๐
ส่วนที่ ๒	การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์	๒๕๖
ส่วนที่ ๓	การถอดถอนจากตำแหน่ง	๒๖๐
ส่วนที่ ๔	การดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	๒๖๔
หมวด ๑๓	จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	๒๖๙
หมวด ๑๔	การปกครองส่วนท้องถิ่น	๒๗๑
หมวด ๑๕	การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	๒๘๔
บทเฉพาะกาล		๒๘๖
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ๑	รายนามสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ	๓๐๒
ภาคผนวก ๒	รายนามคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ	๓๐๖
ภาคผนวก ๓	รายนามคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จัดทำเหตุ และตรวจรายงานการประชุม	๓๐๘
ภาคผนวก ๔	รายนามคณะอนุกรรมการในคณะกรรมการวิสามัญ บันทึกเจตนารมณ์ จัดทำเหตุ และตรวจรายงานการประชุม	๓๑๐
ภาคผนวก ๕	รายนามที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการ ประจำคณะกรรมการ	๓๑๔
ภาคผนวก ๖	รายนามฝ่ายเลขานุการ	๓๑๕
ภาคผนวก ๗	รายนามคณะวิชาการ	๓๑๖

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้

เจตนารมณ์ เพื่อยืนยันรูปแบบความเป็นรัฐเดี่ยว

ราชอาณาจักรไทยเป็นรัฐเดี่ยวอันมิอาจแบ่งแยกได้ โดยสอดคล้องกับมาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคสอง ที่กำหนดห้ามเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสมารักร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เจตนารมณ์ ยืนยันถึงรูปแบบการปกครองของประเทศไทยว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ราชอาณาจักรไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยสอดคล้องกับมาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคสอง ที่กำหนดห้ามเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ เป็นครั้งแรก

๓) ได้มีการแปรญัตติในชั้นสภาวาระรัฐธรรมนูญให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติด้วย แต่สภาวาระรัฐธรรมนูญมีมติให้บัญญัติเรื่องการคุ้มครองพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในมาตรา ๗๔

๔) รายงานการประชุมสภาวาระรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมสภาวาระรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๗/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม

เจตนารมณ์ กำหนดที่มาของอำนาจอธิปไตยและหลักการแบ่งแยกอำนาจ ทั้งนี้ การใช้อำนาจนั้นต้องสอดคล้องกับหลักนิติธรรม

เพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม (The Rule of Law) การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องอยู่บนพื้นฐานของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีความเป็นธรรม สามารถอธิบายและให้เหตุผลได้ และจะใช้อำนาจรัฐโดยปราศจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายรองรับนั้นไม่ได้

หมายเหตุ

๑) วรคหนึ่ง คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก โดยเปลี่ยนแปลงคำว่า "มาจาก" เป็นคำว่า "เป็นของ" ปวงชนชาวไทย

๓) หลักนิติธรรม (The Rule of Law) มาจากหลักกฎหมายของกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ (Common Law) เป็นหลักที่จำกัดการใช้อำนาจของผู้ปกครองไม่ให้เกินขอบเขตโดยปกครองภายใต้กฎหมาย

หลักนิติรัฐ (Rechtstaat/Legal State) มาจากหลักกฎหมายของกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ (Civil Law) มีความหมายกว้างครอบคลุมมากกว่าหลักนิติธรรม ซึ่งมีหมายความว่ารวมถึงหลักดังต่อไปนี้

(๑) หลักการแบ่งแยกอำนาจ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ

(๒) หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

(๓) หลักความชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตุลาการและองค์กรฝ่ายปกครอง ในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือมีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด

(๔) หลักความชอบด้วยกฎหมาย ในเนื้อหาของกฎหมายนั้นจะต้องมีความชอบในเนื้อหาที่มีหลักประกันความเป็นธรรมแก่ประชาชน

(๕) หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

(๖) หลักการไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิด ซึ่งเป็นหลักในทางกฎหมายอาญา (Nullum crimen nulla poena sine lege)

(๗) หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับหลักนิติรัฐมีความคล้ายคลึงกัน ๒ ประการ คือ

(๑) ถ้าไม่มีกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไม่มีอำนาจกระทำการใดๆ ทั้งสิ้น เพราะถ้าดำเนินการไปแล้วอาจกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน

(๒) หลักที่ว่าเมื่อกฎหมายกำหนดขอบเขตไว้เช่นใด ฝ่ายปกครองก็ใช้กฎหมายไปตามขอบเขตนั้น จะใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

เจตนารมณ์ เพื่อวางหลักทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพอื่น และความเสมอภาคของบุคคล

การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคลที่ปฏิญญาสากลหรืออนุสัญญาแห่งองค์การสหประชาชาติรับรอง และประเทศไทยร่วมเป็นภาคี เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนพึงได้รับโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้นๆ จะเป็นคนสัญชาติไทยหรือไม่ เช่น คนต่างด้าว คนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติชนกลุ่มน้อย ในฐานะที่เป็นมนุษย์และอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวรย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับชนชาวไทย เพียงแต่บุคคลดังกล่าวจะกล่าวอ้างสิทธิตามกฎหมายทำนองเดียวกับชนชาวไทยมิได้

คณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

เด็กที่เกิดแต่บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิมีชีวิตอยู่รอด มีสิทธิได้รับการบันทึกการเกิด เพื่อให้ปรากฏตัวตน มีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานตามสมควร

เด็กที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ปรากฏบิดาหรือมารดาว่าเป็นบุคคลใด ย่อมได้รับความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐาน รวมทั้งรับรองสถานภาพด้วย

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก โดยคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน (Human Rights)
- ๓) การคุ้มครองตามมาตรา ๔ ควรดูประกอบกับมาตรา ๘๒ กรณีสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีซึ่งพึงถือปฏิบัติตาม
- ๔) หลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นต่ำสุดของบุคคลสอดคล้องกับปญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘
- ๕) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองความเสมอภาคให้แก่ประชาชนชาวไทย

บทบัญญัติในมาตรา ๕ กำหนดตามหลักความเสมอภาคทั้งเรื่องเหล่ากำเนิด เพศ ศาสนา และประชาชน เนื่องจากอยู่ภายใต้หลักกฎหมายเดียวกัน ดังนั้น เจตนารมณ์จึงมุ่งเน้นในเรื่องความเสมอภาคของประชาชน

หลักความเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย (Principle of Equality before the Law) เป็นหลักการสำคัญที่เป็นสากล โดยต้องได้รับความคุ้มครองโดยไม่มีการแบ่งแยก

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) ความหมายของคำว่า “เพศ” พิจารณาร่วมกับมาตรา ๓๐ วรรคสาม
- ๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ อดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๖ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อแสดงหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ลำดับความสำคัญของรัฐธรรมนูญว่า บทบัญญัติใด ๆ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมิได้อันเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๗ ในเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เจตนารมณ์ เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างในตัวบทรัฐธรรมนูญ แม้บัญญัติให้กว้างขวางเพียงใดก็ไม่สามารถครอบคลุมเนื้อหาได้ทุกเรื่อง จึงจำเป็นต้องใช้ประเพณีการปกครองประกอบให้รัฐธรรมนูญมีความสมบูรณ์

อนึ่ง ประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ คือ

- ๑) เป็นทางปฏิบัติหรือธรรมเนียมที่เคยกระทำสืบต่อกันมาในทางการเมืองการปกครองโดยมิได้มีกฎหมายใดกำหนดเอาไว้ และ
- ๒) ทางปฏิบัตินั้นต้องมีผลผูกพันต่อบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องให้ต้องกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ ตามที่กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้

องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องใด ให้องค์กรนั้นเป็นผู้วินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของตนตามมาตรา ๗

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๒

พระมหากษัตริย์

มาตรา ๘ องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้
ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

เจตนารมณ์ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขและเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะกล่าวหา ฟ้องร้อง หรือล่วงละเมิดพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๙ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

เจตนารมณ์ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ ขณะเดียวกันก็ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ศาสนาอื่นๆ ด้วย

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) หลักการดังกล่าวเชื่อมโยงกับมาตรา ๗๙ ในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ สะท้อนให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์จะต้องทรงนับถือศาสนาพุทธเท่านั้น เพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือมาช้านานเสมือนเป็นศาสนาประจำชาติ
- ๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

เจตนารมณ์ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทยซึ่งมีความสำคัญสูงสุดต่อความมั่นคงและความผาสุกร่มเย็นของคนในชาติ

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

เจตนารมณ์ การสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่บุคคลใด ย่อมเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะตามพระราชอัธยาศัย

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและทรงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่งและองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบแปดคนประกอบเป็นคณะองคมนตรี
คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนองคมนตรี ซึ่งคณะองคมนตรีเป็นคณะที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ ทำหน้าที่ถวายความเห็นในเรื่องที่ทรงปรึกษา

คณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๓ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีหรือการให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรีหรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

เจตนารมณ์ พระราชอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนองคมนตรี เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรีหรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง และประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีหรือให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔ องคมนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดลักษณะต้องห้ามขององคมนตรี โดยองคมนตรีต้องปราศจากงานอื่นที่กระทบต่อการทำหน้าที่องคมนตรี และต้องวางตนเป็นกลางในทางการเมืองการปกครองอย่างเคร่งครัด

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๕ ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำ ดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

เจตนารมณ์ การถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ก่อนเข้ารับหน้าที่ขององคมนตรี เป็นการกระทำเพื่อแสดงความจงรักภักดี แสดงปณิธานที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และแสดงความยึดมั่นที่จะปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๖ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งขององคมนตรีไว้ให้ชัดเจน

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๗ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

เจตนารมณ์ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่ง เป็นพระราชอำนาจเฉพาะของพระมหากษัตริย์

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดคนหนึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

เจตนารมณ์ เพื่อให้มีผู้สำเร็จราชการมาปฏิบัติหน้าที่แทนพระมหากษัตริย์ในระหว่างที่ทรงบริหารงานไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๙ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘ หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่น ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดคนหนึ่งซึ่งสมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง

เจตนารมณ์ กำหนดวิธีการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ปฏิบัติหน้าที่แทนพระมหากษัตริย์ในระหว่างที่ทรงบริหารงานไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๐ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๘ หรือ มาตรา ๑๙ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการ แทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่ง หรือในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรค สอง ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณี เช่นว่านี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีเป็น การชั่วคราวไปพลางก่อน

เจตนารมณ์ เพื่อให้มีผู้สำเร็จราชการปฏิบัติหน้าที่แทนพระมหากษัตริย์ในกรณี ที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ที่แต่งตั้งขึ้นไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และเพื่อมิให้เกิด ปัญหาแก่การปฏิบัติหน้าที่ของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๑ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง ตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภาด้วยถ้อยคำ ดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรานี้

เจตนารมณ์ การที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ก่อนเข้ารับหน้าที่ เป็นการกระทำเพื่อแสดงความจงรักภักดี และแสดงปณิธานที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๓ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะองคมนตรีจัดทำร่างกฎมณเฑียรบาลแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลเดิมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระราชวินิจฉัย เมื่อทรงเห็นชอบและทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้งประธานรัฐสภาเพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสกาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคสอง

เจตนารมณ์ เพื่อให้การสืบราชสมบัติ เป็นไปตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ซึ่งเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบ และให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์พระรัชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๒ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในการนี้ จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคหนึ่งหรือให้ความเห็นชอบตามวรรคสอง

เจตนารมณ์ เป็นบทบัญญัติเพื่อกำหนดแนวทางว่าด้วยการอัญเชิญองค์รัชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลง

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๒ เป็นครั้งแรก

คณะกรรมการการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จัดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๔ ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศอัญเชิญองค์พระรัชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ตามมาตรา ๒๓ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้ จนกว่าจะได้ประกาศอัญเชิญองค์พระรัชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคหนึ่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่งหรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวตามวรรคสอง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐ วรรคสาม มาใช้บังคับ

เจตนารมณ์ เพื่อรับรองความต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่คณะองคมนตรีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๙ หรือ มาตรา ๒๓ วรรคสอง หรือประธานองคมนตรีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง หรือมาตรา ๒๔ วรรคสอง และอยู่ในระหว่างที่ไม่มีประธานองคมนตรีหรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะองคมนตรีที่เหลืออยู่เลือก องคมนตรีคนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ประธานองคมนตรี หรือปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือตามมาตรา ๒๔ วรรคสาม แล้วแต่กรณี

เจตนารมณ์ เพื่อรับรองความต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งประธานองคมนตรี

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๓

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๒๖ การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยจากการใช้อำนาจใด ๆ โดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร

องค์กรของรัฐทุกประเภท เช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น รวมตลอดถึงรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น จะต้องปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจบังคับตามกฎหมายหรือตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับใดๆ หรือการตีความกฎหมายที่มีผลกระทบต่อประชาชน จะต้องตระหนักและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยแจ้งชัดหรือโดยปริยาย แม้บุคคลนั้นจะถึงแก่ความตายไปแล้วศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์พึงได้รับความเคารพเช่นกัน

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) หลักการนี้เป็นไปตามหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘
- ๔) หลักการในหมวดนี้ เป็นการคุ้มครองชนชาวไทย แต่อย่างไรก็ตาม รัฐอาจตรากฎหมายขยายความคุ้มครองไปถึงบุคคลที่ไม่ได้มีสัญชาติไทยด้วยตามหลักมนุษยธรรม
- ๕) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๗ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้การตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย การตีความกฎหมาย และให้หมายรวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ด้วย คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐพึงตระหนัก ผูกพัน และต้องเคารพซึ่งสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญรับรองโดยแจ้งชัดหรือโดยปริยาย ตามประเพณีปฏิบัติหรือตามที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยรับรองไว้

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้บุคคล รวมทั้งนิติบุคคล คณะบุคคลหรือชุมชนที่
 บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้รับรอง ต้องมีหน้าที่ให้ความเคารพศักดิ์ศรีความเป็น
 มนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิและ
 เสรีภาพของบุคคล หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของ
 ประชาชน

หากชนชาวไทยถูกบุคคลหรือองค์กรของรัฐล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่บทบัญญัติ
 แห่งรัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยแจ้งชัด โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ
 ย่อมได้รับการปกป้องคุ้มครองและแก้ไขเยียวยาด้วยกระบวนการทางศาลโดยตรง เว้นแต่การ
 ใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ก็ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ๆ

อนึ่ง เพื่อประกันการใช้สิทธิทางศาลในกรณีที่บุคคลซึ่งเป็นชนชาวไทยถูกล่วงละเมิด
 สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญประสงค์จะใช้สิทธิทางศาลย่อมได้รับความ
 สะดวกและได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดย
 ปรับปรุงหลักการเดิมของหมวดสิทธิและเสรีภาพซึ่งเคยกำหนดให้การใช้สิทธิและเสรีภาพต้อง
 เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ให้สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ทันทีไม่ต้องรอให้มีกฎหมาย
 บัญญัติขึ้นเสียก่อน จึงตัดข้อความเดิมที่เคยบัญญัติว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ในมาตรา
 ต่าง ๆ ออก และบัญญัติสาระแห่งสิทธิและเสรีภาพไว้ในเนื้อหาของแต่ละมาตราแทน จึงต้อง
 ปรับปรุงมาตรานี้เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติตาม
 บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพได้โดยตรง แม้จะยังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ แต่ถ้าเรื่องใด
 มีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดเพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนการใช้สิทธิเสรีภาพไว้แล้วให้เป็นไป
 ตามกฎหมายนั้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
 ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑
 มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๙ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะ
 กระทำได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่
 รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิ
 และเสรีภาพนั้นมิได้

สมมติห้องสมุดรัฐสภา

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ กำหนดเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ป้องกันมิให้รัฐดำเนินการใด ๆ เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินสมควรและกระทบสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ

เงื่อนไขของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลรวมทั้งสิ้น ๕ ประการ มีดังนี้

๑) ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย และระบุบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจ

๒) จำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เฉพาะเพื่อการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

๓) จำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่จำเป็น

๔) จะกระทบสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้

๕) มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป

เงื่อนไขให้นำการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยดังกล่าวไปใช้กับการออกกฎหรือระเบียบที่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งปวงด้วย ทั้งนี้ คำว่า “กฎหมาย” หมายรวมถึง กฎหมายลำดับรองที่ฝ่ายบริหารบัญญัติขึ้นอาศัยอำนาจตามกฎหมายระดับพระราชบัญญัติทุกประเภท เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญนี้ว่าไม่สามารถกระทำได้ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติให้สามารถกระทำได้เพื่อให้สอดคล้องกับการตัดข้อความเดิมที่ว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ออก ซึ่งรัฐยังคงมีหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อสนับสนุนการใช้สิทธิอยู่ แต่กฎหมายนั้นจะต้องไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพด้วย รวมทั้งจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและใช้บังคับเป็นกรณีทั่วไป นอกจากนั้น หากรัฐธรรมนูญนี้บัญญัติให้ตรากฎหมายเฉพาะเพื่อการใดจะตรากฎหมายนอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ไม่ได้ และตัดบทบัญญัติเดิมที่ระบุให้อำนาจตรากฎหมายออก เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่

เปลี่ยนแปลงไปในมาตรา ๒๘ ที่ตัดข้อความว่า "ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" ออก แล้วทำให้ไม่มีมาตราที่จะอ้างได้ อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขการตรากฎหมายก็ยังคงต้องเป็นไปตามมาตรา ๒๘ ซึ่งต้องอยู่ในขอบเขตของเรื่องนั้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๒

ความเสมอภาค

มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคลที่มีความแตกต่างกัน

รัฐมีหน้าที่ในการขจัดอุปสรรคและส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น โดยไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นหลักการสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ความแตกต่างเรื่อง "เพศ" นอกจากหมายถึงความแตกต่างระหว่างชายหรือหญิงแล้ว ยังหมายรวมถึงความแตกต่างของบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ (Sexual Identity) หรือเพศสภาพ (Gender) หรือความหลากหลายทางเพศ (Sexual Diversity) แตกต่างจากเพศที่ผู้นั้นถือ

กำหนดอยู่ด้วย จึงไม่ได้บัญญัติคำดังกล่าวข้างต้นไว้ในมาตรา ๓๐ เนื่องจากคำว่า “เพศ” ให้ความหมายรวมถึงคำดังกล่าวอยู่แล้ว และจะต้องไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มความคุ้มครองรวมถึงการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่มีความพิการด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ ครั้งที่ ๓๗/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๐ วันเสาร์ที่ ๓๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๑ บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายหรือกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

เจตนารมณ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีความเสมอภาคภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป เว้นแต่ถูกจำกัดไว้โดยกฎหมายหรือกฎที่ออกมาโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ หมายความว่ารวมถึงพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น บุคคลดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการปฏิบัติตามหรือบังคับใช้กฎหมาย ย่อมอยู่ในฐานะที่จะให้คุณให้โทษแก่ประชาชนหรือทางการเมืองไม่ว่าระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น จึงอาจถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญบางประการ อย่างไรก็ตามกฎหมายหรือกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายต้องมีวัตถุประสงค์เฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

- ๑) เกี่ยวกับการเมือง
- ๒) เกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถภาพหรือการรักษาวินัย
- ๓) เกี่ยวกับคุณธรรมหรือจริยธรรม

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๓

สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล

มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

๑) กรณีกระทบถึงชีวิต บุคคลจะถูกทรมาน ทารุณกรรม หรือลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ บุคคลจะไม่ถูกละเมิดโดยบุคคลอื่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๒) กรณีกระทบสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย โดยการจับ คุมขัง ตัวบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

๓) การคุ้มครอง แก้วไข เยียวยากรณีบุคคลถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพไม่ว่าเป็นผู้เสียหายเองหรือบุคคลอื่น การรับรองการใช้สิทธิทางศาลเพื่อระงับหรือเพิกถอนดำเนินคดีอาญากับบุคคลโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ตัดคำว่า “ประหารชีวิต” เพราะเห็นว่าไม่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยให้โทษทางกฎหมายเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๕

๔) “การลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายทารุณ” หมายความว่ารวมถึงการบังคับสูญหายโดยการกระทำหรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สอดคล้องกับอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลถูกบังคับสูญหาย

๕) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และครั้งที่ ๓๗/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข

การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานหรือในที่รโหฐาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพในเคหสถานหรือที่อยู่อาศัย

การค้นต้องมียุทธศาสตร์หรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ และการที่ศาลจะมีคำสั่งหรือหมายเช่นนั้นก็ต้องมีเหตุตามที่กฎหมาย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติไว้ เป็นต้น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) สิทธิและเสรีภาพในเคหสถานเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ตามปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๑๒

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และครั้งที่ ๓๗/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อประกันเสรีภาพในการเดินทางหรือเลือกถิ่นที่อยู่

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักรได้โดยอิสระ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้เฉพาะเพื่อ

๑) ความมั่นคงแห่งรัฐ

๒) ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน

๓) การผังเมือง

๔) สวัสดิภาพของผู้เยาว์ เนื่องจากบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายมีอำนาจกำหนดที่อยู่ของบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๗ (๑) เป็นต้น

อนึ่ง บทบัญญัตินี้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้มีสัญชาติไทย มิให้ถูกเนรเทศออกนอกราชอาณาจักรไทย หรือมิให้ถูกห้ามเข้ามาในราชอาณาจักรไทย เป็นสิทธิเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้น

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก ส่วนเสรีภาพในการเดินทางมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก

๓) เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ภายในรัฐสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๑๓

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๕ สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหาหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy Rights) สิทธิของบุคคลในครอบครัว และเกียรติยศ ชื่อเสียง

“สิทธิความเป็นส่วนตัว” หมายความว่า สิทธิของบุคคลที่จะอยู่โดยลำพังปราศจากการแทรกแซงของบุคคลอื่น รัฐให้ความคุ้มครองและจะล่วงละเมิดมิได้ เว้นแต่เพื่อประโยชน์สาธารณะ ถือเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง สิทธิความเป็นส่วนตัวมีลักษณะเกี่ยวข้องกับหลายเรื่อง เช่น สิทธิความเป็นส่วนตัวในทรัพย์สิน สิทธิความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร หรือสิทธิความเป็นส่วนตัวในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอื่นเกี่ยวกับตน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงสิทธิในครอบครัวหรือสถาบันครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคลซึ่งต้องได้รับความคุ้มครอง การกระทำใดๆ อันเป็นการแทรกแซงหรือการแพร่ข่าวหรือละเมิดสิทธิ จะกระทำมิได้ เว้นแต่เพื่อประโยชน์สาธารณะ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้กระชับและเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเพิ่มเติมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อไม่ให้ผู้ใดนำไปเผยแพร่หรือนำไปใช้โดยมิชอบ อันก่อให้เกิดความเสียหาย เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากบุคคลเจ้าของข้อมูล หรือเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะ

๒) สิทธิของบุคคลในครอบครัวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก ส่วนสิทธิของบุคคลในเกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ เป็นครั้งแรก

๓) คำว่า “ความเป็นอยู่ส่วนตัว” ตามความในมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่งและวรรคสองมีความหมายเดียวกันกับคำว่า “ความเป็นอยู่ส่วนตัว” ตามความในมาตรา ๔๕ วรรคสอง โดยตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่งและวรรคสองมีไว้เพื่อควบคุมครอง ส่วนตามมาตรา ๔๕ วรรคสองมีไว้เพื่อประกันสิทธิของบุคคล

๔) คำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามความในมาตรา ๓๕ วรรคท้าย มีความหมายเดียวกันกับคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามความในมาตรา ๕๖ โดยตามมาตรา ๓๕ วรรคท้ายมีไว้เพื่อควบคุมครอง ส่วนตามมาตรา ๕๖ มีไว้เพื่อประกันสิทธิของบุคคล

๕) หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๑๒

๖) ข้อมูลส่วนบุคคลอื่นเกี่ยวกับตน ไม่ได้มีความหมายในเชิงของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ดังนั้นจึงไม่อาจกล่าวได้ว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของข้อมูลได้

๗) ตัวอย่างกรณี “เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ” ตามความในมาตรา ๓๕ วรรคสอง ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลในการพิจารณาคดีของศาล การเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น

๘) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เจตนารมณ์ เพื่อประกันเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคล

การตรวจ การกัก หรือกระทำด้วยวิธีการใดๆ เพื่อเปิดเผยหรือเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลหรือข้อความในสิ่งสื่อสารที่บุคคลติดต่อถึงกัน รวมถึงการดักฟัง บันทึกเสียงสนทนาจะกระทำมิได้

เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๑๒
- ๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมิควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการนับถือศาสนา

ปวงชนชาวไทยรวมถึงบุคคลทั่วไปที่มีเชื้อชาติไทยมีเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาและปฏิบัติพิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์และเด็ดขาด การกระทำใด ๆ อันเป็นการจำกัดขัดขวางสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ ทั้งนี้ การปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือพิธีกรรมตามความเชื่อในศาสนาที่ตนนับถือ ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่พลเมืองหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และรัฐต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิและเสรีภาพเช่นว่านั้น

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มคำว่า “ศาสนธรรม” เพื่อให้ครอบคลุมถึงการคุ้มครองการประพฤติ การปฏิบัติตามหลักศีลธรรมอันดีทั้งหมด ไม่ว่าจะมีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๑๘
- ๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๗/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๘ การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองมิให้รัฐบาลบังคับใช้แรงงานประชาชน

รัฐจะบังคับใช้แรงงานไม่ได้ นอกจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดไว้ให้กระทำได้ เฉพาะเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะและในกรณีฉุกเฉิน หรือประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ หรือระหว่างประกาศภาวะฉุกเฉินหรือกฎอัยการศึกเท่านั้น

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๖๖ มาตรา ๘ (๓) (ก)
- ๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๔

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

มาตรา ๓๔ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญา มิให้ต้องรับโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่บุคคลนั้นกระทำความผิด

๑) ห้ามนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีโทษทางอาญาไปลงโทษหรือเพิ่มโทษย้อนหลังแก่การกระทำที่มีอยู่ก่อนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับ

๒) ตราบเท่าที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดมิได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับปวงชนชาวไทยนอกเหนือจากมีสิทธิในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

อนึ่ง หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดอาญาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยนำมาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓ บัญญัติรวมไว้ด้วยกัน

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๓) หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๑๑ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๖๖ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๐ บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

(๒) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐาน เรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสาร อย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้าน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดี ครอบงำคณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(๓) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(๔) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้ง สิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำ เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(๕) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๖) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ

(๗) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบ หรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจาก ทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(๘) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสม จากรัฐ

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม

- ๑) กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว กฎระเบียบต่างๆ รวมทั้งค่าใช้จ่ายจะต้องไม่เป็นอุปสรรค
- ๒) มีสิทธิได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยเปิดเผย เทียบธรรม
- ๓) มีสิทธิได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่าย
- ๔) มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด รวมทั้งมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำใดอันเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเอง เช่น ถ้อยคำที่อาจทำให้ตนต้องได้รับโทษหรือได้รับโทษหนักขึ้น เป็นต้น
- ๕) มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งทางแพ่งและทางอาญาจากรัฐตามจำเป็นและเหมาะสม และเสียค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ
- ๖) เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี คนพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และการปฏิบัติที่เหมาะสมในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะคดีความรุนแรงทางเพศ เช่น การสอบสวน การสืบพยาน เป็นต้น

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งปรับปรุงจากมาตรา ๒๓๗ ถึงมาตรา ๒๔๗ โดยไม่บัญญัติรายละเอียดไว้ในรัฐธรรมนูญอีก เนื่องจากได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว หากคงบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจะทำให้การปรับปรุงเพื่อเพิ่มสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมทำได้ยาก จึงปรับปรุงใหม่โดยบัญญัติสาระสำคัญของสิทธิพื้นฐานที่ประชาชนจะได้รับในกระบวนการยุติธรรมไว้ให้ครบถ้วน รวมทั้งเพิ่มหลักการเกี่ยวกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Access to Justice) เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิ และจะต้องตรากฎหมายเพื่อกำหนดรายละเอียดในแต่ละเรื่องที่กำหนดไว้ ซึ่งจะทำให้สามารถปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้เหมาะสมได้เมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) หลักการดังกล่าวสอดคล้องหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๖๖ มาตรา ๘ มาตรา ๑๐ (๒) (ข) และ (๓) และ มาตรา ๑๔
- ๔) รายงานการประชุมสมัชชาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๕
สิทธิในทรัพย์สิน

มาตรา ๕๑ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันความมั่นคงในการถือครองทรัพย์สิน

บุคคลที่ได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยชอบรวมถึงการรับมรดกย่อมได้รับความคุ้มครองความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง รวมทั้งสิทธิใดๆ ในการใช้สอยหรือจำหน่ายจ่ายโอน

อย่างไรก็ตาม สิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวอาจถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น เช่น การอายัด การยึด หรือการริบทรัพย์สินจะกระทำได้อีกแต่โดยกฎหมายให้อำนาจเป็นต้น

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก และสิทธิในการสืบทอดมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๒ เป็นครั้งแรก

๓) หลักการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าว สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๑๗

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๔๒ การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะกิจการของรัฐเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน การอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งทางประวัติศาสตร์ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควร แก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน และประโยชน์ที่รัฐและผู้ถูกเวนคืนได้รับจากการใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาท

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดเชยไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิของผู้ถูกเวนคืนอสังหาริมทรัพย์และการกำหนดค่าทดแทนที่เป็นธรรม

ห้ามเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่เฉพาะเมื่อมีความจำเป็นหรือเพื่อสาธารณประโยชน์เท่านั้น และต้องเวนคืนเฉพาะเพื่อกิจการของรัฐหรือเกี่ยวเนื่องกับรัฐเพื่อประโยชน์ในการบริการสาธารณะ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การผังเมือง และความจำเป็นอื่นๆ ซึ่งรัฐจำเป็นต้องเวนคืนที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ของประชาชน

การกำหนดค่าทดแทนต้องเป็นธรรมแก่ผู้ถูกเวนคืนและสังคม ทั้งผู้ถูกเวนคืนต้องได้รับค่าทดแทนโดยเร็ว

เมื่อมีการเวนคืนที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์แล้วไม่ได้ใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์และภายในระยะเวลาที่กำหนด รัฐจะต้องคืนแก่เจ้าของเดิมหรือทายาทแล้วเรียกค่าทดแทนคืน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มคำว่า "เฉพาะกิจการของรัฐ" เพื่อป้องกันการเวนคืนกรณีนำไปใช้ในกิจการของภาคธุรกิจเอกชน และเพิ่มความคุ้มครองรวมถึงการอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งทางประวัติศาสตร์ด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๖

สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

มาตรา ๔๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

เจตนารมณ์ เพื่อประกันเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรืออาชีพ รวมทั้งเสรีภาพในการแข่งขันทางธุรกิจอย่างเป็นธรรม

รัฐจะจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรืออาชีพไม่ได้ เว้นแต่เพื่อรักษาความมั่นคงและเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้เท่านั้น

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาว่าด้วยรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงาน รวมทั้งหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงาน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

**เจตนารมณ์ เพื่อประกันความปลอดภัย สวัสดิภาพ และการดำรงชีพของ
คนทำงาน**

ผู้ทำงานหรือใช้แรงงานย่อมมีสิทธิได้รับความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงานจากนายจ้างโดยรัฐสนับสนุน รวมทั้งมีสิทธิได้รับหลักประกันในการดำรงชีพโดยการประกันตนเองกับบริษัทประกันภัย หรือประกันตนเองโดยรัฐมีส่วนร่วมหรือนายจ้างจัดให้ แล้วแต่กรณี

หมายเหตุ

๑) หลักประกันความปลอดภัย สวัสดิภาพ และความมั่นคงในการดำรงชีพผู้ใช้แรงงานบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาว่าด้วยรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๗

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

คณะกรรมการการวิสามัญรับทักเจตนารมณ์ อดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาว่ารัฐธรรมนูญ

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตาม
มาตรานี้ จะกระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็น
ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตาม
มาตรานี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตรา
ขึ้นตามวรรคสอง

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาใน
หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่
ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง
กฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น
ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและ
สื่อมวลชน

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและ
สื่อมวลชน ซึ่งเป็นสาระสำคัญในสังคมประชาธิปไตย ได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิด
สิทธิของบุคคลอื่นหรือขัดต่อประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ

๑) เสรีภาพในการแสดงออกของบุคคล บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่ง
ความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และหมายรวมถึงการแสดงด้วย
วิธีใดๆ ไม่ว่าจะผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสารสนเทศชนิดใดๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์
เว็บบอร์ด เป็นต้น เพื่อให้บุคคลเข้าใจความหมาย

กำหนดมิให้รัฐจำกัดเสรีภาพการแสดงออกของบุคคล เว้นแต่อาศัยอำนาจตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย และกฎหมายเช่นนั้นต้องมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง
ดังต่อไปนี้

- ก. เพื่อความมั่นคงของรัฐในด้านต่างๆ รวมถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ
- ข. เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่
ส่วนตัวของบุคคลหรือเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน รวมทั้งเพื่อรับรองสิทธิของ
เด็กและเยาวชนให้ได้รับการพัฒนาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ก. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

๒) เสรีภาพของสื่อมวลชน

รัฐจะสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนชนิดอื่นๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์มิได้

เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนจึงกำหนดบทบัญญัติมิให้รัฐห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นหรือเข้าแทรกแซงสื่อมวลชนด้วยวิธีการใดๆ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันการประกอบวิชาชีพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นมิให้ถูกรวบงำโดยรัฐ ซึ่งจะทำให้การเสนอข่าวหรือให้ความเห็นเป็นไปโดยอิสระ และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อเสนอเป็นข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบความเป็นจริง

นอกจากนี้ ยังห้ามรัฐกำหนดให้เข้าข่าว บทความหรือสิ่งสื่อความหมายอย่างอื่นๆ ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปเผยแพร่ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

กำหนดให้เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

กำหนดห้ามรัฐให้เงินหรือทรัพย์สินเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เพื่อป้องกันมิให้การเมืองเข้าครอบงำสื่อ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มเติมการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนโดยกำหนดมิให้รัฐสั่งห้ามการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ รวมทั้งสื่อมวลชนอื่นทุกประเภท หรือแทรกแซงด้วยประการใดๆ และกำหนดหลักประกันในการประกอบวิชาชีพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นมิให้ถูกรวบงำโดยรัฐ ซึ่งจะทำให้การเสนอข่าวหรือให้ความเห็นเป็นไปโดยอิสระ และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อเสนอข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบตามความเป็นจริง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพุธที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๔๖ พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

การกระทำใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าว หรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชน และเพื่อให้มาตรการคุ้มครองดังกล่าวมีผลบังคับใช้อย่างแท้จริง

เพื่อป้องกันการครอบงำหรือแทรกแซงผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชน โดยผู้ปฏิบัติงานต้องมีจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ และมีองค์กรวิชาชีพควบคุมตรวจสอบกันเอง

เพื่อห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการกระทำการใด ๆ ไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อมอันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าว หรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น หากกระทำให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่การกระทำดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมายหรือจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ ทั้งนี้ เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถเสนอข่าว หรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะ เช่น การเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวมได้โดยปราศจากการแทรกแซงหรือการใช้อิทธิพลครอบงำจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือหน่วยงานของรัฐ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มกรณีการห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการกระทำการ

ใดๆ ไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อมอันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าว หรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพุธที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๗ คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มืองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะอื่น และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ

การกำกับการประกอบกิจการตามวรรคสองต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้มีการครอบงำ การครองสิทธิข้ามสื่อ หรือการครอบงำ ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเอง หรือโดยบุคคลอื่นใด ซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองการจัดสรรคลื่นความถี่อย่างเป็นธรรม ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และป้องกันมิให้มีการครอบงำ การครองสิทธิข้ามสื่อ เพื่อคุ้มครองให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้คลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ และกำหนดให้

๑) มืองค์กรอิสระองค์กรเดียวในการจัดสรรคลื่นความถี่ เพื่อความเป็นเอกภาพในการจัดการ เนื่องจากการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีที่ทำให้คลื่นโทรคมนาคมสามารถใช้ในการกระจายเสียงและแพร่ภาพได้เหมือนคลื่นวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หากมีสององค์กรเช่นเดิมอาจก่อให้เกิดปัญหาการคาบเกี่ยวในอำนาจหน้าที่ได้

๒) การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคม และการกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม ต้องกระทำโดยองค์กรอิสระ เพื่อให้สามารถดูแลการจัดสรรและการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ในภาพรวมอย่างเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากการเมืองหรือธุรกิจเอกชน

๓) การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคม ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชน ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐและประโยชน์สาธารณะอื่น ตลอดจนการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารมวลชนสาธารณะ ทั้งในด้านการจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับภาคประชาชน และการจัดให้มีกองทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเนื้อหาสาระและเทคโนโลยีของสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยปรับปรุงให้มืองค์กรหนึ่งที่เป็นอิสระ แต่ให้แบ่งโครงสร้างขององค์กรใหม่เป็นสองแผนกหรือสองฝ่าย ซึ่งเป็นไปตามบทเฉพาะกาลมาตรา ๓๐๕ (๑) เพื่อทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เพื่อให้สามารถดูแลการจัดสรรและการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ได้ในภาพรวม เพิ่มความคุ้มครองให้กับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของสื่อด้วยมาตรการป้องกันมิให้มีการครอบงำ การครอบงำสิทธิข้ามสื่อ และรักษาไว้ซึ่งสาระสำคัญของการจัดให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารมวลชนสาธารณะ ทั้งในด้านการจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับภาคประชาชน และการจัดให้มีกองทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเนื้อหาสาระและเทคโนโลยีของสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพุธที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๔๘ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม มิได้ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว

เจตนารมณ์ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือ โทรคมนาคม รวมถึงการแทรกแซงทั้งทางตรงและทางอ้อม

หมายเหตุ

๑) หลักป้องกันการขัดขวางหรือการแทรกแซงกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมี บัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพุธที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๘

สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา

มาตรา ๔๙ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิ ตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของ ประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครอง และส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

เจตนารมณ์ เพื่อให้บุคคลมีความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้

๑) บุคคลมีความเสมอภาคและมีอิสระในการเลือกรับการศึกษาได้ทุกรูปแบบ

๒) ในกรณีที่บุคคลเลือกรับการศึกษาในระบบ ย่อมมีความเสมอภาคในการรับ การศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า แม้ระยะเวลาการศึกษาจะไม่ต่อเนื่องก็ตาม ซึ่งรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และเหมาะสมกับผู้เรียน โดยห้ามเก็บเงินกินเปล่า เงินบริจาค เงินบำรุง และค่าใช้จ่ายใดๆ ใน หลักสูตรนั้นๆ จากผู้ปกครองไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เช่น การเก็บเงินผู้ปกครองผ่าน สมาคมผู้ปกครองสำหรับทุกกิจกรรมตามหลักสูตรทุกประเภทที่จัดขึ้นในสถานศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยตรงหรือกิจกรรมร่วมหลักสูตร ทั้งนี้ แม้จะใช้ชื่อว่า

เป็นกิจกรรมพิเศษหรือกิจกรรมนอกหลักสูตรล้วนถือว่าเป็นกิจกรรมตามหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดขึ้น และเป็นสิทธิในการรับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายที่บุคคลมีอยู่อย่างเสมอกันทั้งสิ้น

๓) กลุ่มบุคคลที่รัฐต้องให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการศึกษาอย่างแท้จริง เช่น ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรืออยู่ในภาวะยากลำบากอื่นๆ รัฐต้องจัดหรือส่งเสริมให้ได้รับความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ทั้งถึง และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยห้ามเก็บเงินกินเปล่า เงินบริจาค เงินบำรุง และค่าใช้จ่ายใดๆ ในหลักสูตรนั้นๆ จากผู้ปกครองไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม และให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้เกิดการศึกษาทัดเทียมกับบุคคลอื่น

๓) องค์กรวิชาชีพหรือเอกชนได้รับความคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุนและรับรอง ในการจัดการศึกษา อบรม หรือการศึกษาทางเลือกอื่นๆ ของประชาชน อย่างกว้างขวางเหมาะสมและไม่ถูกแทรกแซงโดยรัฐ

การจัดการศึกษาและควบคุมการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษา และเข้าร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ พิจารณาร่วมกับหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา ๘๐ (๔) และหมวดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาตรา ๒๘๔

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มให้การคุ้มครองกลุ่มบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากให้สามารถเข้าถึงการศึกษา (Equal Accessibility to Education) อย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) คำว่า “ที่เหมาะสม” ในวรรคสาม หมายถึง เหมาะสมกับผู้เรียนโดยคำนึงถึงการจัดหลักสูตรตามความเชื่อ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔) บุคคลมีสิทธิรับการศึกษาตามมาตรา ๔๔ แต่มีหน้าที่ต้องเข้ารับการศึกษาตามมาตรา ๗๓ นี้

๕) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพุธที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๐ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ ครั้งที่ ๓๗/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ

การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่ผลงานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพทางวิชาการ

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัยทุกสาขาวิชา รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานวิจัยตามหลักวิชาในแต่ละสาขาย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เสรีภาพทางวิชาการดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหน้าที่พลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๙

สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ

มาตรา ๕๑ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสม และได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขจากรัฐซึ่งต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสม โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและทันต่อเหตุการณ์

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้ได้รับบริการทางสาธารณสุขอย่างเสมอภาค

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดบริการสาธารณสุขและป้องกันโรคติดต่ออันตรายแก่ประชาชนอย่างได้มาตรฐาน ทั้งถึง เท่าเทียมกัน และมีประสิทธิภาพ และกำหนดให้ผู้ยากไร้

มีสิทธิเข้าถึงบริการสาธารณสุขหรือการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ เช่น สถานีอนามัย หน่วยบริการทางการแพทย์ หรือสถานพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มบทบาทของรัฐในการให้หลักประกันแก่ประชาชนในการเข้าถึงระบบสาธารณสุข เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้ได้รับการดูแลด้านสาธารณสุขอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และให้ตัดคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๖ เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว

การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อสงวน และรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว

๑) กำหนดให้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความอ่อนแอในสังคมได้รับการรับรอง และปกป้องคุ้มครองสิทธิเป็นพิเศษยิ่งกว่าบุคคลทั่วไป กล่าวคือ

- (๑) สิทธิมีชีวิตอยู่รอดนับแต่แรกเกิด
- (๒) สิทธิได้รับการพัฒนารอบด้านไม่ว่าด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาตามศักยภาพ ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยเฉพาะในช่วงหกขวบแรกของชีวิต
- (๓) สิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรงทั้งปวงไม่ว่าจากครอบครัวหรือสังคม
- (๔) สิทธิการมีส่วนร่วมตามสมควรแก่วัย ในกิจกรรมที่มีผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับตน

หลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนดังกล่าวสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.๑๙๘๙ ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสาร เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๕ และมีผลบังคับใช้ต่อประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๕ ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม เว้นแต่การได้สัญชาติและการศึกษา

๒) เด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว คำว่า “บุคคลในครอบครัว” ซึ่งหมายความรวมถึงทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะเด็ก สตรี และผู้สูงอายุหรือผู้พิการที่อาศัยอยู่ในครอบครัวหรือครัวเรือนเดียวกันมีสิทธิได้รับความคุ้มครองมิให้ได้รับความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมจากบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ทั้งนี้ มาตรการคุ้มครองไม่ควรใช้วิธีการทางอาญาโดยเคร่งครัด ควรให้ความสำคัญแก่มาตรการป้องกันและแก้ไขฟื้นฟูมากกว่า โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลในครอบครัวหรือโดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุรุนแรง

๓) ห้ามแทรกแซงและจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว ในด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และความเป็นสถาบันครอบครัวที่บัพัญญติแห่งรัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครอง เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติไว้เฉพาะ เพื่อสงวนและรักษาสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น เช่น การแทรกแซงสถาบันครอบครัวเพื่อประโยชน์สูงสุดในการคุ้มครองเด็กหรือบุคคลที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว หรือแทรกแซง เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ หรือให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม เป็นต้น หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.๑๙๔๘ มาตรา ๑๖ (๓) กำหนดให้ครอบครัวจะต้องได้รับการคุ้มครองโดยสังคมและรัฐ และมาตรา ๑๒ ซึ่งห้ามแทรกแซงโดยพลการในกิจการส่วนตัวและครอบครัว

๔) เด็กและเยาวชนที่ไม่มีผู้ดูแล เช่น เด็กกำพร้าหรือถูกทอดทิ้งต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองเป็นพิเศษจากรัฐ โดยรัฐต้องเลี้ยงดูและให้การศึกษาอบรมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เด็กและเยาวชนแต่ละคนประสบ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มการคุ้มครองให้ได้รับหลักประกันในการอยู่รอด การพัฒนา และห้ามการแทรกแซงหรือจำกัดสิทธิ การรับรองและคุ้มครองสิทธิของสถาบันครอบครัวเพื่อให้สถาบันครอบครัวมีความอบอุ่น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) คำว่า “เด็ก” ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.๑๙๘๙ มาตรา ๑ หมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี เว้นแต่บรรลุนิติภาวะก่อนหน้านี้ตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ มาตรา ๔ นิยามคำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ส่วนคำว่า “เยาวชน” ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๓๔ มาตรา ๔ นิยามคำว่า “เยาวชน” หมายถึง บุคคลอายุเกินกว่าสิบสี่ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ดังนั้น คำว่าเด็กและเยาวชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ย่อมหมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุยังไม่ครบสิบแปดปีบริบูรณ์

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๓ บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรีและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองการดำรงชีพของผู้สูงอายุ

เพื่อให้ผู้ที่มีอายุเกินกว่าหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพ ได้รับสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล หรือการช่วยเหลือสงเคราะห์ หรือบริการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะจากรัฐ เช่น ได้รับเงินช่วยเหลือสงเคราะห์ การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี การลดค่าโดยสารสาธารณะ หรือรถเข็นผู้สูงอายุ เป็นต้น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และตัดคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ)
วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

**มาตรา ๕๕ บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก
สวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสม
จากรัฐ**

บุคคลวิกลจริตย่อมได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้พิการหรือทุพพลภาพให้เข้าถึงสวัสดิการ
และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม และมีมาตรการช่วยเหลือบุคคลวิกลจริต

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้ผู้พิการหรือทุพพลภาพเป็นผู้ทรงสิทธิในการเข้าถึง
สวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ เช่น ล่ามภาษามือ ทางลาดสำหรับคน
พิการ ทางเท้าสำหรับคนพิการทางสายตา เป็นต้น เพื่อให้ผู้พิการหรือทุพพลภาพสามารถ
ดำรงชีวิตได้เช่นเดียวกับบุคคลปกติทั่วไป

รัฐต้องคุ้มครอง ดูแล และไม่ทอดทิ้งบุคคลวิกลจริต

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่
เพิ่มการคุ้มครองสิทธิของบุคคลวิกลจริตไว้ด้วย และตัดคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ออก
เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ)
วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๕ บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ยากไร้

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้รัฐต้องช่วยเหลือผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง และไม่มีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ ให้มีที่อยู่อาศัยตามความเหมาะสมและมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพอย่างสมศักดิ์ศรี

หมายเหตุ

๑) หลักประกันเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของผู้ยากไร้ มีบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๑๐

สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

มาตรา ๕๖ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ทำให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงานของรัฐและง่ายต่อการตรวจสอบ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มการคุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) คำว่า “ความเป็นอยู่ส่วนตัว” ตามความในมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่งและวรรคสองมีความหมายเดียวกันกับคำว่า “ความเป็นอยู่ส่วนตัว” ตามความในมาตรา ๔๕ วรรคสอง โดยตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่งและวรรคสองมีไว้เพื่อการคุ้มครอง ส่วนตามมาตรา ๔๕ วรรคสองมีไว้เพื่อประกันสิทธิของบุคคล

๔) คำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามความในมาตรา ๓๕ วรรคท้าย มีความหมายเดียวกันกับคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามความในมาตรา ๕๖ โดยตามมาตรา ๓๕ วรรคท้ายมีไว้เพื่อการคุ้มครอง ส่วนตามมาตรา ๕๖ มีไว้เพื่อประกันสิทธิของบุคคล

๕) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๗ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิการมีส่วนร่วมในการรับรู้และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในการวางแผนและการดำเนินกิจการที่อาจมีผลกระทบต่อบุคคลและส่วนรวม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของรัฐที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต สุขภาพอนามัยหรือคุณภาพสิ่งแวดล้อม บุคคลหรือชุมชนที่มีส่วนได้เสียย่อมมีสิทธิได้รับคำชี้แจงและร่วมแสดงความคิดเห็น ก่อนที่รัฐจะอนุญาตให้ดำเนินโครงการ เช่น การให้สัมปทานระเบิดหิน สร้างสาธารณูปโภค ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม การกำจัดขยะมูลฝอย การสร้างอาคารขนาดใหญ่ เป็นต้น

นอกจากนี้ การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ตลอดจนการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองจะต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเช่นกัน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มสิทธิประชาชนในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการต่างๆ ของรัฐ รวมทั้งการออกกฎที่จะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่โดยปกติของประชาชน ซึ่งรัฐจะต้องมีหน้าที่ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นก่อนดำเนินการ ทั้งนี้ กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และตัดคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสมารักร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๘ บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับรู้ ให้ความคิดเห็นหรือโต้แย้งการปฏิบัติราชการทางปกครอง ในระหว่างการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติราชการ เช่น การออกคำสั่งหรือกฎระเบียบใดๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ให้ตัดคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๙ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการร้องทุกข์

กำหนดให้บุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของบุคคลใดหรือหน่วยงานของรัฐ ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์เพื่อขอให้มีการทบทวนการกระทำหรือคำสั่งใดๆ ของเจ้าพนักงานของรัฐ และมีสิทธิได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ให้ตัดคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๖๐ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการฟ้องหน่วยงานของรัฐ

กำหนดให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบหรือได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดหรือละเว้นการกระทำโดยเจ้าพนักงานของรัฐ มีสิทธิจะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบความเสียหายในมูลเหตุแห่งการละเมิดนั้นโดยตรง เช่น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากพนักงานขับรถของเทศบาล ย่อมมีสิทธิฟ้องเทศบาลที่ตนสังกัดอยู่ให้ร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้เป็นต้น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ให้ตัดคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๖๑ สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ให้มีองค์การเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์การอิสระดังกล่าวด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

๑) บุคคลมีสิทธิได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ที่เป็นความจริงทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง

๒) บุคคลมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย

๓) บุคคลมีสิทธิในการรวมกลุ่มกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ทำหน้าที่ให้ความเห็นและเสนอแนะการดำเนินงานต่อรัฐ รวมทั้งตรวจสอบการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มการคุ้มครองผู้บริโภคให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น สิทธิในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เป็นความจริง สิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย สิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค รวมทั้งกำหนดให้มีองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค แยกต่างหากจากการดำเนินการของรัฐ และตัดคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๖๒ บุคคลย่อมมีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

บุคคลซึ่งให้ข้อมูลโดยสุจริตแก่องค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ และบุคคลที่ให้ข้อมูลโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง

หมายเหตุ

๑) หลักการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๑๑

เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม

มาตรา ๖๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุม

กำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เฉพาะเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจไว้

- ๑) เพื่อคุ้มครองประชาชนให้ได้รับความสะดวกในการใช้ที่สาธารณะ
- ๒) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างภาวะสงคราม ระหว่างประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๖๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มของประชาชน

กำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่ก็ตาม

ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นกัน แต่ต้องไม่กระทบต่อการบริหารราชการหรือความต่อเนื่องในการบริการสาธารณะ

การจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ

- ๑) เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ
- ๒) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
- ๓) เพื่อป้องกันการผูกขาดตัดตอนทางเศรษฐกิจ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อให้มีความชัดเจนจึงเพิ่มความคุ้มครองรวมถึงองค์การพัฒนาเอกชนด้วย และเพิ่มหลักการให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเพื่อใช้เป็นวิถีทางในการเจรจากับรัฐ ให้ได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นธรรมด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๖๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้นตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง

กำหนดให้ประชาชนคนไทยมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองจะต้องไม่ถูกครอบงำหรือถูกบังคับให้ออกจากพรรคได้โดยง่าย จึงให้สิทธิในการฟ้องร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๑๒

สิทธิชุมชน

มาตรา ๖๖ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืน

เจตนารมณ์ เพื่อรับรองสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

บุคคลหลายคนรวมกันโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดเป็นสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมแยกจากสิทธิส่วนบุคคล กล่าวคือ

“ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม” หมายถึง บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นเพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีพโดยมีวิธีการจัดการและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืนตั้งแต่อดีต จึงมีสิทธิจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นในการดำรงชีพของตน ตลอดจนมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นโดยตรง

ส่วนชุมชนและชุมชนท้องถิ่น มีสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยผ่านกลไกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับสิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มให้ชุมชนและชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิรวมตัวกันในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมหรือเป็นท้องถิ่นที่รวมตัวกันมาเป็นเวลานานจนถือว่าเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกชุมชนสามารถอนุรักษ์ประเพณีของตน รวมทั้งดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในชุมชนนั้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๖๗ สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

กำหนดให้บุคคลได้รับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะเข้าร่วมกับรัฐหรือชุมชนหรือชุมชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา การได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ หรือในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติสุขและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิต

ห้ามหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของบุคคลใดหรือธุรกิจใด หรือองค์กรของรัฐ

มิให้ก่อผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนกระทบต่อสุขภาพ สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของประชาชน เว้นแต่จะได้ศึกษา และประเมินผลกระทบรอบด้านต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ โดยก่อนดำเนิน โครงการหรือดำเนินกิจกรรมดังกล่าวต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชน หรือชุมชน ท้องถิ่นดั้งเดิม ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง รวมทั้งต้องรับฟังความคิดเห็นขององค์การอิสระที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง ตลอดจน สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องให้ ความเห็นประกอบก่อนดำเนินโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว

ชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ ปฏิบัติการดังกล่าวได้ การใช้สิทธิฟ้องย่อมได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือทางกฎหมายตาม สมควรแก่กรณี

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดย ดัดคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๑๓
สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

มาตรา ๖๘ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำความผิดกล่าวร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำความผิดดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบ ในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ห้ามมิให้บุคคลใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

บุคคลหรือพรรคการเมืองที่ทราบการกระทำความผิดกล่าวร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญให้พิจารณาวินิจฉัยหรือมีคำสั่งให้ยุติการกระทำดังกล่าวได้

ในกรณีที่พรรคการเมืองเป็นผู้กระทำการดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมือง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปีได้

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มการเพิกถอนสิทธิของหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารของพรรคการเมือง
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๖๙ บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลให้สามารถต่อต้านโดยสันติวิธี ต่อการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศด้วยวิถีทางที่มีชอบ

กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีหรือโดยสงบซึ่งการกระทำใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่มิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ เช่น การทำรัฐประหารหรือการยึดอำนาจ เป็นต้น

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) บทบัญญัติในมาตรานี้ในเบื้องต้นได้บัญญัติไว้สองวรรค โดยบทบัญญัติวรรคสองนั้นได้กำหนดให้มีคณะบุคคลซึ่งประกอบด้วยผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาวิกฤตของประเทศที่ไม่อาจแก้ไขได้โดยวิถีทางปกติ แต่คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญได้ตัดวรรคสองออก เพราะเห็นว่าบทบัญญัติในส่วนนี้อาจไม่มีความจำเป็นเนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้วางโครงสร้างเพื่อป้องกันมิให้เกิดวิกฤตการณ์ด้านการเมืองเช่นที่ผ่านมาไว้พอสมควรแล้ว นอกจากนี้ การมีบทบัญญัติให้มืองค์กรแก้วิกฤตของประเทศยังเป็นการสร้างความสับสนเพราะเป็นบทบัญญัติที่ไม่สามารถกำหนดค่านิยามหรือขอบเขตการบังคับใช้อย่างชัดเจนได้
- ๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๗๐ บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้เป็นหน้าที่ของบุคคลทุกคนในการพิทักษ์รักษาชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยแก้ไขถ้อยคำเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๗๑ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติตามกฎหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ต่อประเทศ

บุคคลที่เป็นประชาชนชาวไทยทุกคนต้องมีหน้าที่ในการปกป้องประเทศไม่ว่าด้านใดๆ รวมทั้งต้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ และมีหน้าที่เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้ประเทศและประชาชนมีความผาสุก

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของชาติด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

คณะกรรมการวิสามัญขึ้นทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

๓) รายงานการประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๗๒ บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
บุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ ย่อมได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ
การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีส่วนร่วมในการเลือกตัวแทนของตนเข้าสู่ระบบการปกครอง

กำหนดให้บุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนั้นรัฐต้องมีหน้าที่โดยตรงในการอำนวยความสะดวกและจัดให้สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้โดยง่าย การไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควรย่อมเสียสิทธิบางประการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่กรณี ในทางตรงกันข้ามหากไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมได้สิทธิบางประการตามที่กฎหมายบัญญัติเช่นกัน เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลไปใช้สิทธิเลือกตั้งควบคู่กับการตัดสินใจของผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงอีกทางหนึ่งด้วย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มให้ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งอาจได้รับสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๗๓ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พักพิทักษ์ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่เสียสละ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

บทบัญญัตินี้จึงกำหนดให้ประชาชนชาวไทยทุกคนต้องมีหน้าที่เสียสละเพื่อส่วนรวมในการรับราชการทหาร ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ ตลอดจนมีหน้าที่อื่นๆ เช่น รับการศึกษาอบรม ปกป้องศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มหน้าที่ของประชาชนในการช่วยเหลือป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๗๔ บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนาจความสะอาด และให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ในการปฏิบัติหน้าที่และในการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน บุคคลตามวรรคหนึ่งต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง บุคคลผู้มีส่วนได้เสียย่อมมีสิทธิขอให้บุคคลตามวรรคหนึ่งหรือผู้บังคับบัญชาของบุคคลดังกล่าว ชี้แจง แสดงเหตุผล และขอให้ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม อำนาจความสะอาดและบริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาล และต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง

หลักธรรมาภิบาล ได้แก่

๑) เกิดผลประโยชน์สุขของประชาชน

๒) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ

- ๓) มีประสิทธิภาพและมีความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- ๔) ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- ๕) ปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- ๖) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
- ๗) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ผู้สมัครรับการเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองไม่ว่าระดับใดมีส่วนได้เปรียบหรือเสียเปรียบทางการเมือง และเพื่อกำกับตลอดจนปรับปรุงการดำเนินงานของข้าราชการและพนักงานของรัฐเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและเป็นกลางทางการเมือง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มข้อกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่โดยต้องดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

มาตรา ๗๕ บทบัญญัติในหมวดนี้เป็นเจตจำนงให้รัฐดำเนินการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน

ในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องชี้แจงต่อรัฐสภาให้ชัดแจ้งว่าจะดำเนินการใด ในระยะเวลาใด เพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค เสนอต่อรัฐสภาปีละหนึ่งครั้ง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเจตจำนงบังคับให้รัฐบาลปฏิบัติตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐอย่างจริงจัง เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ และสามารถตรวจสอบได้

ก่อนที่รัฐบาลจะเข้าบริหารประเทศจะต้องแถลงนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินและตรากฎหมายให้สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญต่อรัฐสภา

ติดตามผลการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ กำหนดให้รัฐบาลต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินงานตลอดจนปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ต่อรัฐสภาปีละหนึ่งครั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกรัฐสภาซักถามหรือเสนอแนะ แล้วแต่กรณี

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่กำหนดให้บทบัญญัติในหมวดนี้เป็นเจตจำนงเพื่อบังคับให้คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการตรากฎหมายหรือกำหนดนโยบายให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ซึ่งแตกต่างจากรัฐธรรมนูญเดิมที่กำหนดไว้เป็นเพียงแนวทางในการดำเนินการ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๗๖ คณะรัฐมนตรีต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อแสดงมาตรการและรายละเอียดของแนวทางในการปฏิบัติราชการในแต่ละปีของการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องจัดให้มีแผนการตรากฎหมายที่จำเป็นต่อการดำเนินการตามนโยบายและแผนการบริหารราชการแผ่นดิน

เจตนารมณ์ เพื่อให้แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเกิดความชัดเจนและมีผลบังคับได้จริงตามที่รัฐบาลได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา

กำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อแสดงมาตรการ แนวทาง และงบประมาณการปฏิบัติราชการในด้านต่างๆ รวมทั้งแผนการตรากฎหมายในแต่ละปีซึ่งต้องสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนเป็นแนวทางให้หน่วยราชการหรือองค์กรอื่นๆ ของรัฐนำไปปฏิบัติ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชนจะได้ทราบและติดตามตรวจสอบว่าแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐแต่ละด้านได้รับการสนองตอบจากรัฐบาลหรือไม่เพียงใด

หมายเหตุ

๑) หลักการดังกล่าวนี้บัญญัติขึ้นใหม่เพื่อบังคับให้คณะรัฐมนตรีต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินและตรากฎหมายให้สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและให้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังสามารถตรวจสอบได้

๒) หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๒

แนวนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐ

มาตรา ๗๗ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ และต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จำเป็น และเพียงพอ เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช อธิปไตย ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อการพัฒนาประเทศ

เจตนารมณ์ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการปกป้อง และคุ้มครองความมั่นคงของประเทศ

กำหนดให้รัฐบาลมีหน้าที่ต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จำเป็น และเพียงพอ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย ความมั่นคงของรัฐ บูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ รักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

“ความมั่นคงของรัฐ” หมายความว่ารวมถึง ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมือง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่แก้ไขถ้อยคำเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพิ่มข้อความในส่วนที่จัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จำเป็น และเพียงพอ

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๓

แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา ๗๘ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

(๑) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ

(๒) จัดระบบการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้มีขอบเขต อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจนเหมาะสมแก่การพัฒนาประเทศ และสนับสนุนให้จังหวัดมีแผนและงบประมาณเพื่อพัฒนาจังหวัด เพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่

(๓) กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

(๔) พัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ

(๕) จัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น เพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

(๖) ดำเนินการให้หน่วยงานทางกฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐตามกฎหมายและตรวจสอบการตรากฎหมายของรัฐ ดำเนินการอย่างเป็นอิสระ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามหลักนิติธรรม

- (๗) จัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง รวมทั้งจัดให้มีสภาพัฒนาการเมืองที่มีความเป็นอิสระ เพื่อติดตามสอดส่องให้มีการปฏิบัติตามแผนดังกล่าวอย่างเคร่งครัด
- (๘) ดำเนินการให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเหมาะสม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ

๑) รัฐบาลต้องกำหนดขอบเขตและความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจน สนับสนุนให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาโดยภาคประชาชนมีส่วนร่วม สนับสนุนงบประมาณให้จังหวัดมีศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนและให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

๒) รัฐบาลต้องให้ความสำคัญแก่การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการพัฒนาทุกด้าน เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ สาธารณสุข

๓) พัฒนาองค์กรและบุคลากรของภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ ให้มีความสามารถคู่คุณธรรมและจริยธรรม พัฒนาวิถีปฏิบัติราชการ โดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ในการบริหารราชการแผ่นดิน

๔) จัดระบบงานเพื่อบริการสาธารณะให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามหลักการสำคัญในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance)

๕) จัดให้มีหน่วยงานที่เป็นอิสระ เพื่อให้ความเห็นและตรวจสอบการตรากฎหมายของฝ่ายบริหารให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปราศจากการแทรกแซงหรืออิทธิพลใดๆ จากรัฐบาล ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม

๖) จัดให้มีแผนพัฒนาการเมืองและสภาพัฒนาการเมืองที่เป็นอิสระ

๗) จัดให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเหมาะสม เช่น การรักษาพยาบาล บำเหน็จ บำนาญ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านการบริหารราชการแผ่นดินให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) ตามมาตรา ๗๘ (๓) รัฐจะต้องให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในทุกด้าน ไม่จำกัดเฉพาะเรื่องที่เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๔

แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม

มาตรา ๗๙ รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น

๑) รัฐบาลต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานเสมือนเป็นศาสนาประจำชาติ และภายใต้หลักความคุ้มครองประชาชนชาวไทยตามมาตรา ๕ แก่ศาสนาอื่นๆ เช่นเดียวกับพระพุทธศาสนา รัฐบาลต้องอุปถัมภ์ คุ้มครอง และให้ความสำคัญแก่ศาสนาอื่นๆ เช่นเดียวกับพระพุทธศาสนา

๒) รัฐบาลต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนให้นำหลักธรรมและหลักคำสอนของทุกศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยแก้ไขถ้อยคำ เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๗/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๘๐ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) ค้ำครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

(๒) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(๓) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๔) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

(๕) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ และเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากรัฐ

(๖) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปณิธานสำคัญ และเผยแพร่วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงาม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลในการพัฒนาสังคม การศึกษา การสาธารณสุข และวัฒนธรรมของชาติ เพื่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพซึ่งเป็นการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

๑) รัฐบาลต้องคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา การอบรมเลี้ยงดูและการศึกษาปฐมวัย เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว และความเสมอภาคหญิงชาย ตลอดจนจัดการสงเคราะห์ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการกิจดังกล่าว

๒) รัฐบาลต้องพัฒนาระบบสุขภาพเพื่อสร้างเสริมสุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและจัดบริการสาธารณสุข ทั้งนี้ บุคลากรที่ให้บริการด้านสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

๓) รัฐบาลต้องพัฒนาคุณภาพและการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานทุกระดับและทุกรูปแบบ โดยต้องจัดให้มีแผนและกฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษา รวมทั้งพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเน้นการเสริมสร้างคุณภาพของผู้เรียนให้ประกอบด้วยควมมีวินัย มีจิตอันเป็นสาธารณะ และยึดมั่นในอุดมการณ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔) รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนาและเอกชนซึ่งมีความพร้อม ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่ก่อนและในระดับปฐมวัยให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพเท่าเทียมกัน

๕) รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในสาขาต่างๆ อย่างกว้างขวาง

๖) รัฐบาลต้องส่งเสริมความสามัคคีของคนในชาติ ให้ตระหนักในความสำคัญและพึงหวงแหนศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมอันดีงามของชาติ และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านสังคม การศึกษา การสาธารณสุข และวัฒนธรรมให้ครอบคลุมมากขึ้น

๒) คำว่า “ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย” ตามมาตรา ๘๐ (๓) นั้นจะต้องเน้นวิชาประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ของชาติ วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม (วิชาสังคมพื้นฐาน) วิชาภาษาไทย และบูรณาการการศึกษาวิชาดังกล่าวเข้าไปสู่แนวทางการศึกษาอื่นๆ เพื่อให้คนไทยมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างยั่งยืน

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๘/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งนี้การประชุมดังกล่าวได้มีการอภิปรายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนาและเอกชนทั้งสององค์กรนี้มีสิทธิเท่าเทียมกันในการจัดการศึกษา และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ส่วนที่ ๕

แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม

มาตรา ๘๑ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรมดังต่อไปนี้

(๑) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้องรวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

(๒) ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

(๓) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศ รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นประกอบด้วย

(๔) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

(๕) สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายและการยุติธรรม

รัฐบาลต้องดำเนินการดังนี้

- ๑) ให้บังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และไม่เลือกปฏิบัติ
- ๒) คุ่มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้พ้นจากการกระทำละเมิด และให้หมายความรวมถึง การถูกกระทำรุนแรงไม่ว่าทางใดๆ
- ๓) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และเข้าถึงได้สะดวก
- ๔) จัดให้มีการช่วยเหลือหรือสนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว
- ๕) จัดให้มีองค์กรอิสระในการพัฒนาและปฏิรูปกฎหมาย และตรวจสอบกฎหมายต่างๆ ว่าขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยให้นักกฎหมายหรือบุคคลจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

๖) จัดให้มีองค์กรอิสระเพื่อปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม โดยให้ประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่รวมถึงศาลซึ่งมีความเป็นอิสระตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งในชั้นบังคับใช้กฎหมาย การพัฒนากฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม โดยต้องจัดให้มีองค์กรอิสระในการพัฒนากฎหมายและปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม

๒) การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมครอบคลุมถึงองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกด้าน เช่น การปฏิรูประบบงานตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นต้น

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๖

แนวนโยบายด้านการต่างประเทศ

มาตรา ๘๒ รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ตลอดจนต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญา ด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้งตามพันธกรณีที่ได้กระทำไว้กับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

รัฐต้องส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับนานาประเทศ ตลอดจนต้องให้ความคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้รัฐบาลต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศด้วยหลักแห่งความเสมอภาค เพื่อผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ

ในการร่วมมือกับนานาประเทศ รัฐบาลพึงถือหลักความเสมอภาค หลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ หรือหลักต่างตอบแทนเยี่ยงคนชาติ ทั้งต้องถือตามพันธกรณีที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ โดยรัฐบาลต้องตรากฎหมายหรือบังคับใช้กฎหมาย หรือตีความกฎหมาย ให้สอดคล้องและอนุวัติตามสนธิสัญญาดังกล่าวด้วย

รัฐบาลต้องส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับนานาประเทศ และต้องคุ้มครองดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศด้วย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขถ้อยคำให้ครอบคลุมถึงสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีด้วย

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๗

แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ

มาตรา ๘๓ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้รัฐบาลนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและทุกภาคส่วนในสังคมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและกิจการงานอย่างถูกต้อง เหมาะสม รวมทั้งเผยแพร่และพัฒนาองค์ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างกว้างขวาง

หมายเหตุ

๑) หลักการดำเนินการด้านเศรษฐกิจตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การดำรงอยู่และการปฏิบัติตนและการทำงานของประชาชนในทุกกระดับ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขของความรู้คู่คุณธรรม เป็นหลักที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมถึงการพัฒนาในด้านการเมือง สังคม การเกษตร และการดำเนินธุรกิจทุกขนาดและทุกประเภททั้งระดับครอบครัว ชุมชน และระดับชาติ

๓) รายงานการประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๘๔ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

(๑) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมโดยอาศัยกลไกตลาด และสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยต้องยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจซึ่งมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีสาธารณูปโภค

(๒) สนับสนุนให้มีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ควบคู่กับการประกอบกิจการ

(๓) ควบคุมให้มีการรักษาวินัยการเงินการคลังเพื่อสนับสนุนเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีอากร ให้มีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม

(๔) จัดให้มีการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชราแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างทั่วถึง

(๕) กำกับให้การประกอบกิจการมีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดตัดตอนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และคุ้มครองผู้บริโภค

(๖) ดำเนินการให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม คุ้มครอง ส่งเสริมและขยายโอกาสในการประกอบอาชีพของประชาชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการ และการประกอบอาชีพ

(๗) ส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี จัดระบบแรงงานสัมพันธ์และระบบไตรภาคีที่ผู้ทำงานมีสิทธิเลือกผู้แทนของตน จัดระบบประกันสังคม รวมทั้งคุ้มครองให้ผู้ทำงานที่มีคุณค่าอย่างเดียวกันได้รับค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์ และสวัสดิการที่เป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ

(๘) คุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาด ส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปของสภาเกษตรกรเพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร

(๙) ส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์ให้เป็นอิสระ และการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพตลอดทั้งการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อดำเนินกิจการด้านเศรษฐกิจ

(๑๐) จัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจ และต้องมีให้สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอยู่ในความผูกขาดของเอกชนอันอาจก่อความเสียหายแก่รัฐ

(๑๑) การดำเนินการใดที่เป็นเหตุให้โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน หรือเพื่อความมั่นคงของรัฐตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน หรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของ น้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ด จะกระทำมิได้

(๑๒) ส่งเสริมและสนับสนุน กิจการพาณิชย์นาวี การขนส่งทางราง รวมทั้ง การดำเนินการตามระบบบริหารจัดการขนส่งทั้งภายในและระหว่างประเทศ

(๑๓) ส่งเสริมและสนับสนุนองค์รภาคเอกชนทางเศรษฐกิจทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง

(๑๔) ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ในทางเศรษฐกิจ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้เป็นนโยบายที่ต้องนำไปใช้ในการดำเนินการเพื่อ พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

๑) รัฐบาลต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรม ให้มีการพัฒนาอย่าง ยั่งยืน รัฐบาลต้องไม่แทรกแซงและความคุ้มครองไคตลาด หรือประกอบกิจการที่มีลักษณะแข่งขัน กับเอกชน เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคง หรือผลประโยชน์ส่วนรวม หรือ กิจการที่มีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค

๒) รัฐบาลต้องสนับสนุนให้ภาคเอกชนนำหลักคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลมา ใช้ในการประกอบธุรกิจ เพื่อป้องกันไม่ให้เอารัดเอาเปรียบกันในเชิงธุรกิจ

๓) รัฐบาลต้องควบคุมให้มีวินัยการเงินการคลังอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดเสถียรภาพทาง เศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการใช้งบประมาณอย่างไม่เหมาะสมอันจะนำไปสู่ ปัญหาการคอร์รัปชัน รวมทั้งต้องปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีอากร อาทิ การเพิ่ม ประสิทธิภาพในการบริหารงานจัดเก็บภาษีอากร การขยายฐานภาษีอากร การเพิ่มการจัดเก็บ ภาษีอากรประเภทใหม่ เช่น ภาษีมรดก ภาษีทรัพย์สิน เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมใน สังคมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม

๔) รัฐบาลต้องส่งเสริมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการออมในรูปแบบต่างๆ เพื่อการดำรงชีพในยามชรา รองรับโครงสร้างประชากรที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและอายุขัย ยืนยาวขึ้น ซึ่งจะเป็นปัญหาสังคมที่รัฐต้องรับภาระดูแล หากไม่เร่งดำเนินการให้เกิดการออม เพื่อเป็นหลักประกันในยามชราภาพครอบคลุมประชาชนอย่างทั่วถึง

๕) รัฐบาลต้องคุ้มครองการประกอบกิจการให้เป็นไปอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกัน การผูกขาดตัดตอนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อให้คุ้มครองผู้บริโภค

๖) รัฐบาลต้องส่งเสริมการประกอบอาชีพและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการ และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

๗) รัฐบาลต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ ค้ำครองแรงงานเด็ก สตรี และผู้ทำงานที่มีคุณค่าอย่างเดียวกันให้ได้รับค่าตอบแทนเท่ากัน เช่น แรงงานเหมาช่วง จัดระบบแรงงานสัมพันธ์และระบบไตรภาคี จัดระบบประกันสังคม สิทธิประโยชน์ สวัสดิการที่เป็นธรรม และไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

๘) รัฐบาลต้องคุ้มครองผลผลิตและการตลาดของเกษตรกรให้ได้ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ส่งเสริมให้มีสภาเกษตรกร ซึ่งเป็นองค์กรที่มาจากการรวมกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรในสาขาต่างๆ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนดูแลรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มเกษตรกร ในลักษณะเดียวกับการรวมกลุ่มของสมาชิกสภาหอการค้า และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

๙) รัฐบาลต้องส่งเสริมและคุ้มครองระบบสหกรณ์ให้เป็นอิสระ รวมทั้งการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพด้านต่างๆ ของประชาชน

๑๐) ก) รัฐบาลมีหน้าที่จัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นแก่การดำรงชีวิตของประชาชน และความมั่นคงของรัฐ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของรัฐ และ

ข) รัฐบาลอาจเปิดโอกาสให้เอกชนดำเนินการจัดสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐ แต่ต้องป้องกันไม่ให้เอกชนผูกขาด

๑๑) ก) ห้ามแปรรูปโครงสร้างและโครงข่ายสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ หากจำเป็นต้องแปรรูป ให้ทำได้เฉพาะในการดำเนินการกิจการบางส่วนเท่าที่จำเป็นซึ่งมิใช่โครงสร้างและโครงข่ายสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและต้องมิให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน

ข) โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการประกอบกิจการสาธารณูปโภคที่ห้ามแปรรูป เช่น โรงหรือสถานีรถไฟ เสา สายส่ง หรือสถานีไฟฟ้า โครงข่ายหรือเครือข่ายโทรคมนาคม ดาวเทียมหรือวงโคจรดาวเทียม เป็นต้น ต้องมิให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน

ค) การทำให้รัฐวิสาหกิจที่เป็นสาธารณูปโภคพื้นฐานในการดำรงชีวิต และกระทบความมั่นคงของรัฐ เช่น การประปา ไฟฟ้า ท่าเรือ สนามบิน การโทรคมนาคม เป็นต้น ตกเป็นของเอกชน จะกระทำมิได้

๑๒) รัฐบาลต้องส่งเสริมและพัฒนาระบบการขนส่ง รวมทั้งระบบบริหารจัดการทั้งภายในและระหว่างประเทศ

๑๓) รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนองค์การภาคเอกชนทางเศรษฐกิจทุกขนาดให้มีความเข้มแข็ง

๑๔) รัฐบาลต้องส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรทุกประเภททั้งการแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นต้นนำไปสู่การแปรรูปเป็นสินค้าสำเร็จรูป เพื่อเพิ่มโอกาสและทางเลือกแก่เกษตรกร ซึ่งจะทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มในทางเศรษฐกิจ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านเศรษฐกิจให้ครอบคลุมมากขึ้น

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๘/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๐ วันเสาร์ที่ ๓๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๘

แนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๘๕ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

(๒) กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร

(๓) จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

(๔) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

(๕) ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายให้รัฐบาลต้องปฏิบัติในการใช้ที่ดิน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) รัฐบาลต้องปฏิรูประบบและนโยบายการใช้ที่ดินทั้งระบบโดยกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

๒) รัฐบาลต้องกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรอย่างเหมาะสมและพอเพียง

๓) รัฐบาลต้องจัดการวางผังเมือง เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

๔) รัฐบาลต้องจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม โดยให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ตามความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

๕) รัฐบาลต้องบำรุงรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และควบคุมจำกัดมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต เช่น การรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงสภาวะโลกร้อน รวมถึงการปลูกป่าทดแทน เป็นต้น โดยให้ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ส่วนที่ ๔

แนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทน ซึ่งได้จากธรรมชาติและเป็นคนต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

๑) รัฐบาลต้องส่งเสริม พัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่างๆ เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง โดยต้องจัดให้มีกฎหมายและสถาบันการศึกษาและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี

๒) รัฐบาลต้องส่งเสริมการประดิษฐ์คิดค้นเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย รวมทั้งคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

๓) รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และใช้ประโยชน์จากผลงานทดแทนจากธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญาและพลังงานให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) รายงานการประชุมสมารักร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๘/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๑๐

แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

มาตรา ๘๗ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น

(๔) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

(๕) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

รัฐบาลต้องมีแนวนโยบายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเปิดโอกาสให้หญิงชายมีส่วนร่วมในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ๑) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- ๒) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
- ๓) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยทุกระดับ
- ๔) จัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนทุกรูปแบบ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสุจริตและเที่ยงธรรม

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๘/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๑๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๖

รัฐสภา

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๘๘ รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา
รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญนี้
บุคคลจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในขณะเดียวกันมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อให้การใช้อำนาจนิติบัญญัติเป็นไปด้วยความถูกต้องและ
รอบคอบยิ่งขึ้น จึงกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยสองสภา

กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีที่มาหลากหลาย โดย
กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบสัดส่วน
และให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งส่วนหนึ่งและการสรรหาอีกส่วนหนึ่ง เพื่อให้การ
ตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๙ เป็นครั้งแรก

๓) จากสรุปประมวลความคิดเห็นของประชาชนเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ซึ่งเป็นการรายงานความคืบหน้าในการดำเนินงานของคณะกรรมการการวิสามัญประสานการมี
ส่วนร่วมและการประชาสัมพันธ์ต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญในการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ ปราบกฏความคิดเห็นของ
ประชาชน ดังนี้

๓.๑) ควรมีสมาชิกวุฒิสภา ร้อยละ ๘๑.๙๓ ไม่ควรมีสมาชิกวุฒิสภา ร้อยละ ๑๑.๘ และ
ควรมีสมาชิกวุฒิสภาจำนวนครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ร้อยละ ๓๖.๑ ควรมีสมาชิก
วุฒิสภา ๒๐๐ คน ร้อยละ ๒๔ (จากการสอบถามรายบุคคลครั้งที่ ๑-๐๑/๐๓/๒๕๕๐)

๓.๒) ควรลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภา (การรับฟังความคิดเห็นของเวทีระดับจังหวัด ครั้งที่ ๑-๐๑/๐๓/๒๕๕๐)

๓.๓) ควรมีสมาชิกวุฒิสภา ร้อยละ ๗๙.๔ ไม่ควรมีสมาชิกวุฒิสภา ร้อยละ ๙.๒ และควรมีสมาชิกวุฒิสภาจำนวนครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ร้อยละ ๔๙ ควรมีสมาชิกวุฒิสภา ๑๐๐ คน ร้อยละ ๒๒.๖ ควรมีสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน ร้อยละ ๒๔.๕๔ (จากการสอบถามรายบุคคลครั้งที่ ๒-๑๕/๐๓/๒๕๕๐)

๓.๔) ควรลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภา เห็นด้วย ๖๐ เวที ไม่เห็นด้วย ๑๑ เวที ไม่ระบุ ๑๖ เวที (การรับฟังความคิดเห็นของเวทีระดับจังหวัดครั้งที่ ๒-๑๕/๐๓/๒๕๕๐)

๓.๕) ควรมีสมาชิกวุฒิสภา ร้อยละ ๘๑.๓ ไม่ควรมีสมาชิกวุฒิสภา ร้อยละ ๙.๑ และควรมีสมาชิกวุฒิสภาจำนวนครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ร้อยละ ๓๖.๔ ควรมีสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน ร้อยละ ๒๖.๓ (จากการสอบถามรายบุคคลครั้งที่ ๓-๒๘/๐๓/๒๕๕๐)

๓.๖) ควรลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภา เห็นด้วย ร้อยละ ๖๓.๑ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ ๑๘.๘ ไม่ระบุ ร้อยละ ๑๘.๑ (การรับฟังความคิดเห็นของเวทีระดับจังหวัดครั้งที่ ๓)

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๙/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ)
วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๘๙ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

ในกรณีที่ไม่มีประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ประธานรัฐสภาได้ ให้ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภาแทน

ประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ และดำเนินกิจการของรัฐสภาในกรณีประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามข้อบังคับ

ประธานรัฐสภาและผู้ที่ทำหน้าที่แทนประธานรัฐสภาต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่

รองประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ และตามที่ประธานรัฐสภามอบหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดอำนาจหน้าที่อันสำคัญยิ่งของประธานฝ่ายนิติบัญญัติ และเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นกลาง

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๙/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๙๐ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา และเมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยหรือถือเสมือนว่าได้ทรงลงพระปรมาภิไธยตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดอำนาจนิติบัญญัติและขั้นตอนการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจที่ว่าอำนาจในการตรากฎหมายเป็นของฝ่ายนิติบัญญัติ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๙๑ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้น สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๖ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๑๙ (๓) (๔) (๕) (๗) หรือ (๘) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคณใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการหาข้อยุติในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มความในวรรคสาม เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถส่งเรื่องให้ประธานสภาเพื่อเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเกี่ยวกับสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาได้ด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๙/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๙๒ การออกจากตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภากายหลังวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลง หรือวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ในกรณีที่ออกจากตำแหน่งเพราะเหตุที่ผู้นั้นได้รับเลือกตั้งหรือสรรหามาโดยไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ให้คืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ผู้นั้นได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว

เจตนารมณ์ เพื่อรับรองการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาก่อนออกจากตำแหน่ง

กรณีที่สมาชิกรัฐสภาออกจากตำแหน่งเพราะกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง และการสรรหา ให้สมาชิกรัฐสภาผู้นั้นคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มถ้อยคำให้สอดคล้องกับการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๙/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๒

สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๙๓ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสี่ร้อยแปดสิบคน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวนสี่ร้อยคน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนจำนวนแปดสิบคน

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยให้ใช้บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบละหนึ่งใบ

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด และยังมีได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าที่มีอยู่

ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐๙ (๒) ในกรณีที่มีเหตุใด ๆ ทำให้ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนมีจำนวนไม่ถึงแปดสิบคน ให้สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่มีเหตุการณ์ใด ๆ ทำให้การเลือกตั้งทั่วไปครั้งใดมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงสี่ร้อยแปดสิบคน แต่มีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละเก้าสิบห้าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ให้ถือว่าสมาชิกจำนวนนั้นประกอบเป็นสภาผู้แทนราษฎร แต่ต้องดำเนินการให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ครบจำนวนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน และให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

เจตนารมณ์ เพื่อวางหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดรูปแบบและที่มา รวมทั้งเงื่อนไขในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร

หมายเหตุ

๑) แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยปรับลดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากเดิมจำนวนห้าร้อยคนเป็นจำนวนสี่ร้อยแปดสิบคน และเพิ่มกรณีที่มีเหตุการณ์ใดทำให้การเลือกตั้งทั่วไปมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนด ยังสามารถเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อปฏิบัติการใดๆ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ได้

๒) คำว่า “การเลือกตั้งแบบสัดส่วน” หมายความว่า เป็นการเลือกตั้งโดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบบัญชีรายชื่อที่เรียกว่า บัญชีสัดส่วน

๓) รายงานการประชุมสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๙/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๙๔ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

การคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตเลือกตั้ง และการกำหนดเขตเลือกตั้ง ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้คำนวณเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน โดยคำนวณจากจำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง เฉลี่ยด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสี่ร้อยคน

(๒) จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคนตาม (๑) ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินเกณฑ์จำนวน

ราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน
ทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน

(๓) เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดตาม (๒) แล้ว
ถ้าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คำนวณได้ยังไม่ครบสี่ร้อยคน ให้จังหวัดที่มีเศษ
เหลือจากการคำนวณตาม (๒) มากที่สุด มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน
และให้เพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวิธีการดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีเศษเหลือ
จากการคำนวณตาม (๒) ในลำดับรองลงมาตามลำดับ จนได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรครบสี่ร้อยคน

(๔) การกำหนดเขตเลือกตั้งให้ดำเนินการโดยจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ได้ไม่เกินสามคน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง แต่ถ้าจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรได้เกินสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยจัดให้แต่ละเขต
เลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามคน

(๕) ในกรณีที่แบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่งให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ครบสามคนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าเขตละสองคน ถ้าจังหวัด
ใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต
เขตหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองคน

(๖) จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขต
เลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องให้มีจำนวนราษฎรในแต่ละเขตใกล้เคียงกัน

ให้ดำเนินการนับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้ง และให้ส่งผลการนับคะแนนของ
หน่วยเลือกตั้งนั้นไปรวมที่เขตเลือกตั้ง เพื่อนับคะแนนรวม แล้วให้ประกาศผลการนับ
คะแนนโดยเปิดเผย ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งแต่เพียงแห่งเดียวในเขตเลือกตั้งนั้น
ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด เว้นแต่เป็นกรณีที่มีความจำเป็นเฉพาะท้องถิ่น
คณะกรรมการการเลือกตั้งจะกำหนดให้นับคะแนน รวมผลการนับคะแนน และ
ประกาศผลการนับคะแนนเป็นอย่างอื่นก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่ง
สมาชิกวุฒิสภา

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การออกเสียงลงคะแนน การคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การกำหนดเขตเลือกตั้ง รวมทั้งรูปแบบการนับคะแนนเสียงของการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต

การคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีในแต่ละเขตเลือกตั้ง ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของราษฎรต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยให้ทุกจังหวัดมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมกับจำนวนราษฎรในแต่ละจังหวัด ส่วนการกำหนดเขตเลือกตั้งนั้น ถ้าจังหวัดใดมีเขตเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องให้จำนวนราษฎรในแต่ละเขตใกล้เคียงกัน

กำหนดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้จำนวนสามคน เพื่อให้เขตเลือกตั้งมีพื้นที่ที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งจะทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรม เนื่องจากการซื้อเสียงจะกระทำได้ยาก และทำให้ผู้เลือกตั้งสามารถใช้สิทธิเลือกบุคคลที่เหมาะสมจะปฏิบัติหน้าที่ได้หลายคนซึ่งแตกต่างจากเดิมที่จะเลือกได้เพียงคนเดียวเท่านั้น

นอกจากนี้ทุกคะแนนเสียงของประชาชนจะมีความหมาย เพราะสามารถเฉลี่ยคะแนนไปตามผู้สมัครทั้ง ๓ คนในแต่ละเขตเลือกตั้งได้ มิใช่แบบเดิมที่มีได้เพียงคนเดียว อันจะทำให้คะแนนเสียงของประชาชนที่เลือกผู้สมัครในลำดับที่ ๒ หายไปทั้งหมด

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่แก้ไขเรื่องการออกเสียงลงคะแนน การคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การกำหนดเขตเลือกตั้ง รวมทั้งรูปแบบการนับคะแนนเสียง

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๙/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๔๕ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกพรรคการเมืองที่จัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้หนึ่งเสียง

พรรคการเมืองหนึ่งจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนทุกเขตเลือกตั้ง หรือจะส่งเพียงบางเขตเลือกตั้งก็ได้

บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนของพรรคการเมืองใดที่ได้ยื่นไว้แล้ว ถ้าปรากฏว่าก่อนหรือในวันเลือกตั้งมีเหตุไม่ว่าด้วยประการใดที่มีผลทำให้บัญชีรายชื่อของ

พรรคการเมืองนั้นมีจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนไม่ครบตามจำนวนที่พรรคการเมืองนั้นได้ยื่นไว้ ให้ถือว่าบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นมีจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนเท่าที่มีอยู่ และในกรณีนี้ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าที่มีอยู่

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน และการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งของการเลือกตั้งแบบสัดส่วน

หมายเหตุ

๑) แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เรื่องการใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน และการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยการเลือกตั้งแบบสัดส่วน

๒) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๙/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๙๖ การกำหนดเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้จัดแบ่งพื้นที่ประเทศออกเป็นแปดกลุ่มจังหวัด และให้แต่ละกลุ่มจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง โดยแต่ละเขตเลือกตั้งให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สิบคน

(๒) การจัดกลุ่มจังหวัด ให้จัดจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกันอยู่ในกลุ่มจังหวัดเดียวกัน และในกลุ่มจังหวัดทุกกลุ่มต้องมีจำนวนราษฎรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในที่สุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้งรวมกันแล้วใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ โดยให้จังหวัดทั้งจังหวัดอยู่ในเขตเลือกตั้งเดียว

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน

เปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากระบบบัญชีรายชื่อตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง มาเป็นการใช้ระบบสัดส่วน โดยแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นแปดกลุ่มจังหวัด เพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากทั่วประเทศ โดยกระจายไปตามกลุ่มจังหวัดต่างๆ ซึ่งจะเป็นบุคคลที่ประชาชนในกลุ่มจังหวัดนั้นรู้จักและให้การยอมรับ

การจัดกลุ่มจังหวัด ต้องจัดให้จังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกันอยู่ในกลุ่มจังหวัดเดียวกัน และในกลุ่มจังหวัดทุกกลุ่มต้องมีจำนวนราษฎรใกล้เคียงกัน เพื่อให้แต่ละกลุ่มจังหวัดมีสัดส่วนจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

หมายเหตุ

๑) แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อให้สอดคล้องกับ มาตรา ๙๓ ซึ่งกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน

๒) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๙/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๙๗ การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งต้องมีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งครบตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนที่จะมีได้ในแต่ละเขตเลือกตั้ง และต้องเรียงตามลำดับหมายเลข แล้วให้ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ก่อนวันเปิดสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

(๒) รายชื่อของบุคคลตาม (๑) ต้องไม่ซ้ำกับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบสัดส่วนไม่ว่าของพรรคการเมืองใด และต้องคำนึงถึงโอกาส สัดส่วนที่เหมาะสมและความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง

หมายเหตุ

๑) แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อให้สอดคล้องกับ มาตรา ๙๓ ซึ่งกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน และกำหนดให้การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องคำนึงถึงโอกาส สัดส่วนที่เหมาะสมและความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย

๒) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๙/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๙๘ การคำนวณสัดส่วนที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองจะได้รับเลือกในแต่ละเขตเลือกตั้งให้นำคะแนนที่แต่ละพรรคการเมืองได้รับในเขตเลือกตั้งนั้นมารวมกัน แล้วคำนวณเพื่อแบ่งจำนวนผู้ที่ได้รับเลือกของแต่ละพรรคการเมือง เป็นสัดส่วนที่สัมพันธ์กันโดยตรงกับจำนวนคะแนนรวมข้างต้น คะแนนที่แต่ละพรรคการเมืองได้รับ และจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น โดยให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีรายชื่อในบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองได้รับเลือกตามเกณฑ์คะแนนที่คำนวณได้ เรียงตามลำดับหมายเลขในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๕ วรรคสาม มาใช้บังคับกับการนับคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนด้วยโดยอนุโลม ทั้งนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจกำหนดให้มีการรวมผลการนับคะแนนเบื้องต้นที่จังหวัดก่อนก็ได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การคำนวณสัดส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองที่จะได้รับเลือก และกำหนดหลักเกณฑ์การนับคะแนน
หมายเหตุ

- ๑) แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๙๓ ซึ่งกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน
- ๒) ตัดเกณฑ์คะแนนเสียงขั้นต่ำของการคำนวณสัดส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อซึ่งต้องได้รับคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละห้าออก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๙/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๙๙ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

- (๑) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง และ
- (๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง หรือมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเกณฑ์และคุณสมบัติของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก โดยกำหนดคุณสมบัติไว้สองด้าน คือ ด้านสัญชาติ และด้านอายุ ส่วนการกำหนดให้ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ เป็นครั้งแรก
- ๓) แก้ไขคุณสมบัติด้านอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จากเดิมที่กำหนดให้ต้องมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ เป็นต้องมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๐๐ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

- (๑) เป็นกษัตริย์ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
- (๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
- (๔) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดลักษณะของบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง
หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เรียงลำดับอนุมาตราให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๐๑ บุคคลผู้มิคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง
- (๔) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย
 - (ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
 - (ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง
 - (ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีการศึกษา

(ง) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี

(๕) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตาม (๔) ด้วย แต่ลักษณะดังกล่าวในกรณีใดที่กำหนดถึงจังหวัด ให้หมายถึงกลุ่มจังหวัด

(๖) คุณสมบัติอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติหลักสี่ประการ ดังนี้

(๑) ด้านสัญชาติ เนื่องจากสัญชาติเป็นสิ่งที่แสดงถึงความผูกพันหรือความจงรักภักดีต่อรัฐที่ให้สัญชาติ ดังนั้น จึงกำหนดให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) ด้านอายุ เพื่อให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้พร้อมด้วยวุฒิภาวะ จึงกำหนดให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) ด้านการสังกัดพรรคการเมือง กำหนดให้เป็นสมาชิกเพียงพรรคเดียว เพื่อสนับสนุนให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง และเป็นองค์กรทางการเมืองที่เสนอทางเลือกให้แก่ประชาชนทั้งในด้านตัวบุคคลและนโยบาย

(๔) ด้านพื้นที่ กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ต้องมีความผูกพันกับพื้นที่เลือกตั้งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีความผูกพันกับประชาชนรวมทั้งทราบถึงปัญหาในพื้นที่อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ยังอาจกำหนดคุณสมบัติอื่นๆ ของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ โดยต้องกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้สามารถกำหนดคุณสมบัติเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมแก่เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่แก้ไขคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

(๑.๑) ไม่ระบุคุณวุฒิทางการศึกษา เพื่อให้โอกาสบุคคลในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่มีความรู้ ความสามารถ แต่ขาดวุฒิการศึกษาได้มีโอกาสสมัครรับเลือกตั้ง

(๑.๒) แก้ไขระยะเวลาการสังกัดพรรคการเมือง โดยลดระยะเวลาการสังกัดพรรคการเมือง ในกรณีที่มีการยุบสภาให้เหลือ ๓๐ วัน เพื่อให้มีระยะเวลาในการตัดสินใจเข้าสังกัดพรรคการเมืองได้ทันการเลือกตั้งใหม่

(๑.๓) เพิ่มระยะเวลาความผูกพันกับพื้นที่ตาม (๔) ให้มีระยะเวลานานขึ้นเป็นห้าปี

(๑.๔) เพิ่มกรณีที่ให้บัญญัติคุณสมบัติอื่นในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

๒) หลักการเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๐๒ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) ดิตยาเสพติดให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๑๐๐ (๑) (๒) หรือ (๔)

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๕) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๖) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๗) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๘) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง

(๙) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๑๐) เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วยังไม่เกินสองปี

(๑๑) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(๑๒) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(๑๓) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๖๓

(๑๔) เคยถูกวุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดลักษณะของบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่และบทบาทที่สำคัญ ดังนั้น จึงต้องกำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ผู้ที่จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี ไม่มีคุณสมบัติต้องห้าม และไม่ให้เกิดการขัดแย้งในการทำหน้าที่หรือการใช้อำนาจ จึงห้ามผู้ดำรงตำแหน่งที่กำหนดไว้ ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ปรับปรุง (๒) ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายล้มละลาย ปรับปรุง (๕) โดยไม่กำหนดโทษขั้นต่ำ ๒ ปี และปรับปรุง (๑๐) (๑๑) (๑๒)

๒) หลักการเกี่ยวกับการกำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๐๖ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๑

(๕) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๖

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๕ หรือมาตรา ๒๖๖

(๗) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ เว้นแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ คัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา ๖๕ วรรคสาม ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา ๖๕ วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา ๖๕ วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

(๘) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก และไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น

(๙) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง หรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๑ หรือศาลฎีกามีคำสั่งตามมาตรา ๒๓๔ วรรคสอง ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติหรือศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่ง แล้วแต่กรณี

(๑๐) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยสี่สิบวันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

(๑๑) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเหตุที่ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขให้สอดคล้องกับการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีไม่ต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเพิ่มกรณีต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลงแม้จะมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญฉบับนี้

๒) หลักการเกี่ยวกับเหตุที่ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) การขาดประชุมตาม (๑๐) ไม่หมายรวมถึงการเดินออกจากที่ประชุม (Walk out) ทั้งเดินออกจากที่ประชุมโดยลำพัง หรือพร้อมใจกันเดินออกจากที่ประชุม ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการแสดงความเห็นของสมาชิก เพื่อคัดค้านการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๐๗ เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

เจตนารมณ์ เพื่อให้มีระยะเวลาที่เหมาะสมในการกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไปให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเลือกตั้ง และเพื่อมิให้มีช่วงเวลาที่ไม่มีสภาผู้แทนราษฎรนานเกินสมควร

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๐๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวันแต่ไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันยุบสภาผู้แทนราษฎร และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

เจตนารมณ์ เพื่อให้มีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขเรื่องกำหนดระยะเวลา โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวันแต่ไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันยุบสภา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมีระยะเวลาพอสมควรในการเตรียมการเลือกตั้งให้พร้อม เนื่องจากการเลือกตั้งหลังการยุบสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นโดยกะทันหันไม่มีใครได้ทราบล่วงหน้า
- ๒) หลักการเกี่ยวกับการยุบสภาผู้แทนราษฎรมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๐๙ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่ เป็นตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

(๒) ในกรณีที่ เป็นตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ มาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศให้ผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในเขตเลือกตั้งนั้น เลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง โดยต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่ไม่มีรายชื่อเหลืออยู่ในบัญชีที่จะเลื่อนขึ้นมาแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตาม (๑) ให้เริ่มนับแต่วันเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ส่วนสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตาม (๒) ให้เริ่มนับแต่วันถัดจากวันประกาศชื่อในราชกิจจานุเบกษา และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

เจตนารมณ์ กำหนดวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างลง เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนครบตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

หมายเหตุ

๑) แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้สอดคล้องกับระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน รวมทั้งปรับปรุงถ้อยคำเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๑๐ ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้ว พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่สมาชิกในสังกัดของพรรคคนมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมืองที่สมาชิกในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ในขณะแต่งตั้ง เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่ไม่มีพรรคการเมืองใดในสภาผู้แทนราษฎรมีลักษณะที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคการเมืองที่สมาชิกในสังกัดของพรรคนั้นมีได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่มีเสียงสนับสนุนเท่ากัน ให้ใช้วิธีจับสลาก

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติ ดังกล่าวในวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๔ วรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีเช่นนี้พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง

เจตนารมณ์ เพื่อให้การทำหน้าที่ของฝ่ายค้านมีเอกภาพและมีความเข้มแข็ง
หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๗ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๓

วุฒิสภา

มาตรา ๑๑๑ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนรวมหนึ่งร้อยห้าสิบคน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด จังหวัดละหนึ่งคน และมาจากการสรรหาเท่ากับจำนวนรวมข้างต้น หักด้วยจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีการเพิ่มหรือลดจังหวัดในระหว่างวาระของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ และยังมีได้มีการเลือกตั้งหรือสรรหาขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง แล้วแต่กรณี ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่มีเหตุการณ์ใด ๆ ทำให้มีสมาชิกวุฒิสภาไม่ครบจำนวนตามวรรคหนึ่ง แต่มีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละเก้าสิบห้าของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด ให้ถือว่าวุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนดังกล่าว แต่ต้องมีการเลือกตั้งหรือการสรรหาให้ได้สมาชิกวุฒิสภาครบจำนวนตามวรรคหนึ่งภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุการณ์ดังกล่าว และให้สมาชิกวุฒิสภาที่เข้ามานั้นอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

เจตนารมณ์ กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาที่หลากหลาย เพื่อให้การตรวจสอบอำนาจรัฐเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ และทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามีความเป็นกลาง ปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง

กำหนดวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาเป็นสองทาง ได้แก่

๑) วิธีการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้สมาชิกวุฒิสภาที่มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับประชาชน และรู้ถึงปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ตรงจุด

๒) วิธีการสรรหา เพื่อให้ได้สมาชิกวุฒิสภาที่มีความหลากหลายทางวิชาชีพ และเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งหากใช้ระบบเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว กลุ่มบุคคลเหล่านี้อาจไม่มีโอกาสเข้ามาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังคงให้ความสำคัญกับวิธีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภามากกว่าวิธีการสรรหา โดยกำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมากกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เปลี่ยนวิธีการได้มา และแก้ไขจำนวนสมาชิกวุฒิสภา

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๑๒ การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละจังหวัด ให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งและให้มีสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดละหนึ่งคน โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หนึ่งเสียงและให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถหาเสียงเลือกตั้งได้ก็แต่เฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของวุฒิสภา

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเลือกตั้งและการหาเสียงเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

กำหนดจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้แต่ละจังหวัดมีตัวแทนจังหวัดละหนึ่งคน และให้สมาชิกวุฒิสภาสามารถหาเสียงได้ โดยจำกัดเฉพาะที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องอาศัยฐานคะแนนเสียงของกลุ่มการเมืองในพื้นที่

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มเติมให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาสามารถหาเสียงได้

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๑๓ ให้มีคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามอบหมายจำนวนหนึ่งคน และตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ที่ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมอบหมายจำนวนหนึ่งคนเป็นกรรมการ ทำหน้าที่สรรหาบุคคลตามมาตรา ๑๑๔ ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับ บัญชีรายชื่อจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วแจ้งผลการสรรหาให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งประกาศผลผู้ได้รับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

ให้กรรมการตามวรรคหนึ่งเลือกกันเองให้กรรมการผู้หนึ่งเป็นประธานกรรมการ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิก วุฒิสภาประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดที่มาของคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา

กำหนดให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่สรรหาสมาชิกวุฒิสภา ประกอบด้วยตัวแทนจาก องค์การต่างๆ ซึ่งมีความเป็นกลาง และน่าเชื่อถือ

หมายเหตุ

๑) หลักการจัดตั้งคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภามีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๑๔ ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาดำเนินการสรรหาบุคคลที่ มีความเหมาะสมจากผู้ได้รับการเสนอชื่อจากองค์กรต่างๆ ในภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาชีพ และภาคอื่นที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการตามอำนาจ หน้าที่ของวุฒิสภาเป็นสมาชิกวุฒิสภา เท่าจำนวนที่จะพึงมีตามที่กำหนดในมาตรา ๑๑๑ วรรคหนึ่ง

ในการสรรหาบุคคลตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือ ประสบการณ์ที่จะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานของวุฒิสภาเป็นสำคัญ และให้

คำนึงถึงองค์ประกอบจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน โอกาสและความเท่าเทียมกันทางเพศ สัดส่วนของบุคคลในแต่ละภาคตามพรรคหนึ่งที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งการให้โอกาสกับผู้ด้อยโอกาสทางสังคมด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้ได้สมาชิกวุฒิสภาที่มีความรู้หลากหลาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่

การกำหนดหลักเกณฑ์การสรรหาสมาชิกวุฒิสภาไว้เช่นนี้ ก็เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถแต่ไม่ถนัดที่จะลงแข่งขันทางการเมือง หรือเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม มีโอกาสได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา และสามารถใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์แก่ชาติได้

หมายเหตุ

๑) หลักการสรรหาสมาชิกวุฒิสภามีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๑๕ บุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันสมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ

(๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

(๔) ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ด้วย

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีการศึกษา

(ง) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี

(๕) ไม่เป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๖) ไม่เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองหรือเคยเป็นสมาชิกหรือเคยดำรงตำแหน่งและพ้นจากการเป็นสมาชิกหรือการดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมืองมาแล้วยังไม่เกินห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ

(๗) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วไม่เกินห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ

(๘) เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๒ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๒) (๑๓) หรือ (๑๔)

(๙) ไม่เป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นซึ่งมิใช่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือเคยเป็นแต่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วยังไม่เกินห้าปี

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

การกำหนดคุณสมบัติดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาการครอบงำโดยบุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน เช่น บุพการี คู่สมรส บุตร เพื่อให้การดำเนินงานของสมาชิกวุฒิสภามีความเป็นกลาง โปร่งใสและปลอดจากการแทรกแซง ทำให้สมาชิกวุฒิสภามีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่อย่างแท้จริง

ในกรณีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดให้มีคุณสมบัติที่แตกต่างจากสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา กล่าวคือ ต้องมีความผูกพันกับพื้นที่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งเป็นผู้แทนของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งว่า จะต้องไม่เป็น

บุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๓) กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาคือต้องไม่เป็นรัฐมนตรี หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น ซึ่งมีใช้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือเคยเป็นแต่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วยังไม่เกินห้าปี เพื่อป้องกันมิให้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ได้รับเลือกตั้งหรือได้รับสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

๔) กำหนดให้รัฐมนตรีต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามด้วยการเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นแต่พ้นจากตำแหน่งมาแล้วไม่เกินสองปีตามมาตรา ๑๗๔ (๖) เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภามีความเป็นกลาง และป้องกันการเสนอผลประโยชน์ตอบแทน

๕) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๑๖ สมาชิกวุฒิสภาจะเป็นรัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มิได้

บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรี หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มิได้

เจตนารมณ์ เพื่อห้ามมิให้สมาชิกวุฒิสภาดำรงตำแหน่งอื่นใด ที่อาจขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่ในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภา และให้สมาชิกวุฒิสภามีเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่

ในขณะดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาไม่สามารถดำรงตำแหน่งอื่นได้ เนื่องจากอาจทำให้การดำเนินงานในฐานะสมาชิกวุฒิสภาไม่มีความเป็นกลางและถูกแทรกแซงได้ง่าย

เมื่อสมาชิกวุฒิสภาพ้นจากสมาชิกภาพแล้ว ห้ามมิให้สมาชิกวุฒิสภาดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น เพื่อป้องกันมิให้สมาชิกวุฒิสภาดกอยู่ภายใต้อำนาจทางการเมือง หรือป้องกันการตอบแทนด้วยตำแหน่งหลังจากที่สมาชิกวุฒิสภาพ้นสมาชิกภาพแล้ว

ในบทเฉพาะกาลมาตรา ๒๙๖ ได้ยกเว้นให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งครั้งล่าสุดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สามารถดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลาสองปี เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภา

ชุดดังกล่าวยังไม่ได้เริ่มต้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกวุฒิสภา แต่ห้ามมิให้ผู้เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ดำรง ตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งจะมีการได้มาเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ตัดข้อยกเว้นกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงตามวาระออก ทำให้สมาชิกวุฒิสภาที่สิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระไม่สามารถดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นได้เช่นเดียวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพในกรณีอื่นๆ

๒) หลักการเรื่องสมาชิกวุฒิสภาจะเป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นมิได้นั้น บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก ส่วนการห้ามมิให้ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วยังไม่เกินสองปีเป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นนั้น ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๑๗ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งเริ่มตั้งแต่วันที่ที่มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาเริ่มตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหา

สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดคราวละหกปีนับแต่วันเลือกตั้ง หรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหา แล้วแต่กรณี โดยสมาชิกวุฒิสภาจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระไม่ได้

ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระ อยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีสมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักการเริ่มสมาชิกภาพ และวาระในการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา

กำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาแต่ละประเภทนั้นเริ่มขึ้นตั้งแต่เมื่อใด เพื่อให้มีความชัดเจนในเรื่องการเริ่มสิทธิประโยชน์ต่างๆ การจ่ายเงินเดือน และเพื่อความสะดวกในการนับวาระ

สมาชิกวุฒิสภาที่พ้นสมาชิกภาพแล้วจะไม่สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันสองวาระได้ เพื่อให้วุฒิสภามีความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ และไม่เอื้อประโยชน์ให้แก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด โดยมุ่งหวังจะได้รับการสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาในวาระต่อไป

วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภานั้นกำหนดไว้คราวละหกปี อย่างไรก็ตามก็ดี ในบทเฉพาะกาล มาตรา ๒๔๗ ได้บัญญัติไว้ให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาในวาระเริ่มแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีวาระเพียงสามปี โดยไม่ตัดสิทธิที่จะดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาในวาระต่อไปได้ เนื่องจากต้องการให้มีสมาชิกวุฒิสภาบางส่วนเข้ามาดำรงตำแหน่งใหม่สลับกันระหว่างสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาและจากการเลือกตั้ง เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภามีความต่อเนื่องและสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่บัญญัติเพิ่มเติมให้สมาชิกวุฒิสภาจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระไม่ได้

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๘๕ เป็นครั้งแรก

๓) “วันที่มีการเลือกตั้ง” ตามวรรคหนึ่ง มีความหมายเช่นเดียวกับ “วันเลือกตั้ง” ตามวรรคสอง ซึ่งหมายถึงวันเลือกตั้งที่เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๑๘ เมื่อวาระของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

เมื่อวาระของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการสรรหาลิ้นสุดลง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนดวันเริ่มการสรรหาและระยะเวลาการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งต้องทำการสรรหาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการสรรหาลิ้นสุดลง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดระยะเวลาในการเลือกตั้งและการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวาระของสมาชิกวุฒิสภาทั้งที่มาจากการเลือกตั้งและการสรรหาลิ้นสุดลง
หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่มีการบัญญัติเพิ่มเติมกรณีการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาครั้งใหม่ เมื่อวาระของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาลิ้นสุดลง

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๑๙ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามวาระ

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๕

(๕) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๖ มาตรา ๒๖๕ หรือมาตรา ๒๖๖

(๖) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง หรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๑ หรือศาลฎีกามีคำสั่งตามมาตรา ๒๓๙ วรรคสอง หรือมาตรา ๒๔๐ วรรคสาม ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติหรือศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่ง แล้วแต่กรณี

(๗) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่กำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

(๘) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา

กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพ้นสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้มีความชัดเจนว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลงเมื่อใด

อนึ่ง ตาม (๘) ได้แก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อแก้ปัญหาอันเกิดจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๖/๒๕๕๒ ซึ่งวินิจฉัยว่าการพ้นจากสมาชิกภาพโดยต้อง

คำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ต้องมีการจำคุกจริง แต่หากมิได้ถูกจำคุกจริง เพราะศาลสั่งให้รอการลงโทษไว้ ถือว่ายังไม่พ้นจากสมาชิกภาพ ดังนั้น จึงเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกแต่ให้รอการลงโทษไว้ ต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพ เนื่องจากไม่เหมาะสมที่จะให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป เพราะเป็นการสร้างความเสื่อมเสียให้แก่สภา เว้นแต่เป็นการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาทที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาไม่สิ้นสุดลง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้ไม่ได้มีการจำคุกจริง เพราะศาลได้สั่งให้รอการลงโทษไว้ สมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นก็ต้องพ้นจากการดำรงตำแหน่งด้วย เว้นแต่เป็นการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

๒) การขาดประชุมตาม (๗) ไม่หมายรวมถึงการเดินออกจากที่ประชุม (Walk out) ทั้งการเดินออกจากที่ประชุมโดยลำพัง หรือพร้อมใจกันเดินออกจากที่ประชุม ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการแสดงความเห็นของสมาชิก เพื่อคัดค้านการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๒๐ เมื่อตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุตามมาตรา ๑๑๙ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๔ และมาตรา ๑๑๕ มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาในกรณีดังกล่าว และให้สมาชิกวุฒิสภาผู้เข้ามาแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของสมาชิกวุฒิสภาที่ว่างลงจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่ดำเนินการเลือกตั้งหรือการสรรหาก็ได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การเลือกตั้งหรือสรรหาสมาชิกวุฒิสภาแทนตำแหน่งที่ว่างลง

กรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงจะต้องมีการเลือกตั้งและสรรหาสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทน เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาที่เข้ามาแทนนั้นจะมีเพียงเท่าที่เหลือของบุคคลซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของ

สมาชิกวุฒิสภาที่ว่างลงจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน กรณีนี้จะไม่ดำเนินการเลือกตั้งหรือสรรหาก็ได้

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) รายงานการประชุมสภาวาระรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๒๑ ในการที่วุฒิสภาจะพิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่งใดตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้วุฒิสภาแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติ ความประพฤติ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนั้น รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันจำเป็น แล้วรายงานต่อวุฒิสภาเพื่อประกอบการพิจารณาต่อไป

การดำเนินการของคณะกรรมการตามที่วรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา

เจตนารมณ์ เพื่อให้มีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบคุณสมบัติและความประพฤติของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อต่อวุฒิสภาเพื่อความเห็นชอบ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มคำว่า “พฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคล”
- ๒) รายงานการประชุมสภาวาระรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๔

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๑๒๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย โดยไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติ มอบหมาย หรือความครอบงำใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์

เจตนารมณ์ กำหนดหลักการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาให้ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระ ซื่อสัตย์สุจริต และไม่อยู่ในบังคับ มอบหมาย หรือความครอบงำ รวมทั้งไม่มีส่วนได้เสียจากการปฏิบัติหน้าที่ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนและประเทศ

หลักความเป็นอิสระของสมาชิกรัฐสภา (Free mandate) เป็นหลักการสำคัญสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นผู้แทนของประชาชน มติของพรรคการเมืองที่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องปฏิบัติ การมอบหมายหรือการครอบงำใด ๆ ต่อสมาชิกวุฒิสภา โดยกำหนดให้สมาชิกต้องปฏิบัติตาม แต่ขัดต่อหลักการตามมาตรานี้อย่อมไม่มีผลบังคับ

หมายเหตุ

๑) หลักการเรื่องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักความเป็นอิสระของสมาชิกรัฐสภา มีบัญญัติไว้ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ แต่ได้ถูกยกเลิกโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้นำกลับมาบัญญัติไว้อีกครั้ง และเพิ่มกรณีต้องปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์

๓) มีการกำหนดมาตรา ๑๒๖ วรรคห้าให้สอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระของสมาชิกรัฐสภา

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๒๓ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

เจตนารมณ์ เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้แสดง ปณิธานและความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของ ประเทศชาติและประชาชน โดยต้องรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญ และไม่กระทำการที่ขัดต่อ รัฐธรรมนูญด้วย

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๒๔ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาแต่ละสภา มีประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่ง สภานั้น ๆ ตามมติของสภา

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งจนสิ้นอายุของสภา หรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธาน และรองประธานวุฒิสภาใหม่

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานและรองประธาน วุฒิสภา ย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระตามวาระสองหรือวาระสาม แล้วแต่กรณี เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่ดีดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นกรรมการบริหารหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองขณะเดียวกันมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การได้มาและการพ้นจากตำแหน่งของ ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไข (๔) ให้สอดคล้องกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรี ตามมาตรา ๑๘๒ (๓) และห้ามมิให้ประธานสภาและรองประธานสภาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองในขณะเดียวกัน

๒) มาตรา ๑๒๔ วรรคห้า กำหนดหลักการเพื่อให้สอดคล้องกับหลักความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๒๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมายและปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา และผู้ทำหน้าที่แทน ต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่

เมื่อประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานและรองประธานวุฒิสภาไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เลือกกันเองให้สมาชิกคนหนึ่งเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ และหลักความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักความเป็นกลางของประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ประกอบด้วย มาตรา ๑๒๔ วรรคห้า และมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง รวมทั้งที่กำหนดในข้อบังคับตามมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และประมวลจริยธรรมซึ่งจะต้องตราขึ้นตามมาตรา ๒๗๔ และมาตรา ๓๐๔

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๒๖ การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาระเบียบวาระกระทำตามตามมาตรา ๑๔๖ และมาตรา ๑๕๗ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาจะกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ในข้อบังคับเป็นอย่างอื่นก็ได้

การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา ต้องจัดให้มีการบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกแต่ละคน และเปิดเผยบันทึกดังกล่าวไว้ในที่ที่ประชาชนอาจเข้าไปตรวจสอบได้ เว้นแต่กรณีการออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับ

การออกเสียงลงคะแนนเลือกหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งใด ให้กระทำการลับ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้ และสมาชิกย่อมมีอิสระและไม่ถูกผูกพันโดยมติของพรรคการเมืองหรืออันใดอื่นใด

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์ประชุมและหลักเกณฑ์การลงมติของที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เพื่อให้การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ต้องกระทำด้วยคะแนนเสียงของสมาชิกส่วนใหญ่ของแต่ละสภา

กำหนดให้เปิดเผยบันทึกการออกเสียงลงคะแนน เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๒๗ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรก

ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญทั่วไป และสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ

วันประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญทั่วไป ส่วนวันเริ่มสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนด ในกรณีที่มีการเริ่มประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่งมีเวลาจนถึงสิ้นปีปฏิทินไม่ถึงหนึ่งร้อยห้าสิบวัน จะไม่มีการประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติสำหรับปีนั้นก็ได้

ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ให้รัฐสภาดำเนินการประชุมได้เฉพาะกรณีที่มีบัญญัติไว้ในหมวด ๒ หรือการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ การอนุมัติพระราชกำหนด การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญา การเลือกหรือการให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่ง การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง การตั้งกระทู้ถาม และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เว้นแต่รัฐสภาจะมีมติให้พิจารณาเรื่องอื่นใดด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน จะกระทำได้แต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดสมัยประชุมรัฐสภา โดยแยกเป็นสมัยประชุมสามัญทั่วไป และสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติออกจากกัน เพื่อให้การทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาในการตรากฎหมายมีความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขถ้อยคำให้สอดคล้องกับหลักการทำสนธิสัญญาซึ่งต้องจัดให้มีการชี้แจงต่อรัฐสภา

๒) หลักการกำหนดสมัยประชุม มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๙ เป็นครั้งแรก ส่วนการแยกสมัยประชุมเป็นสมัยประชุมสามัญทั่วไปและสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๒๘ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ทรงเปิดและทรงปิดประชุม

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำรัฐพิธีเปิดประชุมสมัยประชุมสามัญทั่วไปครั้งแรกตามมาตรา ๑๒๗ วรรคหนึ่ง ด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระราชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว หรือผู้ใดคนหนึ่งเป็นผู้แทนพระองค์มาทำรัฐพิธีก็ได้

เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

ภายใต้บังคับมาตรา ๑๒๙ การเรียกประชุม การขยายเวลาประชุม และการปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้การเรียกประชุม การเปิดประชุม และการปิดประชุมรัฐสภาสมัยสามัญและสมัยวิสามัญเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ และเป็นไปตามจารีตประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ นำมาตรา ๑๖๑ มาตรา ๑๖๒ และมาตรา ๑๖๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาบัญญัติรวมไว้ด้วยกัน

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๒๙ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้หาความกราบบังคมทูลเพื่อ มีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

คำร้องขอดังกล่าวในวาระหนึ่ง ให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา

ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลและลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การเปิดประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญโดยสมาชิกรัฐสภา

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๓๐ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญา หรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานแห่งสภานั้นจัดให้

มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น ทั้งนี้ โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้นด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้สมาชิกรัฐสภามีเอกสิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็นหรือลงคะแนนเสียงในการปฏิบัติหน้าที่ในรัฐสภา เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภา หมายถึง การให้ความคุ้มครองสมาชิกรัฐสภาในการอภิปราย แสดงความคิดเห็น หรือการลงคะแนนเสียงระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในสภาและในคณะกรรมการธิการของสภา เพื่อให้มีความเป็นอิสระ และไม่หวั่นเกรงต่อความรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญาหากเป็นการกระทำที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา

นอกจากนี้ยังให้การคุ้มครองไปถึงบุคคลอื่นที่ประธานอนุญาตให้แถลงในที่ประชุมด้วย แต่ไม่คุ้มครองในกรณีที่ไม่ปรากฏถ้อยคำนอกบริเวณรัฐสภา

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ นำมาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๑๕๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาบัญญัติรวมไว้ด้วยกัน

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๓๑ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุ่มขัง หรือหมายเรียกตัว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้น เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะที่กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้

ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุม มิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นคดีอันเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

การพิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลได้กระทำก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของ สภาใดสภาหนึ่ง ย่อมเป็นอันใช้ได้

ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวน หรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดความคุ้มกันแก่สมาชิกรัฐสภามิให้ถูกจับ คุ่มขัง หรือ ถูกเรียกตัวไปทำการสอบสวนในระหว่างสมัยประชุม เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของ สมาชิกรัฐสภาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และป้องกันการขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ ของสมาชิกรัฐสภา

หลักความคุ้มกันดังกล่าวเพื่อป้องกันการขัดขวางมิให้สมาชิกรัฐสภามาปฏิบัติหน้าที่ และเพื่อให้แต่ละสภามีองค์ประกอบที่สมบูรณ์

หมายเหตุ

๑) มาตรา ๑๖๕ มาตรา ๑๖๖ และมาตรา ๑๖๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาบัญญัติรวมไว้ด้วยกัน

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๓๒ ในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภาได้ เว้นแต่เป็นกรณีดังต่อไปนี้

(๑) การประชุมที่ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา ๑๔ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ และมาตรา ๑๘๔ โดยถือคะแนนเสียงจากจำนวนสมาชิกของวุฒิสภา

(๒) การประชุมที่ให้วุฒิสภำทำหน้าที่พิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่งใดตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

(๓) การประชุมที่ให้วุฒิสภำทำหน้าที่พิจารณาและมีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดข้อจำกัดในการประชุมวุฒิสภาในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่แก้ไขถ้อยคำให้ชัดเจนขึ้น

๒) หลักการห้ามวุฒิสภาประชุมในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดหรือถูกยุบมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก และหลักการให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในเรื่องสำคัญ ในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดหรือถูกยุบมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ เป็นครั้งแรก

ก่อนมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ มีหลักการไม่ให้วุฒิสภาประชุมในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดหรือถูกยุบ เพราะวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาจึงเป็นเพียงการกลั่นกรองกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ไม่ต้องการให้สมาชิกวุฒิสภำดำเนินการทางนิติบัญญัติใด ๆ ที่มีผลผูกพันสภาผู้แทนราษฎรที่จะเข้าสู่ตำแหน่งใหม่ หรือคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ จึงห้ามมิให้ประชุมวุฒิสภาในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ได้กำหนดข้อยกเว้น ให้ประชุมวุฒิสภาได้ในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ เฉพาะในกรณีที่ เป็นเรื่องสำคัญที่ไม่เกี่ยวกับการนิติบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ดังนั้นนอกจากการทำหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายแล้วยังทำหน้าที่ในการแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และตรวจสอบการใช้อำนาจ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ไม่มีผลผูกพันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้ามาสู่ตำแหน่งใหม่ หรือคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ จึงเพิ่มเติมข้อยกเว้นให้สมาชิกวุฒิสภา ทำหน้าที่ในส่วนของวุฒิสภาได้ในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๓๓ การประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมแต่ละสภา แต่ถ้าคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกของแต่ละสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภาเท่าที่มีอยู่ร่วมกัน แล้วแต่กรณี ร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้การประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภาต้องเป็นไปโดยเปิดเผย เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูล และสามารถตรวจสอบการทำงานได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๓๔ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจตราข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภา เรื่องหรือกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการธิการสามัญแต่ละชุด การปฏิบัติหน้าที่และองค์ประชุมของคณะกรรมการธิการ วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การบันทึกการลงมติ การเปิดเผยการลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และการอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีอำนาจตราข้อบังคับเกี่ยวกับประมวลจริยธรรมของสมาชิกและกรรมการ และกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อให้อำนาจแก่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในการกำหนดข้อบังคับการประชุม เพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๓๕ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการธิการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิก ตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา มติตั้งคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าวต้องระบุกิจการหรือเรื่องให้ชัดเจนและไม่ซ้ำหรือซ้อนกัน

คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งมีอำนาจออกคำสั่งเรียกเอกสารจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้ และให้คำสั่งเรียกดังกล่าวมีผลบังคับตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่คำสั่งเรียกเช่นนั้นมิให้ใช้บังคับกับผู้พิพากษาหรือตุลาการที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในกระบวนการวิธีพิจารณาพิพากษารรคดีหรือการบริหารงาน

บุคคลของแต่ละศาล และมีให้ใช้บังคับกับผู้ตรวจการแผ่นดินหรือกรรมการในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่โดยตรงในแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคสองเป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ให้ประธานคณะกรรมการการแจ้งให้รัฐมนตรีซึ่งบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลหน่วยงานที่บุคคลนั้นสังกัดทราบและมีคำสั่งให้บุคคลนั้นดำเนินการตามวรรคสอง เว้นแต่เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ให้ถือว่าเป็นเหตุยกเว้นการปฏิบัติตามวรรคสอง

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๐ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำความผิดตามมาตรานี้ด้วย

กรรมการสามัญซึ่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๓๔ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดอัตราส่วนตามวรรคห้า

เจตนารมณ์ กำหนดให้คณะกรรมการเป็นกลไกในการช่วยเหลือกิจการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เพื่อให้การทำงานของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คณะกรรมการมีอำนาจในการออกคำสั่งเรียกเอกสาร หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความเห็นในกิจการที่กระทำ หรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้ โดยให้คำสั่งดังกล่าวมีผลบังคับในลักษณะเป็นโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อให้การทำหน้าที่ของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มเติมสภาพบังคับของคำสั่งเรียกเอกสารหรือบุคคลของคณะกรรมการ

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๕
การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

มาตรา ๑๓๖ ในกรณีต่อไปนี้ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

(๑) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตาม

มาตรา ๑๔

(๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาตามมาตรา ๒๑

(๓) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์

พระพุทธศักราช ๒๕๖๗ ตามมาตรา ๒๒

(๔) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา ๒๓

(๕) การมีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติได้ตาม

มาตรา ๑๒๗

(๖) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา ๑๒๗

(๗) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๒๘

(๘) การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๓๗

(๙) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

หรือร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา ๑๔๕

(๑๐) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๑๕๑

(๑๑) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติต่อไปตามมาตรา ๑๕๓ วรรคสอง

(๑๒) การแถลงนโยบายตามมาตรา ๑๗๖

(๑๓) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๗๙

(๑๔) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา ๑๘๔

(๑๕) การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตาม

มาตรา ๑๙๐

(๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดกิจการสำคัญที่รัฐสภาต้องประชุมร่วมกัน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๘๘ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยอนุโลมไปพลางก่อน

ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้นำบทที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่ในเรื่องการตั้งคณะกรรมการการ กรรมการซึ่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่นำมาตรา ๑๙๔ และมาตรา ๑๙๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาบัญญัติไว้รวมกัน

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๘๘ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๖

การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๓๘ ให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

- (๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา
- (๒) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- (๓) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
- (๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ
- (๕) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๖) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- (๗) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน
- (๘) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
- (๙) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดกฎหมายที่ต้องตราเป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

หลักการสำคัญในการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (Organic Law) มีอยู่สองประการ คือ

ประการแรก เนื้อหาของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีความเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกับรัฐธรรมนูญแต่ไม่อาจบัญญัติรายละเอียดทั้งหมดในรัฐธรรมนูญได้ และเมื่อรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญย่อมมีผลสิ้นสุดลงด้วย

ประการที่สอง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญตราขึ้นเพื่อใช้กับองค์กรตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น เพราะองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีอำนาจดำเนินการหรือตัดสินใจในเรื่องที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

หมายเหตุ

๑) การกำหนดให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมีขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) เดิมมีความเข้าใจสับสนว่ากฎหมายที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีตามรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช ๒๕๕๐ ต้องตราขึ้นมีสถานะเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับ ดังนั้น เพื่อให้สับสนจึงต้องกำหนดหลักการไว้ตามมาตรานี้

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๓๙ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะเสนอได้ก็แต่โดย

(๑) คณะรัฐมนตรี

(๒) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือ

(๓) ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกา หรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งประธานศาลและประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

เจตนารมณ์ กำหนดองค์กรที่มีอำนาจเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีลักษณะต่างจากพระราชบัญญัติปกติ จึงต้องกำหนดวิธีการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไว้เป็นพิเศษ ต่างจากการเสนอร่างกฎหมายทั่วไปที่คณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ โดยกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามากกว่าการเสนอร่างกฎหมายในกรณีทั่วไป นอกจากนี้เพื่อไม่ให้มีการแทรกแซงการดำเนินงานขององค์กรศาลหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญได้ง่าย จึงต้องให้อำนาจแก่องค์กรเหล่านี้ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ประธานศาล หรือประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา ๑๓๘

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๐ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาให้กระทำเป็นสามวาระ ดังต่อไปนี้

(๑) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ และในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเสียงข้างมากของแต่ละสภา

(๒) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา

ให้นำบทบัญญัติในหมวด ๖ ส่วนที่ ๗ การตราพระราชบัญญัติ มาใช้บังคับกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดกระบวนการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ กำหนดให้กระบวนการตราหรือแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต้องกระทำเป็นสามวาระเพื่อให้ยากกว่าการตราหรือแก้ไขพระราชบัญญัติโดยทั่วไป โดยเฉพาะในขั้นตอนการพิจารณาและการลงมติ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และเพิ่มหลักการเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา ๑๓๘

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๑ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญซึ่งต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป ในกรณีที่วินิจฉัยว่าข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญหรือร่างพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ในกรณีที่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลทำให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไปตามวรรคสอง ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นกลับคืนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเพื่อพิจารณาตามลำดับ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ โดยมติในการแก้ไขเพิ่มเติมให้ใช้คะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา แล้วให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๙๐ และมาตรา ๑๕๐ หรือมาตรา ๑๕๑ แล้วแต่กรณี ต่อไป

เจตนารมณ์ กำหนดให้มีกระบวนการตรวจสอบว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ก่อนให้มีผลใช้บังคับ

เนื่องจากกระบวนการตราหรือแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ กระทำได้ยากกว่าการตราหรือแก้ไขพระราชบัญญัติโดยทั่วไป จึงได้กำหนดให้มีกระบวนการตรวจสอบว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่เสียก่อน หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นตกไป หรือหากมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก็ให้ข้อความนั้นตกไป และให้ดำเนินการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้ชอบด้วยรัฐธรรมนูญต่อไป ทั้งนี้ ไม่ห้ามที่จะนำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีการแก้ไขแล้วนี้ เข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญอีกครั้ง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มหลักการให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในตามมาตรา ๑๓๘

๒) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๗

การตราพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑๔๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๓๙ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดย

(๑) คณะรัฐมนตรี

(๒) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

(๓) ศาลหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัด
องค์กรและกฎหมายที่ประธานศาลและประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการ หรือ

(๔) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคนเข้าชื่อเสนอกฎหมายตาม
มาตรา ๑๖๓

ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติซึ่งมีผู้เสนอตาม (๒) (๓) หรือ (๔) เป็นร่างพระราชบัญญัติ
เกี่ยวกับการเงินจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ในกรณีที่ประชาชนได้เสนอร่างพระราชบัญญัติใดตาม (๔) แล้ว หากบุคคลตาม
(๑) หรือ (๒) ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการเดียวกับร่างพระราชบัญญัตินั้นอีก
ให้นำทบัญญัติมาตรา ๑๖๓ วรรคสี่ มาใช้บังคับกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นด้วย

ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน

ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งต้องมีบันทึกวิเคราะห์สรุป
สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติเสนอมาพร้อมกับร่างพระราชบัญญัติด้วย

ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอต่อรัฐสภาต้องเปิดเผยให้ประชาชนทราบและให้
ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัตินั้นได้โดยสะดวก

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ โดยไม่ต้องขอมติ
จากพรรคการเมืองที่ตนสังกัด ซึ่งเป็นไปตามหลักความเป็นอิสระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ง่าย จึงกำหนดให้ผู้มี
สิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคนเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับ
ความต้องการของประชาชนได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มให้ศาลหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญสามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติได้ โดยร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวต้องเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดองค์กรและกฎหมายที่ประธานศาลและประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการ

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๓ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) การตั้งขึ้น ยกเลิก ลด เปลี่ยนแปลง แก้ไข ผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร

(๒) การจัดสรร รับ รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

(๓) การกู้เงิน การค้ำประกัน การใช้เงินกู้ หรือการดำเนินการที่ผูกพันทรัพย์สินของรัฐ

(๔) เงินตรา

ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานคณะกรรมการธิการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคณะ เป็นผู้วินิจฉัย

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรจัดให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณากรณีตามวรรคสอง ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มิกรณีดังกล่าว

มติของที่ประชุมร่วมกันตามวรรคสอง ให้ใช้เสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ก่อให้เกิดภาระทางงบประมาณของรัฐ ดังนั้น จึงต้องกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ให้ชัดเจน

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๙ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๔ ร่างพระราชบัญญัติใดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอและในชั้นรับหลักการไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน แต่สภาผู้แทนราษฎรได้แก้ไขเพิ่มเติม และประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรสั่งระับการพิจารณาไว้ก่อน และภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มีการแก้ไขดังกล่าว ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้ที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานคณะกรรมการสิทธิการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคณะเป็นผู้วินิจฉัย

ในกรณีที่ที่ประชุมร่วมกันตามวรรคหนึ่งวินิจฉัยว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ทำให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นมีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้นายกรัฐมนตรีรับรอง ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรอง ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการแก้ไขเพื่อมิให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดขั้นตอนในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอ แต่แก้ไขเปลี่ยนแปลงจนเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) เนื่องจากอำนาจในการรับรองร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีโดยเฉพาะ ดังนั้น หากร่างพระราชบัญญัติใดถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงจนเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินก็ต้องนำเข้าสู่กระบวนการให้นายกรัฐมนตรีรับรองต่อไป
- ๓) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ เป็นครั้งแรก

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๕ ร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๓๖ ว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน หากสภาผู้แทนราษฎรมิมติไม่ให้ความเห็นชอบ และคะแนนเสียงที่ไม่ให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คณะรัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีกครั้งหนึ่ง หากรัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบให้ตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ประกอบกันเป็นคณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสการายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ได้พิจารณาแล้วต่อรัฐสภา ถ้ารัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๐ ถ้ารัฐสภามีมติไม่ให้ความเห็นชอบ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

เจตนารมณ์ กำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาว่าจำเป็นต่อการบริหารแผ่นดินไม่ผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้รัฐบาลมีเสถียรภาพในการดำเนินการตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๖ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔๕ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตามมาตรา ๑๔๕ และลงมติเห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสิบวัน ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษซึ่งต้องไม่เกินสามสิบวัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๔๙

ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินไปยังวุฒิสภา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปด้วยว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอไปนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับการเงิน คำแจ้งของประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ถือเป็นเด็ดขาด

ในกรณีที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมิได้แจ้งไปว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่าง พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับการเงิน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณากลับกรอง ร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภา

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖๘ เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ เสร็จแล้ว

(๑) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๐

(๒) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(๓) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภา ผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม ให้ดำเนินการ ต่อไปตามมาตรา ๑๕๐ ถ้าเป็นกรณีอื่น ให้แต่ละสภาดังบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็น สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็น คณะกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างนั้น และให้คณะกรรมาธิการร่วมกันรายงาน

และเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๐ ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการร่วมกันอาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ และเอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๐ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำการหน้าที่ตามมาตรา ๑๓๖ ด้วย

การประชุมคณะกรรมการร่วมกันต้องมีกรรมการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๓๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าวุฒิสภาไม่ส่งร่างพระราชบัญญัติคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรภายในกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๔๖ ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๕๐ ต่อไป

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดขั้นตอนการดำเนินการเมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จสิ้นแล้ว

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๘ ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามมาตรา ๑๔๗ นั้น สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร สำหรับกรณีการยับยั้งตามมาตรา ๑๔๗ (๒) และนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย สำหรับกรณีการยับยั้งตามมาตรา ๑๔๗ (๓) ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไป ตามมาตรา ๑๕๐

ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน
สภาผู้แทนราษฎรอาจยกร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่า
นี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณา
ด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร
แล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้
ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๐

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติที่
วุฒิสภามีมติยับยั้งไว้

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่
๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๙ ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดตามมาตรา ๑๔๗
คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการ
อย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ไม่ได้

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอหรือ
ส่งให้พิจารณานั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับ
หลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือ
ประธานวุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือ
คล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้น
เป็นอันตกไป

เจตนารมณ์ ห้ามมิให้เสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการเดียวกันหรือ
คล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้

เนื่องจากหากมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการเดียวกันหรือคล้ายกันกับ
หลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

อีกครั้งหนึ่ง ก็จะเป็นการนำหลักการเดิมมาพิจารณาซ้ำ และกระบวนการพิจารณาก็จะออกมาในรูปแบบเดิม ซึ่งจะเป็นการเสียเวลาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายโดยไม่สมควร

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๕๐ ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภา เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การมีผลใช้บังคับร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว

กำหนดให้นายกรัฐมนตรีจะต้องนำร่างพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ซึ่งสอดคล้องกับการที่พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐทรงใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา ตามมาตรา ๓

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) เพื่อป้องกันการใช้เวลาเป็นเครื่องมือ ในการถ่วงเวลาไม่ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นมีผลบังคับ จึงกำหนดให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติจากรัฐสภา
- ๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๕๑ ร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่งเมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายในสามสิบวันให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

เจตนารมณ์ เพื่อรับรองหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจในการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติ และกำหนดขั้นตอนในการที่ทรงใช้พระราชอำนาจดังกล่าว

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสมารักร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๕๒ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ หากสภาผู้แทนราษฎรมิได้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนเกี่ยวกับบุคคลประเภทนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด ทั้งนี้ โดยมีสัดส่วนหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักการมีส่วนร่วมของผู้แทนองค์การเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพและกำหนดสัดส่วนหญิงและชายเพื่อสร้างความเท่าเทียมกัน ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลดังกล่าว

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มหลักการให้การจัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญต้องมีสัดส่วนหญิงและชายใกล้เคียงกัน

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๕๓ ในกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือบรรดาร่างพระราชบัญญัติที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้เป็นอันตกไป

ในกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป รัฐสภาสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี จะพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบต่อไปได้ ถ้าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปร้องขอภายในหกสิบวันนับแต่วันเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังการเลือกตั้งทั่วไป และรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วย แต่ถ้าคณะรัฐมนตรีมิได้ร้องขอภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างพระราชบัญญัติต่อไปตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาแล้วแต่กรณี

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองให้นาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างพระราชบัญญัติที่ค้างการพิจารณาอยู่ในสภา ในขณะที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมาพิจารณาต่อไปได้โดยไม่ตกไป

หมายเหตุ

- ๑) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๘

การควบคุมการตรากฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๕๔ ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๑๕๐ หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๑๕๑ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง

(๑) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้แต่มิใช่กรณีตามวรรคสาม ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๑๕๐ หรือมาตรา ๑๕๑ แล้วแต่กรณีต่อไป

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการเสนอความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ก่อนให้มีผลใช้บังคับ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๗ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๕๕ บทบัญญัติมาตรา ๑๕๔ให้นำมาใช้บังคับกับร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณีให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการเสนอความเห็นเกี่ยวกับร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ก่อนให้มีผลใช้บังคับ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (ฉบับที่๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๙

การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา ๑๕๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดมาตรการในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๕๗ การบริหารราชการแผ่นดินเรื่องใดที่เป็นปัญหาสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เป็นเรื่องที่กระทบถึงประโยชน์ของประเทศชาติหรือประชาชน หรือที่เป็นเรื่องเร่งด่วน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรก่อนเริ่มประชุมในวันนั้นว่าจะถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินเรื่องนั้นโดยไม่ต้องระบุคำถามและให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรบรรจุเรื่องดังกล่าวไว้ในวาระการประชุมวันนั้น

การถามและการตอบกระทู้ตามวรรคหนึ่งให้กระทำได้สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หนึ่งตั้งกระทู้ถามด้วยวาจาเรื่องการบริหารราชการแผ่นดินนั้นได้เรื่องละไม่เกินสามครั้ง ทั้งนี้ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดมาตรการในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีสิทธิตั้งกระทู้สดถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี

การตั้งกระทู้ถามในกรณีนี้ ไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้ที่ต้องตอบคำถามทราบล่วงหน้าก่อน โดยสภาผู้แทนราษฎรสามารถตั้งกระทู้ถามด้วยวาจาได้ ดังนั้นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทุกคนจึงต้องเตรียมตัวให้พร้อมเสมอในการตอบข้อซักถามหรือข้อสงสัยใดๆ อันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งส่งผลให้การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของสภาผู้แทนราษฎรมีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ทันต่อเหตุการณ์มากขึ้น

อนึ่งการถามและการตอบกระทู้ตามวรรคหนึ่งให้ทำตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(๑) แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรก่อนเริ่มประชุมในวันนั้นว่า จะตั้งกระทู้ถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี

(๒) ตั้งกระทู้ถามด้วยวาจา

(๓) ตั้งกระทู้ได้สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง

(๔) ตั้งกระทู้ถามได้เรื่องละไม่เกินสามครั้ง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๕๘ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ญัตติดังกล่าวต้องเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปซึ่งเป็นบุคคลตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง ด้วย และเมื่อได้มีการเสนอญัตติแล้ว จะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติหรือการลงมตินั้นไม่ได้คะแนนเสียงตามวรรคสาม

การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะเสนอโดยไม่มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรา ๒๗๑ ก่อนมิได้ และเมื่อได้มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรา ๒๗๑ แล้ว ให้ดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องรอผลการดำเนินการตามมาตรา ๒๗๒

เมื่อการอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลงโดยมิใช่ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติในกรณีเช่นว่านี้มีให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด มติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้น เป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำชื่อผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อตามวรรคหนึ่งกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป และมีให้นำมาตรา ๑๗๒ มาใช้บังคับ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดมาตรการในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี

กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเข้าชื่อ เพื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีได้ง่ายขึ้น เพราะหากฝ่ายค้านมีจำนวนน้อย แต่รัฐธรรมนูญกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสหิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจไว้สูง ก็จะทำให้เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีได้ยาก เพราะโอกาสที่ฝ่ายรัฐบาลจะร่วมเสนอชื่อเพื่อเปิดอภิปรายด้วยนั้นมีอยู่น้อย หนึ่ง เมื่อกำหนดให้การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีกระทำได้ง่ายแล้ว จะทำให้นายกรัฐมนตรีต้องระมัดระวังบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปด้วยความถูกต้องและโปร่งใสมากขึ้น มิฉะนั้นอาจถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ จนเป็นเหตุให้ต้องพ้นจากตำแหน่งได้

หมายเหตุ

๑) แกไขจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ลดลงจากจำนวนไม่น้อยกว่าสองในห้าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี

๒) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๕๔ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในหกของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๔ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

รัฐมนตรีคนใดพ้นจากตำแหน่งเดิมแต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่นภายหลังจากวันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีคนนั้นยังคงต้องถูกอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจตามวรรคหนึ่งต่อไป

ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับแก่รัฐมนตรีผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งเดิมไม่เกินเก้าสิบวันก่อนวันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อตามวรรคหนึ่ง แต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่นด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดมาตรการในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในหกของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

กำหนดให้รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งเดิมแต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่นภายหลังจากวันที่มีการเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ สามารถถูกอภิปรายได้ อันเป็นการป้องกันการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ

หมายเหตุ

๑) แกไขจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นไม่น้อยกว่าหนึ่งในหกของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีรายบุคคลเพื่อให้กระบวนการในการตรวจสอบนี้สามารถกระทำได้ง่ายขึ้น และเพิ่มเติมมาตรการป้องกันมิให้เปลี่ยนแปลงตำแหน่งเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกอภิปราย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์
ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๖๐ ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้อยู่ในพรรคการเมืองที่
สมาชิกในสังกัดของพรรคนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมีจำนวนไม่ถึงเกณฑ์ที่จะเสนอ
ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๕๔ หรือมาตรา ๑๕๕ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จำนวนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวทั้งหมดเท่าที่มีอยู่
มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือ
รัฐมนตรีเป็นรายบุคคลตามมาตรา ๑๕๔ หรือมาตรา ๑๕๕ ได้ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้
บริหารราชการแผ่นดินมาเกินกว่าสองปีแล้ว

เจตนารมณ์ เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีจำนวนไม่ถึงหนึ่งในห้า
สามารถขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีได้ ถ้าคณะรัฐมนตรี
ได้บริหารราชการแผ่นดินมาเกินกว่าสองปีแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้คณะรัฐมนตรีที่บริหาร
ราชการแผ่นดินมาแล้วระยะเวลาหนึ่ง จะต้องถูกตรวจสอบได้เพื่อเป็นการควบคุม
การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

หลักการนี้เป็นหลักการคุ้มครองเสียงข้างน้อย ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้
สามารถใช้สิทธิของตน ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

หมายเหตุ

๑) หลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์
ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๖๑ สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิก
ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาเพื่อให้
คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน
โดยไม่มีการลงมติ

การขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา นี้ จะกระทำได้ครั้งเดียวในสมัยประชุมหนึ่ง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินให้สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน

การตรวจสอบการทำงานของคณะรัฐมนตรี โดยการเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติสามารถทำได้ง่ายขึ้น ย่อมส่งผลให้คณะรัฐมนตรีต้องมุ่งบริหารราชการแผ่นดินอย่างรอบคอบและโปร่งใส หากคณะรัฐมนตรีไม่สามารถชี้แจงปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างสมเหตุสมผล ย่อมส่งผลกระทบต่อคณะรัฐมนตรีในด้านความเชื่อมั่นหรือในด้านอื่นๆ และอาจนำไปสู่การถอดถอนออกจากตำแหน่งในภายหลังได้

การจำกัดให้เปิดอภิปรายทั่วไปได้เพียงครั้งเดียวในสมัยประชุมหนึ่ง เพื่อมิให้เป็นภาระแก่รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีมากเกินไป รวมทั้งเพื่อให้วุฒิสภามีเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อย่างอื่นด้วย

หมายเหตุ

๑) แกไขจำนวนสมาชิกวุฒิสภาจากจำนวนไม่น้อยกว่าสามในห้า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๖๒ ในกรณีที่มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเพื่อตั้งกระทู้ถามในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ หรือการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใด ให้เป็นหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นต้องเข้าร่วมประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเพื่อชี้แจงหรือตอบกระทู้ถามในเรื่องนั้นด้วยตนเอง เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ทำให้ไม่อาจเข้าชี้แจงหรือตอบกระทู้ แต่ต้องแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาทราบก่อนหรือในวันประชุมสภาในเรื่องดังกล่าว

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอิสระจากมติพรรคการเมืองในการตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอิสระจากมติพรรคการเมืองในการตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจเพื่อให้สอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ ตรวจสอบการดำเนินการของฝ่ายบริหารด้วยความเป็นอิสระ และเป็นการให้ความสำคัญต่อระบบรัฐสภา

๑) หลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

หมวด ๗

การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน

มาตรา ๑๖๓ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามที่กำหนดในหมวด ๓ และหมวด ๕ แห่งรัฐธรรมนูญนี้

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติเสนอมาด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อ รวมทั้งการตรวจสอบรายชื่อ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต้องให้ผู้แทนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นชี้แจงหลักการของร่างพระราชบัญญัติ และคณะกรรมการการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นจะต้องประกอบด้วยผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเสนอกฎหมายและได้รับความสะดวกในการใช้สิทธิมากขึ้น

กำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน ๑๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อเพื่อเสนอร่างกฎหมายต่อประธานรัฐสภา โดยให้จัดทำร่างกฎหมายที่ต้องการเสนอมาด้วย ทั้งนี้ ร่างกฎหมายที่เสนอได้นั้นต้องจำกัดอยู่เฉพาะเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเท่านั้น และอาจขอให้องค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายช่วยเหลือในการร่างพระราชบัญญัตินั้นดังกล่าว หรืออาจได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองช่วยเหลือในการทำร่างพระราชบัญญัติก็ได้

เพื่อคงเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริงจึงจำเป็นต้องให้มีผู้แทนของผู้เสนอกฎหมายเข้าชี้แจงและเป็นกรรมการร่วมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามในการพิจารณาร่างกฎหมาย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยแก้ไขจำนวนประชาชนที่จะเข้าชื่อจากเดิมห้าหมื่นคนเป็นหนึ่งหมื่นคน เพื่อให้การดำเนินการตามหลักการนี้กระทำได้ง่ายและคล่องตัวยิ่งขึ้น และกำหนดให้ในการพิจารณาร่างกฎหมายที่

คณะกรรมการการวิสามัญขึ้นที่เจตนารมณ์ อดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาผู้แทนราษฎร

ประชาชนเสนอมานั้นจะต้องประกอบด้วยผู้แทนของประชาชนที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น
จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมดด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์
ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๑๖๔ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิ
เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอน
บุคคลตามมาตรา ๒๗๐ ออกจากตำแหน่งได้

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่ง
ดังกล่าวกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการที่ประชาชนจะเข้าชื่อร้องขอตามวรรคหนึ่ง
ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและเสนอให้ถอดถอน
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและตำแหน่งในองค์กรอิสระ ศาล และองค์กรอื่นตาม
รัฐธรรมนูญ

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อเสนอต่อ
ประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภาเริ่มกระบวนการถอดถอนนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธาน
ศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด รวมทั้งผู้พิพากษา กรรมการการเลือกตั้ง และองค์กรอิสระ
อื่นๆ ในฐานความผิดปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ทุจริต ร่ำรวยผิดปกติ ส่อว่ากระทำความผิดต่อ
ตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เป็นต้น โดยต้อง
ระบุพฤติการณ์การกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน ทั้งนี้ หลังจากประธานวุฒิสภาได้รับคำร้อง
แล้ว จะส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิด หาก
เห็นว่าข้อกล่าวหาที่มีมูลก็จะนำเข้าสู่นขั้นตอนการลงคะแนนถอดถอนโดยวุฒิสภาต่อไป

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขจำนวนประชาชนที่จะเข้าชื่อจากเดิมห้าหมื่นคนเป็นสองหมื่นคน เพื่อให้การเข้าชื่อถอดถอนเกิดขึ้นได้จริง

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๑๖๕ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ
การจัดให้มีการออกเสียงประชามติให้กระทำได้ในเหตุ ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่ากิจการในเรื่องใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีอาจปรึกษาประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มีการออกเสียงประชามติได้

(๒) ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้มีการออกเสียงประชามติ

การออกเสียงประชามติตาม (๑) หรือ (๒) อาจจัดให้เป็นการออกเสียงเพื่อมีข้อยุติโดยเสียงข้างมากของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติในปัญหาที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติ หรือเป็นการออกเสียงเพื่อให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีก็ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

การออกเสียงประชามติต้องเป็นการให้ออกเสียงเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในกิจการตามที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติ และการจัดการออกเสียงประชามติในเรื่องที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือคณะบุคคล จะกระทำมิได้

ก่อนการออกเสียงประชามติ รัฐต้องดำเนินการให้ข้อมูลอย่างเพียงพอ และให้บุคคลฝ่ายที่เห็นชอบและไม่เห็นชอบกับกิจการนั้น มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเท่าเทียมกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการออกเสียงประชามติ ระยะเวลาในการดำเนินการ และจำนวนเสียงประชามติ เพื่อมีข้อยุติ

เจตนาธรรมณ์ เพื่อกำหนดหลักการใช้สิทธิทางการเมืองโดยตรงด้วยการออกเสียง
ประชามติ

ให้ประชาชนมีสิทธิออกเสียงประชามติได้ใน ๒ กรณี คือ

๑. คณะรัฐมนตรีเสนอให้ออกเสียงประชามติ

๒. มีกฎหมายบัญญัติให้เรื่องนั้น ๆ ต้องออกเสียงประชามติ

การออกเสียงประชามติอาจมีผลให้เป็นข้อยุติหรือเป็นการให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลก็ได้
ซึ่งขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะออกเสียงประชามติ โดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

แต่เพิ่มหลักการให้ประชาชนออกเสียงประชามติเพื่อให้มีผลเป็นข้อยุติหรือเป็นการให้คำปรึกษาก็ได้
ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะให้ออกเสียงประชามติ และเพิ่มหลักการในการออกเสียงประชามติที่รัฐ
ต้องให้ข้อมูลอย่างเพียงพอ และให้บุคคลฝ่ายที่เห็นชอบและไม่เห็นชอบกับกิจการนั้น มีโอกาส
แสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเท่าเทียมกันด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์
ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐

หมวด ๘

การเงิน การคลัง และงบประมาณ

มาตรา ๑๖๖ งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณออกไม่ทันปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลางก่อน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายเงินแผ่นดินตามระบอบประชาธิปไตย โดยถือว่าเงินแผ่นดินเป็นเงินของประชาชน ดังนั้นการใช้จ่ายเงินแผ่นดินต้องทำในรูปพระราชบัญญัติ เพื่อให้รัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบ โดยต้องมีการแสดงรายละเอียดการใช้จ่ายตามวิธีการงบประมาณอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๖๗ ในการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ต้องมีเอกสารประกอบซึ่งรวมถึงประมาณการรายรับ และวัตถุประสงค์ กิจกรรม แผนงาน โครงการในแต่ละรายการของการใช้จ่ายงบประมาณให้ชัดเจน รวมทั้งต้องแสดงฐานะการเงินการคลังของประเทศเกี่ยวกับภาพรวมของภาวะเศรษฐกิจที่เกิดจากการใช้จ่ายและการจัดหารายได้ ประโยชน์และการขาดรายได้จากการยกเว้นภาษีเฉพาะรายในรูปแบบต่าง ๆ ความจำเป็นในการตั้งงบประมาณผูกพันข้ามปี การระงับและการก่องหนของรัฐและฐานะการเงินของรัฐวิสาหกิจ ในปีที่ย่อนุมัติงบประมาณนั้นและปีงบประมาณที่ผ่านมาเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

หากรายจ่ายใดที่ไม่สามารถจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐได้โดยตรง ให้จัดไว้ในรายการรายจ่ายงบกลาง โดยต้องแสดงเหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดงบประมาณรายจ่ายงบกลางนั้นด้วย

ให้มีกฎหมายการเงินการคลังของรัฐเพื่อกำหนดกรอบวินัยการเงินการคลัง ซึ่งรวมถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการวางแผนการเงินระยะปานกลาง การจัดการรายได้ การกำหนดแนวทางในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน การบริหารการเงิน และทรัพย์สิน การบัญชี กองทุนสาธารณะ การก่อหนี้หรือการดำเนินการที่ผูกพัน ทรัพย์สินหรือภาระทางการเงินของรัฐ หลักเกณฑ์การกำหนดวงเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น และการอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องใช้เป็นกรอบในการจัดการรายได้ กำกับการใช้จ่ายเงินตามหลักการรักษาเสถียรภาพ พัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และความเป็นธรรมในสังคม

เจตนารมณ์

๑) เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์และรูปแบบแนวทางการจัดทำเอกสารประกอบการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณขึ้นใหม่ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในแหล่งที่มาของรายได้และการใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน และทำให้การเงินการคลังของประเทศมีเสถียรภาพและมั่นคง รวมทั้งเพื่อให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเงินการคลังของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

๒) เพื่อกำหนดแนวทางการจัดทำรายการรายจ่ายงบกลางในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย โดยให้แสดงเหตุผลและความจำเป็น เพื่อป้องกันการใช้จ่ายงบกลางอย่างบิดเบือนวัตถุประสงค์ และไม่ผ่านการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการใช้จ่าย ซึ่งหมายรวมถึงการควบคุมการตั้งงบประมาณรายจ่ายเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นซึ่งเป็นรายการหนึ่งในรายจ่ายงบกลางด้วย

๓) เพื่อกำหนดให้มีกฎหมายการเงินการคลังของรัฐเป็นกรอบควบคุมการบริหารและการใช้จ่ายเงินของประเทศ และวินัยทางการเงินการคลัง โดยให้เป็นไปตามหลักการรักษาเสถียรภาพ พัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และความเป็นธรรมในสังคม

หมายเหตุ

- ๑) หลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก
- ๒) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๖๘ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ
ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอน
งบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องวิเคราะห์และพิจารณาให้แล้วเสร็จ
ภายในหนึ่งร้อยห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่แล้วเสร็จภายใน
กำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่าง
พระราชบัญญัตินั้นและให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความ
เห็นชอบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไข
เพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบใน
ร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ
ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๐

ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยให้นำบทบัญญัติมาตรา
๑๔๘ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ
ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอน
งบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวน
ในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตาม
ข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินสงฆ์ใช้ต้นเงินกู้
- (๒) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือของคณะกรรมการ
การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม
ในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เห็นว่ามีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหก ให้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา และศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหก ให้การเสนอ การแปรญัตติหรือการกระทำดังกล่าวสิ้นผลไป

รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระของรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครองและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามวรรคแปด หากหน่วยงานนั้นเห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้ นั้นไม่เพียงพอ ให้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการการได้โดยตรง

เจตนารมณ์

๑) เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการเสนอ การพิจารณา และกรอบระยะเวลาของการตราพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย

๒) เพื่อกำหนดให้จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยให้องค์กรเหล่านี้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อกรรมการการได้โดยตรง เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระจากคณะรัฐมนตรีในการบริหารงบประมาณ และให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระและมีประสิทธิภาพ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ได้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณให้แก่รัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มาบัญญัติรวมไว้ด้วย เพิ่มหลักการให้องค์กรดังกล่าวเสนอคำขอแปรญัตติต่อกรรมการการได้โดยตรง เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระจากคณะรัฐมนตรีในการบริหารงบประมาณให้เพียงพอกับการปฏิบัติหน้าที่

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๗ เป็นครั้งแรก

๓) คำว่า "องค์กรตามรัฐธรรมนูญ" ในมาตรานี้ หมายถึงองค์กรตามรัฐธรรมนูญตามหมวด ๑๑

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๖๙ การจ่ายเงินแผ่นดินจะกระทำได้อีกเฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ กฎหมายเกี่ยวกับการโอนงบประมาณ หรือกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนรัฐบาลจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นนี้ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อชดใช้เงินคงคลังในพระราชบัญญัติโอนเงินงบประมาณรายจ่าย พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณถัดไป ทั้งนี้ ให้กำหนดแหล่งที่มาของรายได้เพื่อชดใช้รายจ่ายที่ได้ใช้เงินคงคลังจ่ายไปก่อนแล้วด้วย

ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ คณะรัฐมนตรีมีอำนาจโอนหรือนำรายจ่ายที่กำหนดไว้สำหรับหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจใดไปใช้ในรายการที่แตกต่างจากที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ทันที และให้รายงานรัฐสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่มีการโอนหรือนำรายจ่ายตามงบประมาณที่กำหนดไว้ในรายการใดไปใช้ในรายการอื่นของหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ให้รัฐบาลรายงานรัฐสภาเพื่อทราบทุกหกเดือน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจ่ายเงินแผ่นดินทุกกรณี และต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายชดใช้เงินคงคลังที่ถูกใช้ไปก่อนในปีงบประมาณถัดไป โดยต้องระบุที่มาของเงินรายได้เพื่อชดใช้เงินคงคลังกดังกล่าวด้วยว่ามาจากรายได้ประเภทใด เป็นจำนวนเท่าใด และให้แยกวงเงินชดใช้นั้นไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากวงเงินงบประมาณในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณที่ขอตั้งชดใช้ ทั้งนี้ เพื่อคงไว้ซึ่งโครงสร้างการจัดทำงบประมาณที่ต้องได้รับอนุมัติจากรัฐสภา และในกรณีที่เงินคงคลังมีจำนวนเพิ่มขึ้นก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยชดเชยการขาดดุลงบประมาณโดยไม่ต้องทำการกู้ยืมเงินเพื่อชดเชยการขาดดุลได้อีกทางหนึ่ง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ได้เพิ่มความในวรรคแรกเกี่ยวกับการกำหนดแหล่งที่มาของรายได้เพื่อชดใช้รายจ่ายที่ได้ใช้เงินคงคลังจ่ายไปก่อนรวมทั้งเพิ่มความในวรรคสองและวรรคสาม เพื่อให้คณะรัฐมนตรีสามารถแก้ไขปัญหา

คณะกรรมการวิสามัญขึ้นทักเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

กรณีมีเหตุฉุกเฉินได้ โดยโอนงบประมาณไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันทีแล้วแจ้งให้รัฐสภาทราบ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๗๐ เงินรายได้ของหน่วยงานของรัฐใดที่ไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน ให้หน่วยงานของรัฐนั้นทำรายงานการรับและการใช้จ่ายเงินดังกล่าว เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อสิ้นปีงบประมาณทุกปี และให้คณะรัฐมนตรีทำรายงานเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต่อไป

การใช้จ่ายเงินรายได้ตามวรรคหนึ่งต้องอยู่ภายใต้กรอบวินัยการเงินการคลังตามหมวดนี้ด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ตรวจสอบการรับและการใช้จ่ายเงินรายได้ของหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นเงินนอกงบประมาณที่ไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน อันนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเงินการคลังที่สมบูรณ์และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงด้านการเงินของประเทศ

กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่ไม่ต้องนำส่งเงินรายได้เป็นรายได้แผ่นดิน ต้องชี้แจงต่อสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา เพื่อให้สามารถตรวจสอบการใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณดังกล่าวให้เป็นไปโดยโปร่งใส และกำหนดให้การใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณเป็นไปตามกรอบวินัยการเงินการคลัง

หมายเหตุ

๑) หลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๙

คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๗๑ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินสามสิบห้าคนประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามหลักความรับผิดชอบร่วมกัน

นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๑๗๒ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าแปดปีมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดที่มาและวาระการดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีและจำนวนรัฐมนตรี

๑) กำหนดให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้นายกรัฐมนตรีมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประชาชนโดยผ่านผู้แทนปวงชน ซึ่งสอดคล้องกับระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๒) กำหนดให้นายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าแปดปีมิได้ เพื่อป้องกันการใช้อิทธิพลผูกขาดอำนาจรัฐ แต่ไม่ห้ามนายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งติดต่อกันหลายวาระโดยทุกวาระรวมกันแล้วไม่เกินแปดปี และไม่รวมถึงการรักษาการในช่วงอายุสภาสิ้นสุดลง

๓) นายกรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งติดต่อกันครบแปดปีก่อนอายุของสภาสิ้นสุดลง ให้นายกรัฐมนตรีผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง และให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ให้ดำรงตำแหน่ง

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการเรื่องนายกรัฐมนตรี บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) หลักการให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ เป็นครั้งแรก

คณะกรรมการกฤษฎีกาขึ้นทักเจตนารมณ์ อดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

๔) หลักการเรื่องวาระการดำรงตำแหน่งที่ต่อเนื่องกัน มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก และได้บัญญัติมาตรา ๑๘๒ วรรคสอง ให้สอดคล้องกับหลักการนี้

๕) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๗๒ ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา ๑๖๗

การเสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่ง ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรรับรอง

มติของสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบด้วยในการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร การลงมติในกรณีเช่นนี้ให้กระทำโดยการลงคะแนนโดยเปิดเผย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวิธีการเสนอชื่อ การลงมติให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรี และระยะเวลาในการพิจารณาให้ความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร

การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่มาจากเสียงข้างมากของสภาผู้แทนราษฎรนั้น ย่อมแสดงถึงศักดิ์ศรีความเป็นผู้นำ ที่มาจากบุคคลที่ผู้แทนของประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นชอบ อันเป็นหลักการสำคัญในระบบรัฐสภา

หมายเหตุ

๑) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๗๓ ในกรณีที่พ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มาประชุมเป็นครั้งแรกแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีบุคคลใดได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบให้ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำความขึ้นกราบบังคมทูลภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าวเพื่อทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งบุคคลซึ่งได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเป็นนายกรัฐมนตรี

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาการได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบให้เป็นนายกรัฐมนตรีไม่ถึงกึ่งหนึ่ง และสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถให้ความเห็นชอบแล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรก

หมายเหตุ

๑) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๗๔ รัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์
- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (๔) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๒ (๑) (๒) (๓) (๔) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๑) (๑๒) (๑๓) หรือ (๑๔)
- (๕) ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีก่อนได้รับแต่งตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๖) ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปีนับถึงวันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรี

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มข้อห้ามมิให้บุคคลที่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยพันธโทษมาไม่ถึงห้าปีดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

๒) กำหนดห้ามรัฐมนตรีเป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดมาแล้วยังไม่เกินสองปีนับถึงวันที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ทั้งนี้ สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา ๑๑๕

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๗๕ ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำ ดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้รัฐมนตรีถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ว่าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน และต้องรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญ รวมทั้งต้องไม่กระทำการที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญด้วย

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๗๖ คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาและชี้แจงการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามมาตรา ๗๕ โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ ทั้งนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเข้ารับหน้าที่ และเมื่อแถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้วต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติราชการแต่ละปีตามมาตรา ๗๖

ก่อนแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามวรรคหนึ่ง หากมีกรณีที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งหากปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะกระทบต่อประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีที่เข้ารับหน้าที่จะดำเนินการไปพลางก่อนเพียงเท่าที่จำเป็นก็ได้

เจตนารมณ์ เพื่อให้คณะรัฐมนตรีนำแนวนโยบายที่พรรคการเมืองได้เสนอต่อประชาชนในการหาเสียงเลือกตั้ง และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐนำไปปฏิบัติในนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลขึ้นอย่างแท้จริง โดยคณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อสมาชิกสภาในฐานะผู้แทนปวงชน พร้อมทั้งจัดทำแผนบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อเป็นการแสดงความรับผิดชอบของรัฐบาลต่อรัฐสภา

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติราชการในแต่ละปี
- ๒) หลักการแถลงนโยบายโดยไม่มีการลงมติบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๗๗ รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา และในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามีมติให้เข้าประชุมในเรื่องใด รัฐมนตรีต้องเข้าร่วมประชุม และให้นำเอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ถ้ารัฐมนตรีผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกันด้วย ห้ามมิให้รัฐมนตรีผู้นั้นออกเสียงลงคะแนนในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำรงตำแหน่ง การปฏิบัติหน้าที่หรือการมีส่วนได้เสียในเรื่องนั้น

เจตนารมณ์ เพื่อยืนยันหลักความรับผิดชอบของรัฐมนตรีต่อรัฐสภา และกำหนดหลักการสำคัญซึ่งเป็นจริยธรรมอย่างหนึ่งของนักการเมือง ที่จะไม่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบและผู้ถูกตรวจสอบในขณะเดียวกัน

หมายเหตุ

๑) หลักการที่กำหนดให้รัฐมนตรีต้องเข้าร่วมประชุมและแถลงข้อเท็จจริงในที่ประชุมสภามิบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก ส่วนหลักการในเรื่องที่จะไม่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบและผู้ถูกตรวจสอบในขณะเดียวกัน มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๗๘ ในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่ได้แถลงไว้ตามมาตรา ๑๗๖ และต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน รวมทั้งต้องรับผิดชอบต่อร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักความรับผิดชอบร่วมกันของคณะรัฐมนตรีและหลักความรับผิดชอบของรัฐมนตรีต่อรัฐสภา

หมายเหตุ

๑) หลักการที่คณะรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อร่วมกันและหลักการที่กำหนดให้รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภามิบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๗๙ ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเห็นที่หลากหลายของสมาชิกรัฐสภา ในเรื่องที่มีความสำคัญอันจะเป็นประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี

หมายเหตุ

๑) หลักการที่กำหนดให้คณะรัฐมนตรีขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติ บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘๐ รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๘๒

(๒) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๓) คณะรัฐมนตรีลาออก

ในกรณีที่ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๘๒ (๑)

(๒) (๓) (๔) (๕) (๖) หรือ (๘) ให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๗๓ โดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดกรณีที่ทำให้รัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ

นายกรัฐมนตรีเป็นรัฐมนตรีคนหนึ่ง คณะรัฐมนตรี และในขณะเดียวกันก็เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ดังนั้นเมื่อนายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง คณะรัฐมนตรีทั้งคณะจึงต้องพ้นจากตำแหน่งด้วย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขโดยแยกส่วนที่กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีซึ่งพ้นจากตำแหน่งต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีชุดใหม่จะเข้ารับหน้าที่ไปเป็นมาตรา ๑๘๑

๒) หลักการเรื่องรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘๑ คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ แต่ในกรณีพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๘๐ (๒) คณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ได้เท่าที่จำเป็น ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด ดังต่อไปนี้

(๑) ไม่กระทำการอันเป็นการใช้อำนาจแต่งตั้งหรือโยกย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือให้ผู้อื่นมาปฏิบัติหน้าที่แทน เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน

(๒) ไม่กระทำการอันมีผลเป็นการอนุมัติให้ใช้จ่ายงบประมาณสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน

(๓) ไม่กระทำการอันมีผลเป็นการอนุมัติงานหรือโครงการ หรือมีผลเป็นการสร้างความผูกพันต่อคณะรัฐมนตรีชุดต่อไป

(๔) ไม่ใช่ทรัพยากรของรัฐหรือบุคลากรของรัฐเพื่อกระทำการใดซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้ง และไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดรายละเอียดเงื่อนไขที่คณะรัฐมนตรีซึ่งพ้นจากตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างต่อเนื่องได้เท่าที่จำเป็น เพื่อมิให้มีกรณีตำแหน่งว่างวันเป็นเวลานาน เนื่องจากจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศ

หลักการนี้เป็นการแก้ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นจากการที่รัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีใช้ระยะเวลาในช่วงรักษาการ สร้างประโยชน์แก่ตนเองหรือพรรคการเมืองที่ตนสังกัด ซึ่งก่อให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบโดยไม่เป็นธรรมกับผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองอื่น

หมายเหตุ

๑) หลักการให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งอยู่รักษาการจนกว่าจะมีคณะรัฐมนตรีใหม่ บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๒) หลักการให้คณะรัฐมนตรีรักษาการในช่วงเลือกตั้ง ปฏิบัติหน้าที่ได้เท่าที่จำเป็น ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘๒ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่ในกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

(๔) สภาผู้แทนราษฎรมิมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๕๘ หรือมาตรา ๑๕๙

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗๔

(๖) มีพระบรมราชโองการให้พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๘๓

(๗) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๗ มาตรา ๒๖๘ หรือมาตรา ๒๖๙

(๘) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

นอกจากเหตุที่ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามวรรคหนึ่งแล้ว ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสี่ ด้วย

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๑ และมาตรา ๙๒ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๕) หรือ (๗) หรือวรรคสอง โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเหตุที่ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขความใน (๓) เพื่อกำหนดให้รัฐมนตรีที่ศาลพิพากษาให้ได้รับโทษจำคุกแม้จะไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ ก็จะต้องพ้นจากตำแหน่ง และเพิ่มหลักการในวรรคสามให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้

๒) หลักการกำหนดเหตุที่ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ในการแต่งตั้งรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๐๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘๔ ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

หากพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด และพระราชกำหนดนั้นต้องตกไปตามวรรคสาม ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภาในกรณียืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักการใช้อำนาจตรากฎหมายของฝ่ายบริหารในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘๕ ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใดตามมาตรา ๑๘๔ วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาได้รับความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนด โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเสนอความเห็นเกี่ยวกับพระราชกำหนดให้ประธานสภาที่ตนเป็นสมาชิกนำเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อทำการพิจารณาวินิจฉัย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขเหตุที่จะเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดที่ตราขึ้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยให้นำความเห็นเสนอต่อประธานสภาที่ตนเป็นสมาชิกให้นำเสนอศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าเหตุแห่งการตราพระราชกำหนดนั้นเป็นกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นรีบด่วนหรือไม่ เพื่อเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรีให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘๖ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตราซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสามวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๘๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากร หรือเงินตรา ซึ่งต้องกระทำโดยด่วนและลับ ในระหว่างสมัยประชุม

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘๗ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของ พระมหากษัตริย์ ในการตราพระราชกฤษฎีกาซึ่งเป็นกฎหมายของฝ่ายบริหาร

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) คำว่า “กฎ” ในมาตรา ๒๙ วรรคสาม มีความหมายรวมถึงพระราชกฤษฎีกาที่ออก โดยคำแนะนำของฝ่ายบริหารด้วย
- ๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้และ เลิกใช้กฎอัยการศึกตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของ พระมหากษัตริย์ ในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึก

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ในระหว่างที่อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง และการลงมติดังต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงครามโดยมติเห็นชอบของรัฐสภาและกำหนดหลักเกณฑ์ในการลงมติไว้ด้วย

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้ รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว

ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้น ในการนี้ให้คณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย

เมื่อลงนามในหนังสือสัญญาตามวรรคสองแล้ว ก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพันคณะรัฐมนตรีต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญานั้น และในกรณีที่การปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน หรือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า หรือการลงทุน อย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวโดยคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างผู้ที่ได้ประโยชน์กับผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นและประชาชนทั่วไป

ในกรณีที่มิมีปัญหาตามวรรคสอง ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาด โดยให้นำบทบัญญัติตามมาตรา ๑๕๔ (๑) มาใช้บังคับกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศไทย กับนานาประเทศ

๑) การทำสนธิสัญญาหรือสัญญาอื่น ระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในพระนามแห่งรัฐ

๒) สนธิสัญญาหรือหนังสือสัญญาที่คณะรัฐมนตรีต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภา ในกรอบการเจรจา และต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนและภายหลังการเจรจา หรือก่อนลงนามในหนังสือสัญญา มีทั้งสิ้น ๕ ประเภท คือ

ก) ประเภทที่มีบทเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยของรัฐ

ข) ประเภทที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่ อาณาเขต ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญา หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ค) ประเภทที่มีผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง

ง) ประเภทที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

จ) ประเภทที่ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา

๓) มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้าหรือการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ

๔) กำหนดให้มีการเยียวยาประชาชน หรือผู้ประกอบการขนาดกลางหรือขนาดย่อม ผู้ได้รับผลกระทบจากหนังสือสัญญา

๕) กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับประเภทของหนังสือสัญญาและการทำหนังสือสัญญาว่าต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาหรือไม่

หมายเหตุ

๑) แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยกำหนดให้มีขั้นตอนและวิธีการจัดทำสนธิสัญญา หรือหนังสือสัญญา

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๙ เป็นครั้งแรก

๓) การจัดทำสนธิสัญญาหรือหนังสือสัญญาที่ผ่านมา คณะรัฐมนตรีไม่เคยนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อให้ทรงใช้พระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญ

๔) หนังสือสัญญาที่มีผลเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยต้องมีการตรากฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามหนังสือสัญญาทุกครั้ง

๕) กฎหมายกำหนดกรอบการเจรจาที่มีผลผูกพันด้านการค้าและการลงทุน หรือมีผลกระทบต่อประชาชนอย่างกว้างขวาง ต้องตรากฎหมายให้เสร็จสิ้นภายใน ๑ ปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภา

๖) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๙๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ในการพระราชทานอภัยโทษ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๙๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๓ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่า และทรงให้พ้นจากตำแหน่ง เว้นแต่กรณีที่ พ้นจากตำแหน่งเพราะความตาย

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ในการแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่า และทรงให้พ้นจากตำแหน่ง เว้นแต่กรณีที่พ้นจากตำแหน่งเพราะความตาย

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) คำว่า “เว้นแต่กรณีที่พ้นจากตำแหน่งเพราะความตาย” มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๔๔ ข้าราชการและพนักงานของรัฐซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ และมีใช้ข้าราชการการเมือง จะเป็นข้าราชการการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักการเพื่อแยกข้าราชการการเมืองออกจาก ข้าราชการประจำและพนักงานของรัฐ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ได้เพิ่มเติมคำว่า “พนักงานของรัฐ”
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๗ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๕๕ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการอันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

บทกฎหมายที่ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วหรือถือเสมือนหนึ่งว่าได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยพลัน

เจตนารมณ์ กำหนดหลักการรับสนองพระบรมราชโองการในกิจการต่าง ๆ การที่ต้องมีผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เนื่องจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประมุขของรัฐไม่ต้องรับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดิน

เหตุผลที่มีการลงนามรับสนองพระบรมราชโองการมี ๒ ประการสำคัญ คือ

๑) เพื่อรับรองว่าพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชโองการเป็นพระปรมาภิไธยอันแท้จริง

๒) เพื่อให้พระมหากษัตริย์ไม่ต้องทรงรับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดิน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๕๖ เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นขององคมนตรี ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานและรองประธานวุฒิสภา ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดให้จ่ายได้ไม่ก่อนวันเข้ารับหน้าที่

บำเหน็จบำนาญหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นขององคมนตรีซึ่งพ้นจากตำแหน่งให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเงินประจำตำแหน่ง บำเหน็จ บำนาญ และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นขององคมนตรี ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานและรองประธานวุฒิสภา ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ได้ตัดเรื่องบำเหน็จ บำนาญ และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานและรองประธานวุฒิสภา นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๑๐

ศาล

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑๔๗ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปโดยยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

การโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษาและตุลาการนั้น จะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นการโยกย้ายตามวาระตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น เป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินการทางวินัยหรือตกเป็นจำเลยในคดีอาญา เป็นกรณีที่กระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี หรือมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ผู้พิพากษาและตุลาการจะเป็นข้าราชการการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ และประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและตุลาการในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๙๘ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ
การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือคดีที่มีข้อหาฐานใด
ฐานหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น
จะกระทำมิได้

การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่า
ด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในสิทธิเสรีภาพของประชาชน
การจัดตั้งศาลจึงต้องกระทำโดยพระราชบัญญัติเท่านั้น

การจัดตั้งศาลเพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งหรือข้อหาใดข้อหาหนึ่งเป็นการเฉพาะ
รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งเป็นการเฉพาะจะจงก็กระทำไม่ได้

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช
๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๙๙ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรม
ศาลปกครอง ศาลทหาร หรือศาลอื่น ให้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดโดยคณะกรรมการคณะ
หนึ่งซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุด
ประธานศาลอื่น และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกไม่เกินสี่คนตามที่กฎหมายบัญญัติ เป็นกรรมการ
หลักเกณฑ์การเสนอปัญหาตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดในกรณี
ที่มีปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลยุติธรรมกับศาลอื่น ๆ ยกเว้นศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก แต่เป็นอำนาจของคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการ
เปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจวินิจฉัยเป็นรูปแบบคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๐๐ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้พิพากษาและตุลาการ และทรงให้พ้นจากตำแหน่ง เว้นแต่กรณีที่พ้นจากตำแหน่งเพราะความตาย

การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาและตุลาการในศาลอื่นนอกจากศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร พ้นจากตำแหน่ง ตลอดจนอำนาจพิพากษาคดีและวิธีพิจารณาของศาลดังกล่าว ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลนั้น

เจตนารมณ์ เพื่อยืนยันความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ การแต่งตั้ง และการให้พ้นจากตำแหน่งของผู้พิพากษาและตุลาการ ต้องได้รับการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมจากพระมหากษัตริย์ เว้นแต่พ้นจากตำแหน่งเพราะความตาย

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๐๑ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้พิพากษาและตุลาการต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยปราศจากอคติทั้งปวง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน และความสงบสุขแห่งราชอาณาจักร ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายทุกประการ”

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นการถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ผู้พิพากษาและตุลาการจะปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยปราศจากอคติทั้งปวงเพื่อความยุติธรรมและความสงบสุขแก่ประชาชน

คณะกรรมการวิสามัญขึ้นทักเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๗ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๐๒ เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของผู้พิพากษาและตุลาการ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ จะนำระบบบัญชีเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับมิได้

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

เพื่อป้องกันการถูกแทรกแซงและประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของศาลจึงต้องมีพระราชบัญญัติกำหนดระบบบัญชีเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง แยกต่างหากจากข้าราชการพลเรือน

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๐๓ บุคคลจะดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม กรรมการในคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง หรือกรรมการในคณะกรรมการตุลาการของศาลอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ในเวลาเดียวกันมิได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นกรรมการโดยตำแหน่งหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

เจตนารมณ์ เพื่อให้ศาลต่าง ๆ มีความเป็นอิสระจากกันอย่างแท้จริงและป้องกันไม่ให้ขัดกันในหน้าที่

เนื่องจากรัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลยุติธรรมและศาลปกครองแยกกันเป็นอิสระ ดังนั้น ผู้ที่เป็นคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมจะเป็นคณะกรรมการตุลาการในศาลปกครองหรือศาลอื่นในขณะเดียวกันไม่ได้

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๒

ศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๐๔ ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่ง และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีกแปดคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนสามคน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนสองคน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสายานิติศาสตร์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์อย่างแท้จริงและได้รับเลือกตามมาตรา ๒๐๖ จำนวนสองคน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสายารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริงและได้รับเลือกตามมาตรา ๒๐๖ จำนวนสองคน

ในกรณีที่ไม่มีผู้พิพากษาในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้รับเลือกตาม (๑) หรือ (๒) ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี เลือกบุคคลอื่นซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๕ และมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์ที่เหมาะสมจะปฏิบัติหน้าที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๑) หรือ (๒) แล้วแต่กรณี

ให้ผู้ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่ง ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดที่มาและองค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ
 มาตรานี้กำหนดจำนวนและสัดส่วนขององค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไว้ทั้งสิ้น
 จำนวน ๙ คน เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ มีประสบการณ์และความ
 เชี่ยวชาญในระดับสูงอย่างแท้จริง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ลด
 จำนวนและสัดส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญลงจากเดิม ๑๕ คนเหลือ ๙ คน และเพิ่มคุณสมบัติ
 ของผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ ว่าต้องมีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
 ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก ก่อนหน้านั้นเป็นรูปแบบคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญมิใช่เป็น
 รูปแบบศาล

๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสภาสังคมศาสตร์อื่นตามมาตรา ๒๐๔ (๔) หมายความว่ารวมถึง
 เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา แต่ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารราชการแผ่นดิน
 อย่างแท้จริงด้วย

๔) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๔ มิถุนายน
 พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๐๕ ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๐๔ (๓) และ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่
 มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(๓) เคยเป็นรัฐมนตรี ตุลาการพระธรรมนูญในศาลทหารสูงสุด กรรมการการ
 เลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
 กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือเคยรับราชการ
 ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิการบดีสูงสุด อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในหน่วย
 ราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์
 หรือเคยเป็นทนายความที่ประกอบวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องไม่น้อยกว่า
 สามสิบปีนับถึงวันที่ได้รับการเสนอชื่อ

(๔) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๐ หรือมาตรา ๑๐๒ (๑) (๒) (๔) (๕) (๖)
 (๗) (๑๓) หรือ (๑๔)

(๕) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๖) ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง ในระยะสามปีก่อนดำรงตำแหน่ง

(๗) ไม่เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นหลักประกันในการได้มาซึ่งบุคลากรศาลรัฐธรรมนูญที่มีคุณสมบัติระดับสูงโดยมีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง พร้อมทั้งป้องกันการเกิดการขัดกันในตำแหน่งหน้าที่รวมถึงผลประโยชน์ส่วนตัว

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิในมาตรา ๒๐๕ (๓) เพื่อเปิดโอกาสให้สรรหาบุคคลที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น และแก้ไขคำว่า “อธิบดีหรือเทียบเท่า” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยใช้คำว่า “อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในส่วนราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี” แทน

คำว่า “อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในหน่วยราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี” ตามมาตรา ๒๐๕ (๓) นั้น มีองค์ประกอบที่เป็นเงื่อนไขอยู่ ๒ ข้อ เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์ หรือรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์หรือสังคมศาสตร์อื่นที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริงตามมาตรา ๒๐๕ ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับมาตรานี้แล้ว จึงมีเจตนาที่จะให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารราชการแผ่นดินในลักษณะเดียวกับอธิบดี คือ

(๑) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในส่วนราชการ ซึ่งแบ่งได้สองกรณีคือ

ก) กรณีที่ระบุชื่อตำแหน่งชัดเจนว่าเป็นอธิบดีกรมต่างๆ กรณีนี้ปรากฏชัดเจนในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินจึงนับว่ามีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนด

ข) กรณีที่เรียกชื่อตำแหน่งเป็นอย่างอื่น เช่น ปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้บัญชาการกองทัพอากาศเหล่าทหารต่างๆ เลขาธิการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่างๆ เช่น เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในกรณีนี้

ข้อพิจารณาที่สำคัญคือ ไม่อาจนำระบบมาตรฐานกลาง (c-common level) หรือยศต่างๆ เช่น พลตำรวจโท พลโท พลตำรวจตรี หรือพลตรี มาอ้างได้ว่าบุคคลนั้นมีตำแหน่งในทางบริหาร แม้จะมีระดับเท่ากันหรือมากกว่าผู้ดำรงตำแหน่งในทางบริหาร หรือมียศที่เท่ากันหรือสูงกว่าก็ตาม เช่น ตำแหน่งอธิบดีมีระดับ ๑๐ เมื่อบุคคลนี้มากก็มีระดับ ๑๐ หรือมากกว่านั้นแต่ไม่ได้มีตำแหน่งในทางบริหาร เช่นนี้ จะนำมาอ้างว่ามีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ไม่ได้ หรือแม้บุคคลนั้นมียศพลโท หรือพลตรี มีระดับเทียบเท่าระดับ ๑๐ เช่นนี้ก็จะนำมาอ้างว่ามีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ไม่ได้เช่นกัน และ

(๒) ต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นใช้อำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดีหรือไม่ โดยพิจารณาจากอำนาจบังคับบัญชาว่าสามารถบังคับบัญชาบุคคลในระดับใดบ้าง สามารถอนุมัติหรือรับมอบอำนาจจากอธิบดี หรือปลัดกระทรวงไปอนุมัติในลักษณะเดียวกับการใช้อำนาจของอธิบดีหรือไม่ ซึ่งจะพิจารณาเปรียบเทียบกับอำนาจบริหารของอธิบดีตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินเป็นหลัก แต่ไม่ใช่พิจารณาว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริหารสูงสุดในหน่วยงานนั้น ๆ จะต้องพิจารณาจากอำนาจในการบริหารจริงๆ ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วจะทำให้มีตัวเล็กลง เพราะตำแหน่งรองหัวหน้าหน่วยงานในทางบริหารต่างๆ จะไม่มีสิทธิและขาดคุณสมบัติ ซึ่งจริงๆ แล้วตำแหน่งรองหัวหน้าหน่วยงานบางตำแหน่งก็อาจมีอำนาจเทียบเท่าหรือสูงกว่าอธิบดี และตำแหน่งรองหัวหน้าหน่วยงานบางตำแหน่งอาจไม่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี กรณีดังกล่าวต้องพิจารณาจากอำนาจบริหารเท่านั้น

เมื่อพิจารณาตัวอย่างที่ยกตามข้อ ๑) แล้ว จะเห็นได้ว่า กรณี ก) อธิบดีกรมต่างๆ ย่อมไม่มีปัญหาเพราะมีครบทั้งตำแหน่งและมีทั้งอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญประสงค์ แต่กรณี ข) นั้น อาจจะมีปัญหาหลายกรณี เช่น ปลัดกระทรวง กรณีนี้ไม่มีปัญหาเพราะตนมีอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินอยู่แล้วชัดเจน ส่วนกรณีรองปลัดกระทรวงมีปัญหาว่ามีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดีหรือไม่ กรณีดังกล่าวนี้ รองปลัดกระทรวงของกระทรวงที่มีกรมหลายกรม แต่ปลัดกระทรวงมอบอำนาจให้รองปลัดกระทรวงบังคับบัญชากรมกรณีนี้ย่อมนับได้ว่ารองปลัดกระทรวงมีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี

กรณีเลขาธิการองค์การตามรัฐธรรมนูญต่างๆ นั้นเข้าใจทั้งสองข้ออยู่แล้ว ส่วนกรณีรองเลขาธิการองค์การตามรัฐธรรมนูญต่างๆ นั้นต้องพิจารณา เนื่องจากบางองค์การมีลักษณะเป็นเพียงกรมเดียว แม้จะมอบอำนาจอย่างไรก็อยู่ภายในกรมเดียวกัน จึงเห็นว่าเฉพาะตำแหน่งเลขาธิการเท่านั้นที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี ไม่รวมถึงรองเลขาธิการด้วย ซึ่งแตกต่างกับกรณีรองปลัดกระทรวง

กรณีผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น ถือว่าผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าส่วนราชการของจังหวัดในส่วนภูมิภาค ในแง่การบริหารผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจการบริหารราชการทั่วไป การบริหารงานบุคคล รวมทั้งการบริหารงบประมาณ ซึ่งกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ได้นำไป

รวมไว้ที่จังหวัด โดยมีอำนาจบังคับบัญชาข้าราชการในจังหวัด หรือเมื่อได้รับมอบอำนาจจากราชการส่วนกลางก็สามารถบริหารได้เช่นเดียวกับอธิบดี ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจทางบริหารเทียบเท่าอธิบดี

คำว่า “เคยเป็นทนายความ” ตามมาตรา ๒๐๕ (๓) หมายความว่า เคยประกอบวิชาชีพทนายความอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องไม่น้อยกว่าสามสิบปีนับถึงวันที่ได้รับการเสนอชื่อแม้ปัจจุบันไม่ได้เป็นทนายความก็ได้ หรือในปัจจุบันยังเป็นทนายความก็ถือว่ามีความคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรานี้

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๐๖ การสรรหาและการเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๐๔ (๓) และ (๔) ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน เป็นกรรมการ ทำหน้าที่สรรหาและคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๐๔ (๓) และ (๔) ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว แล้วให้เสนอรายชื่อผู้ได้รับเลือกพร้อมความยินยอมของผู้นั้นต่อประธานวุฒิสภา มติในการคัดเลือกดังกล่าวต้องลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๑๓ วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติให้ความเห็นชอบบุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกตาม (๑) ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ การลงมติให้ใช้วิธีลงคะแนนลับ ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป ในกรณีที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบในรายชื่อใด ไม่ว่าทั้งหมด

หรือบางส่วน ให้ส่งรายชื่อเหล่านั้นกลับไปยังคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยเหตุผลเพื่อให้ดำเนินการสรรหาใหม่ หากคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่เห็นด้วยกับวุฒิสภาและมีมติยืนยันตามมติเดิมด้วยคะแนนเอกฉันท์ให้ส่งรายชื่อนั้นให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป แต่ถ้ามติที่ยืนยันตามมติเดิมไม่เป็นเอกฉันท์ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุให้ต้องดำเนินการดังกล่าว

ในกรณีที่ไม้อาจสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๑) ได้ภายในเวลาที่กำหนด ไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนสามคน และให้ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจำนวนสองคน เป็นกรรมการสรรหาเพื่อดำเนินการตาม (๑) แทน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ผู้ทรงคุณวุฒิ

หมายเหตุ

๑) เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและกระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และหลักการตามมาตรานี้จะนำไปใช้ในการสรรหาคณะกรรมการองค์กรอิสระอื่นๆ ตามรัฐธรรมนูญด้วย เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๐๗ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้อง

(๑) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

(๓) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหากำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(๔) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

คณะกรรมการกฤษฎีกาบัญญัติเพิกถอนการตีความหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเลือกบุคคล หรือวุฒิสภาให้ความเห็นชอบบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) โดยได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ผู้ได้รับเลือกจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อตนได้ลาออกจากการเป็นบุคคลตาม (๑) (๒) หรือ (๓) หรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบวิชาชีพอิสระดังกล่าวแล้ว ซึ่งต้องกระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบ แต่ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออกหรือเลิกประกอบวิชาชีพอิสระภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยรับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๔ และมาตรา ๒๐๖ แล้วแต่กรณี มาใช้บังคับ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๐๔ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

เหตุที่กำหนดให้วาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีเพียงวาระเดียว เพราะต้องการให้ทำงาน
อย่างเป็นกลาง ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพโดยที่ไม่ต้องพะวงว่าจะสามารถกลับเข้ารับ
ตำแหน่งได้อีก

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๐๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๕

(๕) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๐๗

(๖) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

(๗) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ
เว้นแต่เป็นกรณีที่เกิดคดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดย
ประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่
ต่อไปได้ภายใต้บังคับมาตรา ๒๑๖

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการพ้นจากตำแหน่งของประธาน
ศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่
แก้ไขมาตรา ๒๐๙ (๗) เพื่อกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

คณะกรรมการวิสามัญขึ้นที่เจตนารมณ์ จัดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๑๐ ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งตามวาระพร้อมกันทั้งหมด ให้เริ่มดำเนินการตามมาตรา ๒๐๕ และมาตรา ๒๐๖ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งนอกจากกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๐๕ ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๐๕ ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๐๕ (๓) หรือ (๔) ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๐๖ ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน นอกสมัยประชุมของรัฐสภา ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๐๖ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมของรัฐสภา

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๕ วรรคสาม มาใช้บังคับ

เจตนารมณ์ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างต่อเนื่อง
หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขให้สอดคล้องกับกระบวนการสรรหา

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๑๑ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย ในระหว่างนั้นให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวิธีการส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากปัญหาที่ผ่านมาอันคู่ความมักใช้ช่องทางตามมาตรานี้ประวิงคดี เนื่องจากเมื่อศาลส่งคดีให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว ศาลจะต้องรอการพิจารณาคดีนั้นไว้ จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยประการใดประการหนึ่ง ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดปัญหาดังกล่าวจึงแก้ไขให้ศาลดำเนินการสอบสวนพิจารณาคดีต่อไปได้ในระหว่างรอคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แต่จะมีคำพิพากษาก่อนมิได้

๒) หลักการตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก แต่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรในการตีความรัฐธรรมนูญ

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๑๒ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันการคุ้มครองสิทธิของประชาชนซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เอง

กำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนผู้ถูกระทบสิทธิเป็นผู้เสนอได้เองในกรณีที่ประชาชนเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ การเสนอคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยประชาชนได้โดยตรงนี้ เป็นมิติใหม่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้คุ้มครองไว้ โดยผู้ถูกระทบสิทธิหรือเสรีภาพสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่การเสนอคดีในลักษณะนี้ย่อมต้องมีข้อจำกัด เพื่อป้องกันไม่ให้มีคดีความขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไป โดยกำหนดให้การเสนอคดีจะทำได้ก็เฉพาะในกรณีที่ไม่อาจใช้วิธีการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อบุคคลดังกล่าวใช้สิทธิทางศาลตามมาตรา ๒๑๑ แล้วศาลไม่ส่งเรื่อง ทางผู้ตรวจการแผ่นดินแล้วผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ส่งเรื่อง และทางคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้วคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่ส่งเรื่อง เช่นนี้จึงจะมีสิทธิตามมาตรา ๒๑๒ นี้

หมายเหตุ

๑) หลักการให้ประชาชนสามารถเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงในกรณีที่มีกฎหมายละเมิดสิทธิและเสรีภาพของตน และประชาชนเห็นว่าเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๑๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีระบบวิธีพิจารณาคดีและสามารถแสวงหาพยานหลักฐานได้เอง

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๑๔ ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีใช้ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป ให้ประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี หรือองค์กรนั้น เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรชี้ขาดข้อขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กร

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๑๕ ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าเรื่องใดหรือประเด็นใดที่ได้มีการเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา เป็นเรื่องหรือประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยพิจารณาวินิจฉัยแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องหรือประเด็นดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

เจตนารมณ์ เพื่อให้การพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่เกิดความซ้ำซ้อนในเรื่องหรือประเด็นเดียวกัน จึงให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไม่รับเรื่องที่ได้เคยมีคำวินิจฉัยแล้ว

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๑๖ องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าห้าคน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของตนพร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การทำ
คำวินิจฉัยโดยถือเสียงข้างมากและมีความเห็นในการทำคำวินิจฉัยส่วนตนของตุลาการ
ศาลรัฐธรรมนูญทุกคน ทั้งนี้ โดยกำหนดหลักเกณฑ์วิธีพิจารณา การทำคำวินิจฉัย และ
ผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไว้ด้วย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่
ปรับปรุงองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ที่ลดลง และกำหนดให้วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งแตกต่างจากเดิมที่กำหนดให้
ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้กำหนดเอง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๑๗ ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นอิสระ
โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธาน
ศาลรัฐธรรมนูญ

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ต้องมาจากการเสนอของ
ประธานศาลรัฐธรรมนูญและได้รับความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ
และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันความเป็นอิสระของศาลในการพิจารณาคดี

ในการบริหารจัดการด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญต้องมีความเป็นอิสระจาก
ฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ จึงต้องจัดให้มีหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเอง โดยมี
เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งคำว่า “ที่เป็นอิสระนี้” หมายความว่า
อิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ แต่มิได้หมายความว่าอิสระจากการกำกับดูแลของ
ศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่กำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้เสนอแต่งตั้งเลขาธิการศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๓

ศาลยุติธรรม

มาตรา ๒๑๘ ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาคดีทั้งปวงที่ไม่มีศาลอื่นพิจารณาเพื่อป้องกันการปฏิเสธความยุติธรรมของประชาชน (Deny of Justice)

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๑๙ ศาลยุติธรรมมีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น

ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้เสนอต่อศาลฎีกาได้โดยตรง และคดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ตามที่กฎหมายบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่า

ข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะไม่ใช่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ศาลฎีกามีอำนาจไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด

ให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ วิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด โดยต้องใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็ว

ให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา โดยองค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนเก้าคน ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ และให้เลือกเป็นรายคดี

อำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้และในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดชั้นศาลของศาลยุติธรรม และกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา เกี่ยวกับคดีการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง รวมทั้งคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

หมายเหตุ

๑) หลักการดังกล่าวบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก โดยกำหนดหลักการใหม่เรื่องอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาในการพิจารณาพิพากษาคดี ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญเท่านั้นซึ่งจะทำให้คดีไม่ค้างพิจารณาเป็นจำนวนมาก และกำหนดหลักการใหม่ให้ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแทนหลักการเดิมที่ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๒) รายงานการประชุมสภาว่าด้วยรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

คณะกรรมการวิสามัญขึ้นที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และตรวจรายงานการประชุม

สภาแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๒๐ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ในการนี้ให้คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชั้นศาลละหนึ่งคณะ เพื่อเสนอความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวเพื่อประกอบการพิจารณา

การให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมตามวรรคหนึ่ง และวรรคสอง ต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถและพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลดังกล่าวด้วย เป็นสำคัญ

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี
หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มหลักการวรรคสามขึ้นมาใหม่

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๙ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๒๑ คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ประธานศาลฎีกาเป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละชั้นศาล ได้แก่ ศาลฎีกาหกคน ศาลอุทธรณ์สี่คน และศาลชั้นต้นสองคน ซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการในแต่ละชั้นศาล และได้รับเลือกจากข้าราชการตุลาการในแต่ละชั้นศาล

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งไม่เป็นข้าราชการตุลาการ และได้รับเลือกจากวุฒิสภา

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง (๓) หรือมีแต่ไม่ครบสองคน ถ้าคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคนเห็นว่ามีเรื่องเร่งด่วน ที่ต้องให้ความเห็นชอบ ให้คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมจำนวนดังกล่าวเป็น องค์ประกอบและองค์ประชุมพิจารณาเรื่องเร่งด่วนนั้นได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมเป็นองค์กรประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ในการพิจารณาบรรดาคดีอันจะเป็นหลักประกันความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้มีความใน ศาลยุติธรรมเป็นสำคัญ ให้ปราศจากการแทรกแซงจากฝ่ายอื่นๆ ดังนั้น ผู้ที่จะเป็น คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมจึงต้องมาจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ความอาวุโสใน การปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลายาวนานและมีผลงานที่ประจักษ์ จึงกำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิมาจาก ศาลฎีกา ๖ คน ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ๔ คน และศาลชั้นต้น ๒ คน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ เปลี่ยนแปลงสัดส่วนของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยเพิ่มจำนวนศาลฎีกาเป็น ๖ คน และลด จำนวนศาลชั้นต้นเป็น ๒ คน และได้รับเลือกกันเองในแต่ละชั้นศาล

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๒๒ ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ โดยมี เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ต้องมาจากการเสนอของ ประธานศาลฎีกาและได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานศาลยุติธรรมมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และ การดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันความเป็นอิสระของศาลในการพิจารณาคดี

ในการบริหารจัดการด้านธุรการของศาลยุติธรรมต้องมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ จึงต้องจัดให้มีหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมเอง โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งคำว่า “ที่เป็นอิสระ” นี้ หมายความว่าอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ แต่มิได้หมายความว่าอิสระจากการกำกับดูแลของศาลยุติธรรมแต่อย่างใด

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้ประธานศาลฎีกาซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้เสนอแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสำนักงานศาลยุติธรรม
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๔

ศาลปกครอง

มาตรา ๒๒๓ ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

อำนาจศาลปกครองตามวรรคหนึ่งไม่รวมถึงการวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้น

ให้มีศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น และจะมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยก็ได้

เจตนารมณ์ เพื่อความชัดเจนในการกำหนดประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองรวมถึงคดีปกครองอันเกิดจากการใช้อำนาจทางปกครองขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ แต่ไม่รวมถึงการวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรตามรัฐธรรมนูญโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่กำหนดลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองให้ชัดเจนและระบุหน่วยงานอื่นของรัฐที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองเพื่อให้ครบถ้วน
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๒๔ การแต่งตั้งและการให้ตุลาการในศาลปกครองพ้นจากตำแหน่ง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

ผู้ทรงคุณวุฒิศาขานิติศาสตร์และผู้ทรงคุณวุฒิในการบริหารราชการแผ่นดินอาจได้รับแต่งตั้งให้เป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้ การแต่งตั้งให้บุคคลดังกล่าวเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดให้แต่งตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนตุลาการในศาลปกครองสูงสุดทั้งหมด และต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติและได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษตุลาการในศาลปกครอง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ

ตุลาการศาลปกครองในชั้นศาลใดจะมีจำนวนเท่าใด ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองกำหนด

เจตนาธรรม เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครอง
เนื่องจากคดีปกครองมีความหลากหลายมาก จึงจำเป็นต้องให้ผู้ที่มีความรู้
ความสามารถจากหลายด้าน ดังนั้น วรรคสองของมาตรานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้
ผู้ทรงคุณวุฒิในการบริหารราชการแผ่นดินที่มีความรู้ ความสามารถกว้างขวางขึ้นและ
ครอบคลุมผู้ทรงคุณวุฒิอื่นนอกจากสาขานิติศาสตร์เข้ามาทำหน้าที่ได้

แต่รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ กำหนดให้การแต่งตั้งตุลาการศาลปกครองต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ซึ่งตาม
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดจำนวน
ตุลาการให้เป็นไปตามที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบ ในขณะที่ศาล
อื่นๆ ไม่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นการจะเพิ่มจำนวนตุลาการศาลปกครองจึงเป็นไปได้ยาก เพราะ
ศาลปกครองมีอำนาจพิพากษาคดีหลายประเภท ซึ่งไปกระทบกับการใช้อำนาจของ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเอง ความเป็นอิสระจึงมิได้มีอยู่อย่างแท้จริง
มาตรา ๒๒๔ วรรคท้ายจึงกำหนดให้จำนวนตุลาการในศาลปกครองเป็นไปตามที่
คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองกำหนด

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่
เพิ่มความในวรรคสุดท้ายเพื่อให้ศาลปกครองมีอิสระในการกำหนดจำนวนตุลาการศาล
ปกครองอย่างแท้จริง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๒๔ การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองให้ดำรงตำแหน่งประธานศาล
ปกครองสูงสุดนั้น เมื่อได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง
และวุฒิสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

เจตนาธรรม เพื่อกำหนดหลักการในการแต่งตั้งประธานศาลปกครองสูงสุด

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๒๖ คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนเก้าคนซึ่งเป็นตุลาการในศาลปกครองและได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองด้วยกันเอง

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภาสองคน และจากคณะรัฐมนตรีอีกหนึ่งคน

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง (๓) หรือมีแต่ไม่ครบสามคน ถ้าคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองจำนวนไม่น้อยกว่าหกคนเห็นว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องให้ความเห็นชอบ ให้คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองจำนวนดังกล่าวเป็นองค์ประกอบและองค์ประชุมพิจารณาเรื่องเร่งด่วนนั้นได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง

คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองเป็นองค์การประกันความเป็นอิสระของตุลาการในการพิจารณาบรรทัดฐานจะเป็นหลักประกันความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้มีคดีความในศาลปกครองเป็นสำคัญ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองขึ้น เพื่อให้ปราศจากการแทรกแซงจากฝ่ายอื่นๆ ดังนั้น ผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ความอาวุโสในการปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลานานและมีการปฏิบัติงานเป็นที่ประจักษ์ด้วย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มกรณีตามมาตรา ๒๒๖ วรรคสาม

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๒๗ ศาลปกครองมีหน่วยธุรการของศาลปกครองที่เป็นอิสระ โดยมี เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลปกครอง สูงสุด

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง ต้องมาจากการเสนอของ ประธานศาลปกครองสูงสุดและได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ ศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานศาลปกครองมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันความเป็นอิสระของศาลปกครองในการพิจารณา พิพากษาคดี

ในการบริหารจัดการด้านธุรการของศาลปกครองต้องมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร และนิติบัญญัติ จึงต้องจัดให้มีหน่วยงานธุรการของศาลปกครองเอง โดยมีเลขาธิการสำนักงาน ศาลปกครองเป็นผู้รับผิดชอบ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่กำหนดให้ประธานศาลปกครองสูงสุดซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเลขาธิการสำนักงานศาล ปกครองเป็นผู้เสนอแต่งตั้ง เพื่อให้มีความชัดเจนในการกำหนดหน้าที่ของผู้ที่จะเสนอให้แต่งตั้ง เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพในการ บริหารจัดการสำนักงานศาลปกครอง

คำว่า “ที่เป็นอิสระ” หมายความว่าอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ แต่ไม่ได้ หมายความว่าอิสระจากการกำกับดูแลของศาลปกครองแต่อย่างใด

คำว่า “การดำเนินการอื่น” หมายความว่ากิจการที่อยู่ในบริบทเทียบเท่ากับ การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ เช่น การบริหารสำนักงานต่าง ๆ การจัดโครงสร้าง ภายในองค์กร เป็นต้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๕
ศาลทหาร

มาตรา ๒๒๘ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารและคดีอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ
การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร

หมายเหตุ

๑) ปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อให้อำนาจของศาลทหารมีความชัดเจนและสอดคล้องกับภาระหน้าที่ยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๑๑
องค์การตามรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๑
องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

๑. คณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๒๒๙ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการอื่นอีกสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ให้ประธานวุฒิสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการตามวรรคหนึ่ง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้มีองค์กรที่มีความเป็นอิสระและมีความเป็นกลางทางการเมืองทำหน้าที่ควบคุม จัดการและตรวจสอบการเลือกตั้งทุกระดับและการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ เดือนมิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๓๐ กรรมการการเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
- (๒) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (๓) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๕ (๑) (๔) (๕) และ (๖)

(๔) ไม่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๗ มาใช้บังคับกับกรรมการการเลือกตั้งด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นกรรมการการเลือกตั้ง
หมายเหตุ

๑) แก้ไขให้แตกต่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยบัญญัติให้มีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ เดือนมิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๓๑ การสรรหาและการเลือกประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งจำนวนเจ็ดคน ซึ่งประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาคัดเลือกจำนวนหนึ่งคน และบุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดคัดเลือกจำนวนหนึ่งคน เป็นกรรมการ ทำหน้าที่สรรหาผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๓๐ ซึ่งสมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้ง จำนวนสามคน เสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น มติในการสรรหาดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่ ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๑๓ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด เลือกตามวรรคหนึ่ง ต้องมิใช่ผู้พิพากษาหรือตุลาการ และต้องไม่เป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นในขณะเดียวกัน

(๒) ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาสรรหาผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๓๐ ซึ่งสมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งจำนวนสองคน เสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้นั้น

(๓) การสรรหาตาม (๑) และ (๒) ให้กระทำภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุที่ทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ในกรณีที่มีเหตุที่ทำให้ไม่อาจดำเนินการสรรหาได้ภายในเวลาที่กำหนดหรือไม่อาจสรรหาได้ครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนดตาม (๑) ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาสรรหาแทนจนครบจำนวนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ครบกำหนดตาม (๑)

(๔) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติให้ความเห็นชอบผู้ได้รับการสรรหาตาม (๑) (๒) หรือ (๓) ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ

(๕) ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการตาม (๖) แต่ถ้าวุฒิสภาไม่เห็นชอบในรายชื่อใด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ส่งรายชื่อเหล่านั้นกลับไปยังคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งหรือที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ดำเนินการสรรหาใหม่ หากคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งหรือที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ไม่เห็นด้วยกับวุฒิสภา และมีมติยืนยันตามมติเดิมด้วยคะแนนเอกฉันท์หรือด้วยคะแนนไม่น้อยกว่าสองในสามของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แล้วแต่กรณี ให้ดำเนินการต่อไปตาม (๖) แต่ถ้ามติดีที่ยืนยันตามมติเดิมไม่เป็นเอกฉันท์หรือไม่ได้คะแนนตามที่กำหนด ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุให้ต้องดำเนินการดังกล่าว

(๖) ให้ผู้ได้รับความเห็นชอบตาม (๔) หรือ (๕) ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการการเลือกตั้ง และแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ และให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งวิธีการเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้ง

ส่วนกรรมการสรรหาซึ่งมีที่มาจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ต้องมิใช่ผู้พิพากษาหรือตุลาการ และต้องไม่เป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นในขณะเดียวกัน เพราะองค์ประกอบอื่นประกอบด้วย

คณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์ จัดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

บุคคลที่ประกอบอาชีพผู้พิพากษาและตุลาการอยู่แล้วจึงต้องการให้ได้บุคคลอื่นซึ่งมิได้ประกอบอาชีพดังกล่าวเข้าร่วมเป็นกรรมการสรรหา เพื่อเลือกบุคคลนอกวงการผู้พิพากษาและตุลาการด้วย

หมายเหตุ

๑) แก้ไขหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยลดจำนวนคณะกรรมการสรรหาจากสิบคนเหลือเจ็ดคน และปรับเปลี่ยนวิธีการเสนอรายชื่อบุคคล จากเดิมที่เป็นการสรรหาบุคคลให้ได้จำนวนสองเท่าของจำนวนที่ต้องการ เพื่อให้วุฒิสภาพิจารณาคัดเลือก เป็นการสรรหาเพื่อให้ได้จำนวนตามองค์ประกอบของคณะกรรมการเลือกตั้งแล้วจึงเสนอวุฒิสภาให้ความเห็นชอบ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๓๒ กรรมการการเลือกตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

กรรมการการเลือกตั้งซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการการเลือกตั้งซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๙ (๑) (๒) (๓) (๕) (๖) (๗) และการขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๓๐ มาใช้บังคับกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ทั้งนี้ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งนั้น ควรมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเพื่อความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบการเลือกตั้งได้ครอบคลุมช่วงระยะเวลาที่บุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่ง และมีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่นานพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนเรื่องวาระที่ให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวนั้น เนื่องจากต้องการให้คณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระ และเต็มที่ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่ต้องคำนึงถึงการที่จะได้รับสรรหาเข้ามาดำรงตำแหน่งอีกหรือไม่

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งตามวาระให้มีลักษณะเช่นเดียวกับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ เดือนมิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๓๓ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๓๐ และให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานรัฐสภาและประธานกรรมการการเลือกตั้ง

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๒ มาใช้บังคับกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อให้มีกลไกในการตรวจสอบคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้ง

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่มีการเพิ่มเติมเรื่องให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๓๐ ไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่รับคำร้อง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้ดำเนินการสรรหาตามมาตรา ๒๓๑ ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุดังกล่าว และให้ผู้ได้รับความเห็นชอบอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

หมายเหตุ

๒) รายงานการประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ เดือนมิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภา

ท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง
ให้มีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการ
บริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
รวมทั้งกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่
เพิ่มให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระ คือสามารถบริหาร
จัดการงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่นได้เองโดยอิสระ

การบริหารจัดการด้านธุรการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องมีความเป็นอิสระ
จากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติจึงต้องจัดให้มีหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการการ
เลือกตั้งโดยมีเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รับผิดชอบ

คำว่า “ที่เป็นอิสระ” นี้ หมายความว่า อิสระจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ แต่มิได้
หมายความว่าอิสระจากการกำกับดูแลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คำว่า “การดำเนินการอื่น” หมายความว่า กิจกรรมที่อยู่ในบริบทเทียบเท่ากับการ
บริหารงานบุคคล การงบประมาณ เช่น การบริหารสำนักงานต่างๆ การจัดโครงสร้างภายใน
องค์กร เป็นต้น

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่
๒๖ เดือนมิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๓๖ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตาม
กฎหมายตามมาตรา ๒๓๕ วรรคสอง รวมทั้งวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการ
ดำเนินการใดๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไป
โดยสุจริตและเที่ยงธรรม และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้
การเลือกตั้งมีความเสมอภาค และมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

(๒) วางระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและ
รัฐมนตรีขณะอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๘๑ โดยคำนึงถึงการ
รักษาประโยชน์ของรัฐ และคำนึงถึงความสุจริต เที่ยงธรรม ความเสมอภาค และ

โอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

(๓) กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาการเงินให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมืองโดยเปิดเผย และการควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง

(๔) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายตามมาตรา ๒๓๕ วรรคสอง

(๕) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา ๒๓๕ วรรคสอง

(๖) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใด หน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้ง หรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๗) ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหา และผลการออกเสียงประชามติ

(๘) ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

(๙) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่จัดการควบคุม ตรวจสอบ วางระเบียบ หรือกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง รวมทั้งมีหน้าที่ในการส่งเสริม และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขมาตรา ๒๓๖ วรรคหนึ่ง (๑) โดยเพิ่มเติมให้มีอำนาจวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาคและมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง และเพิ่มอำนาจหน้าที่ใน (๒) (๓) และ (๔)

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ เดือนมิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๓๗ ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ถ้าการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยหรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ตามมาตรา ๖๔ และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กระทำการหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการทุจริต บทลงโทษดังกล่าวครอบคลุมถึงหัวหน้าพรรค และกรรมการบริหารพรรค

การกำหนดโทษเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค รวมทั้งการยุบพรรค เป็นผลมาจากการที่พรรคการเมืองเป็นนิติบุคคล จึงถือว่าหัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนนิติบุคคล ส่วนกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นผู้มีอำนาจบริหารพรรค ฉะนั้น หากสมาชิกพรรคกระทำการทุจริต บุคคลเหล่านี้ควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการกระทำนั้นด้วย

หมายเหตุ

- ๑) หลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก
- ๒) รายงานการประชุมสภาว่าด้วยรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ เดือนมิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๓๔ คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลันเมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่ง คัดค้านว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- (๒) ผู้เข้ารับการสรรหา หรือสมาชิกขององค์กรตามมาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง คัดค้านว่าการสรรหาสมาชิกวุฒิสภานั้น เป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- (๓) ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ก่อนได้รับเลือกตั้งหรือสรรหา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ใดได้กระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริตเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้งหรือสรรหา หรือได้รับเลือกตั้งหรือสรรหามาโดยไม่สุจริตโดยผลของการที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำลงไปโดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (๔) ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการออกเสียงประชามติมิได้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งคัดค้านว่าการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งใดเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งเสร็จแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณาวินิจฉัยสั่งการโดยพลัน

เจตนารมณ์ เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลือกตั้งและ
ประชามติเป็นไปโดยรวดเร็ว

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่
เพิ่มหลักการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงในการสรรหาวุฒิสภาเพื่อให้สอดคล้องกับระบบการ
สรรหาสมาชิกวุฒิสภา

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่
๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๓๙ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่
หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนการประกาศผลเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ
สมาชิกวุฒิสภา ให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด

ในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควร
ให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิก
วุฒิสภาผู้ใด ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลฎีกาได้รับคำร้องของ
คณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นจะ
ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ จนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่งยกคำร้อง ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่ง
ให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งใดหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ
สมาชิกวุฒิสภาในเขตเลือกตั้งนั้นสิ้นสุดลง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคสองปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ มิให้นับบุคคลดังกล่าว
เข้าในจำนวนรวมของสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี

ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับกับการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วยโดยอนุโลม โดยการยื่นคำร้องต่อศาลตาม
วรรคสองให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ และให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตอำนาจของคณะกรรมการการ
เลือกตั้ง เรื่องการวินิจฉัยให้เลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

หมายเหตุ

๑) หลักการเพิกถอนสิทธิหรือสั่งให้เลือกตั้งใหม่ก่อนการประกาศผลนี้ มีบัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก แต่แก้ไขเพิ่มเติมให้ศาล

ยุติธรรมมีอำนาจในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจการวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๒) รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ เดือนมิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๔๐ ในกรณีที่มีการคัดค้านว่าการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าก่อนได้รับการสรรหา สมาชิกวุฒิสภาผู้ใดกระทำการตามมาตรา ๒๓๘ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยพลัน

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยสั่งการเป็นอย่างไรแล้ว ให้เสนอต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยโดยพลัน และให้นำความในมาตรา ๒๓๘ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับการที่สมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้โดยอนุโลม

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้เพิกถอนการสรรหาหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลฎีกามีคำสั่ง และให้ดำเนินการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาใหม่แทนตำแหน่งที่ว่าง

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองประธานกรรมการการเลือกตั้งจะร่วมดำเนินการหรือวินิจฉัยสั่งการมิได้ และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีองค์ประกอบเท่าที่มีอยู่

การคัดค้านและการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การเพิกถอนการสรรหาหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภา

โดยกำหนดการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภากรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้เพิกถอนการสรรหาหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภา ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลฎีกามีคำสั่ง

หมายเหตุ

๑) หลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) ตามวรรคสี่ เป็นการบัญญัติเพื่อป้องกันประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นบุคคลผู้มีอำนาจสรรหาสมาชิกวุฒิสภาเข้ามาในกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยเพราะเป็นบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๔๑ ในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ประกาศให้มีการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือประกาศให้มีการออกเสียงประชามติมีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับ คุ่มขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปทำการสอบสวนเว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับกรรมการการเลือกตั้งในขณะกระทำความผิด หรือจับ หรือ คุ่มขังกรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น ให้รายงานไปยังประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน และประธานกรรมการการเลือกตั้งอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ แต่ถ้าประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือคุ่มขัง ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้ดำเนินการ

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการการเลือกตั้งและประธานกรรมการการเลือกตั้งในระหว่างมีการเลือกตั้ง ให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างต่อเนื่อง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขโดยเพิ่มกรณีที่ประธานกรรมการการเลือกตั้งถูกจับหรือคุ่มขังระหว่างทำหน้าที่

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒. ผู้ตรวจการแผ่นดิน

มาตรา ๒๔๒ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีจำนวนสามคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความ

คณะกรรมการการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

รอบรู้และมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิสาหกิจ หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะ และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

ให้ผู้ได้รับเลือกเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานผู้ตรวจการแผ่นดินแล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ตรวจการแผ่นดินให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ให้มีสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบ คุณสมบัติ และวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ตรวจการแผ่นดิน และกำหนดหน่วยธุรการของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดิน แต่เดิมใช้ชื่อว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” แต่เนื่องจากอำนาจหน้าที่ที่เปลี่ยนไป โดยให้มีหน้าที่ตรวจจริยธรรมของนักการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย ทำให้ไม่เหมาะสมในการเป็นองค์กรของรัฐสภาอีกต่อไป เนื่องจากต้องตรวจสอบสมาชิกรัฐสภา จึงเปลี่ยนชื่อให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ใหม่

การกำหนดให้มีประธานผู้ตรวจการแผ่นดินทำหน้าที่เป็นผู้แทนของคณะผู้ตรวจการแผ่นดินในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อความชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากแต่ละคนย่อมมีอิสระในตนเอง อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ในกรณีที่จะต้องมีมติของคณะผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือกรณีใดที่ผู้ตรวจการแผ่นดินจะทำงานเป็นอิสระ จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เปลี่ยนชื่อเป็นผู้ตรวจการแผ่นดิน

๒) หลักการมีผู้ตรวจการแผ่นดินบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๔๓ การสรรหาและการเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินให้นำบทบัญญัติ
มาตรา ๒๐๖ และมาตรา ๒๐๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้มีคณะกรรมการสรรหา
จำนวนเจ็ดคนประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาล
ปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร บุคคลซึ่ง
ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาคัดเลือกจำนวนหนึ่งคน และบุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ตุลาการใน
ศาลปกครองสูงสุดคัดเลือกจำนวนหนึ่งคน และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๓๑ (๑) วรรคสอง
มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดกระบวนการในการสรรหาและการเลือกผู้ตรวจการ
แผ่นดินเช่นเดียวกับกระบวนการในการสรรหาและเลือกองค์กรอิสระต่าง ๆ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก โดยบัญญัติวิธีการ
สรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น
- ๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่
๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๔๔ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณี

(ก) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(ข) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(ค) การตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล

(ง) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๒) ดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๒๗๙ วรรคสาม และมาตรา ๒๘๐

(๓) ติดตาม ประเมินผล และจัดทำข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ รวมตลอดถึงข้อพิจารณาเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีที่เห็นว่าจำเป็น

(๔) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อ คณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี ทั้งนี้ ให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณะด้วย

การใช้อำนาจหน้าที่ตาม (๑) (ก) (ข) และ (ค) ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินดำเนินการเมื่อมีการร้องเรียน เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าการกระทำดังกล่าวมีผลกระทบต่อความเสียหายของประชาชนส่วนรวมหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาและสอบสวนโดยไม่มีการร้องเรียนได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบของผู้ตรวจการแผ่นดิน ระบบการทำงานของผู้ตรวจการแผ่นดินจะเป็นการตรวจสอบทั้งองค์กรและตัวบุคคล ในภาพรวม แต่ไม่รวมถึงการตรวจสอบพิจารณาอรรถคดีของศาล ทั้งนี้ เพื่อมิให้กระทบถึงความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล รวมทั้งการติดตามและดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การเพิ่มอำนาจติดตามการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญเพราะที่ผ่านมาไม่มีองค์กรใดเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่ติดตามการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญเพื่อที่จะเป็นหลักประกันได้ว่าภาครัฐจะมีการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอย่างครบถ้วน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการติดตามการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔ /๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๔๕ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้ เมื่อเห็นว่ามีกรณีดังต่อไปนี้

(๑) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา

วินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของบุคคลใดตามมาตรา ๒๔๔ (๑) (ก) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง และให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองวินิจฉัยได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยปรับปรุงถ้อยคำเพื่อให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

๓. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

มาตรา ๒๔๖ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกแปดคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องเป็นผู้ซึ่งมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์และมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๕ โดยเคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในหน่วยราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ ผู้แทนองค์การพัฒนาเอกชนหรือผู้ประกอบการวิชาชีพที่มีองค์กรวิชาชีพตามกฎหมายมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบปี ซึ่งองค์การพัฒนาเอกชนหรือองค์กรวิชาชีพนั้นให้การรับรองและเสนอชื่อเข้าสู่กระบวนการสรรหา

การสรรหาและการเลือกกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๔ วรรคสามและวรรคสี่ มาตรา ๒๐๖ และมาตรา ๒๐๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้มีคณะกรรมการสรรหาจำนวนห้าคนประกอบด้วยประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ให้มีกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประจำจังหวัด โดยคุณสมบัติ กระบวนการสรรหา และอำนาจหน้าที่ ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบ คุณสมบัติ และวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประจำจังหวัด

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไม่สามารถพิจารณาคดีได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทำให้มีคดีค้างพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก และหลายคดี

ต้องขาดอายุความ จึงกำหนดให้มีกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประจำจังหวัดโดยเป็นส่วนย่อยที่ยึดโยงกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ไม่ได้หมายถึงการตั้งเป็นองค์กรอิสระแยกต่างหากจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อให้การใช้อำนาจในการควบคุมตรวจสอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประชาชนในแต่ละจังหวัดสามารถมีส่วนร่วมในการสอดส่องการกระทำทุจริตมากขึ้น และเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มให้มีกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประจำจังหวัด
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔ /๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๔๗ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

การพ้นจากตำแหน่ง การสรรหา และการเลือกกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๙ และมาตรา ๒๑๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ การสรรหา และการเลือกแทนตำแหน่งที่ว่าง

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔ /๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๔๘ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ใดกระทำการขาดความเที่ยงธรรม จงเฝ้าฝันรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือมีพฤติกรรมที่เป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่งอย่างร้ายแรง เพื่อให้วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

มติของวุฒิสภาให้กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดขั้นตอนการตรวจสอบกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และประชาชน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มสิทธิให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าชื่อขอตรวจสอบเพื่อถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่กระทำความผิดทางหนึ่ง เป็นการเพิ่มบทบาทในการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๔๙ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่า กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ใดร้ายรายผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำการตามวรรคหนึ่งเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน และให้ยื่นต่อประธานวุฒิสภา เมื่อประธานวุฒิสภาได้รับคำร้องแล้ว ให้ส่งคำร้องดังกล่าวไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อพิจารณาพิพากษา

กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ถูกกล่าวหา จะปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างนั้นมิได้ จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ยกคำร้องดังกล่าว

ในกรณีที่กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ตามวรรคสาม และมีกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเหลืออยู่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทั้งหมด ให้ประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุดร่วมกันแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นการชั่วคราว โดยให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งได้จนกว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่ตนดำรงตำแหน่งแทนจะปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่าผู้นั้นกระทำความผิด

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดขั้นตอนการเสนอเรื่องให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาตรวจสอบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ลดสัดส่วนการเข้าชื่อลงเหลือหนึ่งในห้าในการขอตรวจสอบเพื่อถอดถอนกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และเพื่อแก้ไขในกรณีที่เกิดขึ้นจากวรรคสามทำให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเหลืออยู่ไม่ครบองค์คณะ จึงเพิ่มเติมวรรคท้าย เพื่อสามารถทำงานต่อไปได้ มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความและสะสมมากขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสมารังรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕๐ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ได้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเกี่ยวกับการถอดถอนออกจากตำแหน่งเสนอต่อวุฒิสภาตามมาตรา ๒๗๒ และมาตรา ๒๗๔ วรรคสาม

(๒) ได้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๗๕

(๓) ได้สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่าขึ้นไปร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม รวมทั้งดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการในระดับต่ำกว่าที่ร่วมกระทำความผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวหรือกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือที่กระทำความผิดในลักษณะที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นสมควรดำเนินการด้วย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๔) ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๔ และมาตรา ๒๖๔ ตามบัญชีและเอกสารประกอบที่ได้ยื่นไว้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนด

(๕) กำกับดูแลคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๖) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี ทั้งนี้ ให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณะด้วย

(๗) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๑๓ มาใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติด้วยโดยอนุโลม

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่กำหนดให้มีอำนาจได้สวนและวินิจฉัยเฉพาะข้าราชการระดับสูงเท่านั้น และเพิ่มหน้าที่ในการดูแลจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อให้เป็นไปตามหลักการใหม่ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ นอกจากนี้ ได้เพิ่มให้ประกาศรายงานผลการตรวจสอบในราชกิจจานุเบกษา และเปิดเผยต่อสาธารณะด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕๑ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหน่วยธุรการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

การแต่งตั้งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและวุฒิสภา

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นหลักประกันให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการบริหารจัดการด้านธุรการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ จึงต้องจัดให้มีหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขึ้น โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้บังคับบัญชา

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

คำว่า “ที่เป็นอิสระ” หมายความว่า เป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ แต่ไม่ได้หมายความว่า เป็นอิสระจากการกำกับดูแลของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติแต่อย่างใด

คำว่า “การดำเนินการอื่น” หมายความว่า กิจกรรมที่อยู่ในบริบทเทียบเท่ากับการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ เช่น การบริหารสำนักงานต่าง ๆ การจัดโครงสร้างภายในองค์กร เป็นต้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

๔. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

มาตรา ๒๕๖ การตรวจเงินแผ่นดินให้กระทำโดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระและเป็นกลาง

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกหกคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การเงินการคลัง และด้านอื่น

การสรรหาและการเลือกกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๔ วรรคสามและวรรคสี่ มาตรา ๒๐๖ และมาตรา ๒๐๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่องค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหาให้เป็นไปตามมาตรา ๒๔๓

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

กรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการตรวจเงิน

แผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

การกำหนดคุณสมบัติและวิธีการเลือกบุคคลซึ่งจะได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน จะต้องเป็นไปเพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และเพื่อให้ได้หลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบ คุณสมบัติ การสรรหา การเลือก และวาระการดำรงตำแหน่ง ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ได้ลดจำนวนคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขขอบเขตอำนาจหน้าที่ และเพื่อให้มีจำนวนจำกัดซึ่งจะทำให้สรรหาบุคคลที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในระดับสูงได้อย่างแท้จริง เพื่อทำหน้าที่ได้ตรงตามความรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ

คำว่า “ด้านอื่น” ในมาตรา ๒๕๒ วรรคสอง หมายถึง บุคคลผู้มีความรู้ความชำนาญในด้านนิติศาสตร์หรือความรู้ด้านอื่นๆ ที่การตรวจเงินแผ่นดินจำเป็นต้องใช้ในการตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕๓ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน ให้คำปรึกษา แนะนำ และเสนอแนะให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน และมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการวินัยทางการเงินและการคลังที่เป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยการดำเนินการที่เกี่ยวกับวินัยทางการเงิน การคลัง และการงบประมาณ และให้คดีที่พิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินัยทางการเงินและการคลังในเรื่องดังกล่าวเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระและเป็นกลาง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน รวมทั้งการแต่งตั้งคณะกรรมการวินัยทางการเงินและการคลัง
หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่บัญญัติอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเพื่อให้เกิดการคานอำนาจซึ่งกันและกัน เดิมใช้ชื่อว่า “คณะกรรมการวินัยทางงบประมาณและการคลัง” แก้ไขชื่อเป็น “คณะกรรมการวินัยทางการเงินและการคลัง” ให้สอดคล้องกับหมวด ๘ การเงินการคลังและให้มีความชัดเจนในอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งให้คดีที่พิพาทเป็นคดีอยู่ในอำนาจศาลปกครอง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕๔ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีหน่วยธุรการของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระ โดยมีผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ให้มีสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่นทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันความเป็นอิสระในการบริหารงานของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินจากคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่กำหนดให้มีหน่วยงานธุรการที่เป็นอิสระทำนองเดียวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นๆ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๒
องค์การอื่นตามรัฐธรรมนูญ

๑. องค์การอัยการ

มาตรา ๒๕๕ พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้และตามกฎหมายว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการและกฎหมายอื่น

พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม

การแต่งตั้งและการให้อัยการสูงสุดพ้นจากตำแหน่งต้องเป็นไปตามมติของคณะกรรมการอัยการ และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งอัยการสูงสุด

องค์การอัยการมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

พนักงานอัยการต้องไม่เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐในทำนองเดียวกัน เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการอัยการ ทั้งต้องไม่ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ หรือกระทำการใดอันเป็นการกระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติหน้าที่ หรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่ราชการ และต้องไม่เป็นกรรมการผู้จัดการ หรือที่ปรึกษากฎหมาย หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนบริษัท

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นอิสระจากการกำกับดูแลของฝ่ายบริหาร

พนักงานอัยการมีอำนาจคงเดิม แต่รับรองการปฏิบัติหน้าที่ให้ชัดเจนขึ้นเพื่อให้พนักงานอัยการสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้อำนาจครอบงำของฝ่ายบริหารได้โดยง่าย

เพื่อป้องกันมิให้พนักงานอัยการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ จึงห้ามมิให้เป็นที่ปรึกษาหรือดำรงตำแหน่งอื่นในรัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐ เว้นแต่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการอัยการ และห้ามมิให้เป็นที่ปรึกษาหรือดำรงตำแหน่งอื่นในนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน

หมายเหตุ

๑) หลักการที่ให้องค์กรอัยการเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มาตรา ๒๕๖ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกหกคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การถอดถอน และการกำหนดค่าตอบแทน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๔ วรรคสาม มาตรา ๒๐๖ มาตรา ๒๐๗ และมาตรา ๒๐๘ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่องค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหาให้ยื่นไป

ตามมาตรา ๒๔๓

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบ คุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่ง วิธีการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกำหนดให้มีหลักประกันความเป็นอิสระในการบริหารงานของหน่วยธุรการ

เพื่อให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเป็นองค์กรที่เชื่อมระหว่างรัฐกับประชาชน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ได้ลดจำนวนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจาก ๑๓ คนเหลือ ๗ คน และกำหนดให้มีหน่วยงานธุรการที่เป็นอิสระทำนองเดียวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นๆ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕๗ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

(๒) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

และมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติ
จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

(๔) ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหาย
และเป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้
ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๕) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อร์ฐสภา
หรือคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(๖) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

(๗) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์การ
เอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

(๘) จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายใน
ประเทศและเสนอต่อรัฐสภา

(๙) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึง
ผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่
เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อ
ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มอำนาจ
หน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามมาตรา ๒๕๗ (๒) (๓) และ (๔)

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่
๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

๓. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

มาตรา ๒๕๔ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติต้องให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้ความเห็นก่อนพิจารณาประกาศใช้ องค์ประกอบ ที่มา อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ให้มีสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบ ที่มา อำนาจหน้าที่ของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกำหนดให้มีหลักประกันความเป็นอิสระในการบริหารงานของหน่วยธุรการ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มหน้าที่สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวด้วย เพื่อให้การเสนอกฎหมายของคณะรัฐมนตรีในเรื่องดังกล่าวมีการรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบคอบยิ่งขึ้น และกำหนดให้มีหน่วยงานธุรการที่เป็นอิสระทำนองเดียวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่น ๆ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสมารังรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๑๒
การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

ส่วนที่ ๑
การตรวจสอบทรัพย์สิน

มาตรา ๒๕๔ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รัฐมนตรี

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) สมาชิกวุฒิสภา

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น

(๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา

การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้รวมถึงทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มอบหมายให้อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นมาตรการป้องกันผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบหรือแสวงหาประโยชน์

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มวรรคสาม ให้การยื่นบัญชีครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่มอบหมายให้อยู่ในความครอบครอง

หรือดูแลของบุคคลอื่นด้วยไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อป้องกันการหลีกเลียงโดยโอนทรัพย์สินไปไว้ที่บุคคลอื่น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาวาระรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๖๐ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๙ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่เข้ารับตำแหน่งหรือวันที่พ้นจากตำแหน่งแล้วแต่กรณี และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นการเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นการพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา ๒๕๙ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันครบหนึ่งปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งโดยให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อให้ทราบสถานะของการเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบการทุจริตในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขข้อความว่า “ที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชี” เป็น “วันที่เข้ารับตำแหน่งหรือวันที่พ้นจากตำแหน่ง แล้วแต่กรณี” เนื่องจากบางคนมีทรัพย์สินหนี้สินมาก อาจจะยื่นบัญชีไม่ทันภายในวันเดียว จึงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๖๑ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ให้เปิดเผยให้สาธารณชนทราบโดยเร็วแต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีดังกล่าว บัญชีของผู้ดำรงตำแหน่งอื่นจะเปิดเผยได้ต่อเมื่อการเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการวินิจฉัยชี้ขาด และได้รับการร้องขอจากศาลหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวโดยเร็ว

เจตนารมณ์ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและการตรวจสอบมีประสิทธิภาพ และประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มการเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๖๒ ในกรณีที่มีการยื่นบัญชีเพราะเหตุที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ใดพ้นจากตำแหน่งหรือตาย ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น แล้วจัดทำรายงานผลการตรวจสอบรายงานดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้ดำรงตำแหน่งตามวรรคหนึ่งผู้ใดมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งเอกสารทั้งหมดที่มีอยู่พร้อมทั้งรายงานผลการตรวจสอบไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้น ตกเป็นของแผ่นดินต่อไป และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๗๒ วรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดขั้นตอนการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน และส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดได้สวนเพื่อนำคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๖๓ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัยต่อไป

ถ้าศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งในวันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัย โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัยด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยแทนศาลรัฐธรรมนูญ เพราะจะต้องพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้มีความชัดเจน มาตรา ๒๖๓ วรรคสองแก้ไขข้อความเดิมที่ว่า “ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่น” และ “หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกระทำความผิดแล้วแต่กรณี” เป็น “ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งในวันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัย”

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๖๔ บทบัญญัติมาตรา ๒๕๙ มาตรา ๒๖๐ มาตรา ๒๖๑ วรรคสอง และมาตรา ๒๖๓ วรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนดด้วยโดยอนุโลม

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอาจเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบที่มีการยื่นไว้แก่ผู้มีส่วนได้เสียได้ ถ้าเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีหรือการวินิจฉัยการกระทำความผิด ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

เจตนารมณ์ เพื่อขยายการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจึงให้นำหลักการยื่นรายการบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินมาใช้กับเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐด้วย ตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนด

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มมาตรา ๒๖๔ วรรคสอง เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในการเปิดเผยข้อมูลของบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๒

การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์

มาตรา ๒๖๕ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้อง

- (๑) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น
- (๒) ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(๓) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ เป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

(๔) ไม่กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๔๘

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภารับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภารับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน

ให้นำความใน (๒) (๓) และ (๔) มาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา และบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภานั้น ที่ดำเนินการในลักษณะที่ถูกใช้ ร่วมดำเนินการ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาให้กระทำการตามมาตรา นี้ ด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่รัฐหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภา คู่สมรส บุตร และ

บุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสและบุตรที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ผู้ร่วมดำเนินการหรือผู้ได้รับมอบหมายให้กระทำการ

อนึ่ง การได้หรือการเสียประโยชน์ฝ่ายหนึ่งยอมได้แก่การเสียหรือการได้ประโยชน์อีกฝ่ายหนึ่ง เช่นนี้เรียกว่า “ผลประโยชน์ขัดกัน” ซึ่งจะก่อให้เกิดสถานการณ์ขาดจริยธรรมยากต่อการตัดสินใจ ทำให้ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์สาธารณะ เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวของตนมากกว่าประโยชน์สาธารณะ การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่จึงขัดกันในลักษณะที่ผลประโยชน์ส่วนตนได้มาจากการเสียไปซึ่งประโยชน์สาธารณะ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เปลี่ยนแปลงให้ครอบคลุมถึงมาตรา ๔๘ พร้อมทั้งขยายบังคับบุคคลจากเดิมบังคับใช้เฉพาะสมาชิกวุฒิสภาเท่านั้น โดยเพิ่มเติมให้บังคับใช้ถึงคู่สมรส บุตร และบุคคลอื่นที่ได้รับมอบหมายจากสมาชิกวุฒิสภาด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๖๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ใช่สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(๒) การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือ

(๓) การให้ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น พ้นจากตำแหน่ง

เจตนาารมณ์ เพื่อป้องกันมิให้สมาชิกรัฐสภาก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่กำหนดเพิ่มเติมให้รวมถึงสมาชิกวุฒิสภา พร้อมทั้งกำหนดข้อห้ามมิให้แทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ไว้ด้วย

คำว่า “รัฐถือหุ้นใหญ่” หมายความว่าแม้รัฐจะไม่ได้ถือหุ้นเกินห้าสิบเปอร์เซ็นต์แต่เพียงแต่รัฐถือหุ้นใหญ่ที่สุดก็อยู่ในความหมายนี้แล้ว

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๖๗ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๖๕ มาใช้บังคับกับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย เว้นแต่เป็นการดำรงตำแหน่งหรือดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็ได้ด้วย

เจตนาารมณ์ ให้นำหลักการห้ามการดำรงตำแหน่งอื่นใดตามมาตรา ๒๖๕ มาใช้กับผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี เพื่อป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

คณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนาารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาาร่างรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๖๘ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะกระทำการใดที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖๖ มิได้ เว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภาหรือตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นหลักประกันแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐจากการถูกแทรกแซงทางการเมือง เว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่เท่านั้น

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ แต่เพิ่มตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๖๙ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไป ทั้งนี้ ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวต่อไป ให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นแจ้งให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นโอนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะกระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการเข้าไปบริหารหรือจัดการใด ๆ เกี่ยวกับหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามวรรคหนึ่ง มิได้

บทบัญญัติมาตรานี้ให้นำมาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕๙ วรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นหลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีให้เป็นไปโดยสุจริต และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ

การจำกัดสิทธิในการถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี
คู่สมรส หรือบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่สามารถโอนส่วนจำนวนที่เกินสิทธิให้นิติบุคคลหรือ
ผู้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่นเพื่อให้เข้ามาจัดการทรัพย์สินแทนได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่
เพิ่มวรรคสาม

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๓

การถอดถอนจากตำแหน่ง

มาตรา ๒๗๐ ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิก
วุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุด
ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่
ราชการ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อ
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม
อย่างร้ายแรง วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้

บทบัญญัติวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(๑) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน และ
กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

(๒) ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ทั้งนี้
ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ผู้พิพากษา ตุลาการ กรรมการในองค์กรตามรัฐธรรมนูญออกจากตำแหน่งในกรณีมีพฤติการณ์
ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำความผิดต่อตำแหน่ง

หน้าที่ในการยุติธรรม จงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ปฏิบัติตาม
มาตรฐานจริยธรรมอย่างร้ายแรง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่
เพิ่มกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

คำว่า “สื่อ” ในมาตรานี้มีความหมายในลักษณะเปิดกว้างกว่าคำว่า “จงใจหรือเจตนา”
เพื่อให้ครอบคลุมได้อย่างกว้างขวาง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๗๑ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวน
สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา
เพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอนบุคคลตามมาตรา ๒๗๐ ออกจาก
ตำแหน่งได้ คำร้องขอดังกล่าวต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว
กระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่
ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา
๒๗๔ ให้ถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาออกจากตำแหน่งได้

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้
ถอดถอนบุคคลตามมาตรา ๒๗๐ ออกจากตำแหน่งได้ตามมาตรา ๑๖๔

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิเข้าชื่อเสนอถอดถอนบุคคลตามมาตรา
๒๗๐ ออกจากตำแหน่ง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ลด
จำนวนประชาชนที่จะเข้าชื่อเสนอถอดถอนจากเดิม ๕๐,๐๐๐ คนเหลือ ๒๐,๐๐๐ คน

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๗๒ เมื่อได้รับคำร้องขอตามมาตรา ๒๗๑ แล้ว ให้ประธานวุฒิสภาส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการไต่สวนให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

เมื่อไต่สวนเสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำรายงานเสนอต่อวุฒิสภา โดยในรายงานดังกล่าวต้องระบุให้ชัดเจนว่าข้อกล่าวหาตามคำร้องขอข้อใดมีมูลหรือไม่ เพียงใด มีพยานหลักฐานที่ควรเชื่อได้อย่างไร พร้อมทั้งระบุข้อยุติว่าจะให้ดำเนินการอย่างไรด้วย

ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่าข้อกล่าวหาตามคำร้องขอข้อใดเป็นเรื่องสำคัญ จะแยกทำรายงานเฉพาะข้อนั้นส่งไปให้ประธานวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งเพื่อให้พิจารณาไปก่อนก็ได้

ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ว่าข้อกล่าวหาใดมีมูลนับแต่วันดังกล่าวผู้ดำรงตำแหน่งที่ถูกกล่าวหาจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปมิได้จนกว่าวุฒิสภาจะมีมติ และให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภาเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๒๗๓ และอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป แต่ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหาข้อนั้นเป็นอันตกไป

ในกรณีที่อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งให้ตามวรรคสี่ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ ให้อัยการสูงสุดแจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบเพื่อดำเนินการต่อไป โดยให้ระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน ในกรณีนี้ ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและอัยการสูงสุดตั้งคณะทำงานขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีผู้แทนจากแต่ละฝ่ายจำนวนเท่ากัน เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์ แล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อไป ในกรณีที่คณะทำงานดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจดำเนินการฟ้องคดีเองหรือแต่งตั้งทนายความให้ฟ้องคดีแทนก็ได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการถอดถอนบุคคลตาม
มาตรา ๒๗๐ ให้พ้นจากตำแหน่ง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่
กำหนดเพิ่มเติมให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจัดทำรายงานสรุป
พยานหลักฐานและทำความเข้าใจก่อนส่งไปยังวุฒิสภา และกำหนดให้การลงมติซึ่งมูลว่ามีความผิดนั้น
ต้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๗๓ เมื่อได้รับรายงานตามมาตรา ๒๗๒ แล้ว ให้ประธานวุฒิสภาจัดให้
มีการประชุมวุฒิสภาเพื่อพิจารณากรณีดังกล่าวโดยเร็ว

ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงาน
ให้นอกสมัยประชุม ให้ประธานวุฒิสภาแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบเพื่อนำความกราบ
บังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ
และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดขั้นตอนการนำรายงานของคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามมาตรา ๒๗๒ เข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๗๔ สมาชิกวุฒิสภามีอิสระในการออกเสียงลงคะแนนซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ มติที่ให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่ง ให้ถือเอาคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

ผู้ใดถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหรือให้ออกจากราชการนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติให้ถอดถอน และให้ตัดสิทธิผู้นั้นในการดำรงตำแหน่งใดในทางการเมืองหรือในการรับราชการเป็นเวลาห้าปี

มติของวุฒิสภาตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด และจะมีการร้องขอให้ถอดถอนบุคคลดังกล่าวโดยอาศัยเหตุเดียวกันอีกมิได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เจตนารมณ์ เพื่อรับรองความเป็นอิสระของสมาชิกวุฒิสภาในการออกเสียงลงคะแนนถอดถอนบุคคลตามมาตรา ๒๗๐ ให้พ้นจากตำแหน่ง รวมทั้งกำหนดเกณฑ์คะแนนเสียงการลงมติถอดถอนดังกล่าว

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก
- ๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๔

การดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มาตรา ๒๗๕ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ถูกกล่าวหาว่าร้ายรอยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีอำนาจพิจารณาพิพากษา

บทบัญญัติวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับกรณีที่บุคคลดังกล่าวหรือบุคคลอื่นเป็น
ตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือ
ประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตามวรรคหนึ่ง เพื่อยุติให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือ
ประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ด้วย

การยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
เพื่อให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๕๐ (๒) ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาตามวรรคหนึ่ง เป็นผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
รัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา ผู้เสียหายจากการกระทำ
ดังกล่าวจะยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
เพื่อให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๕๐ (๒) หรือจะยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อ
ขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระตามมาตรา ๒๗๖ ก็ได้ แต่ถ้าผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องต่อ
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติแล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้อง
ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ต่อเมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาติไม่รับดำเนินการไต่สวน ดำเนินการล่าช้าเกินสมควร หรือดำเนินการไต่สวน
แล้วเห็นว่าไม่มีมูลความผิดตามข้อกล่าวหา

ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่ามิใช่เหตุ
อันควรสงสัยว่ามีกรณีตามวรรคสี่ และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาติมีมติให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๕๐ (๒) ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง
ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริตแห่งชาติดำเนินการตามมาตรา ๒๕๐ (๒) โดยเร็ว ในกรณีนี้ ผู้เสียหายจะยื่นคำร้อง
ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามวรรคสี่ มิได้

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่ง วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในกรณีที่ผู้เสียหายเห็นว่าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไม่
ดำเนินการไต่สวนให้ หรือดำเนินการล่าช้าเกินสมควร หรือดำเนินการไต่สวนแล้วเห็นว่าไม่มี
มูลความผิด ผู้เสียหายหรืออาจใช้สิทธิร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระแทนก็ได้

โดยการใช้สิทธิทั้งสองช่องทางดังกล่าวจะกระทำได้อย่างใดอย่างหนึ่งก่อนก็ได้ แต่จะกระทำทั้งสองช่องทางพร้อมกันไม่ได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มหลักการในวรรคสองเพื่อใช้บังคับให้ครอบคลุมถึงบุคคลอื่นที่มีส่วนร่วมกระทำความผิดด้วย และเพิ่มหลักการให้มีผู้ไต่สวนอิสระขึ้นมาในวรรคสี่และวรรคห้า

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๗๖ ในกรณีที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเห็นควรดำเนินการตามคำร้องที่ยื่นตามมาตรา ๒๗๕ วรรคสี่ ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแต่งตั้งผู้ไต่สวนอิสระจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ หรือจะส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการไต่สวนตามมาตรา ๒๕๐ (๒) แทนการแต่งตั้งผู้ไต่สวนอิสระ ก็ได้

คุณสมบัติ อำนาจหน้าที่ วิธีการไต่สวน และการดำเนินการอื่นที่จำเป็นของผู้ไต่สวนอิสระ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เมื่อผู้ไต่สวนอิสระได้ดำเนินการไต่สวนหาข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทำความเห็นแล้ว ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มูล ให้ส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภาเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๒๗๓ และส่งสำนวนและความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อยื่นฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๗๖ วรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งผู้ไต่สวนอิสระ รวมทั้งวิธีการไต่สวน

หมายเหตุ

๑) หลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

๒) หลักการผู้ไต่สวนอิสระ (Independent Counsel) เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเนื่องจากประชาชนขาดความเชื่อมั่นในองค์กรตรวจสอบของรัฐว่าอาจจะถูกแทรกแซงจากฝ่าย

การเมืองและไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นกลาง จึงมีแนวคิดให้แต่งตั้งบุคคลเข้ามาทำหน้าที่แทน

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๘๗ ในการพิจารณาคดีให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือของผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี เป็นหลักในการพิจารณา และอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

วิธีพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๑๓ มาใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วยโดยอนุโลม

บทบัญญัติว่าด้วยความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๓๑ มิให้นำมาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เจตนารมณ์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การรับฟังพยานในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีการแต่งตั้งผู้ไต่สวนอิสระ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับกรณีมีผู้ไต่สวนอิสระ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๗๘ การพิพากษาคดีให้ถือเสียงข้างมาก โดยผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือพร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เปิดเผยและเป็นที่สุด เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสาม

ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้

หลักเกณฑ์การยื่นอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์คณะและการวินิจฉัยชี้ขาดคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดจนแนวทางการยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มหลักการในวรรคสามเป็นหลักการใหม่ที่เพิ่มขึ้นเป็นครั้งแรก

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๑๓

จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

มาตรา ๒๗/๔ มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภท ให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมที่กำหนดขึ้น

มาตรฐานทางจริยธรรมตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีกลไกและระบบในการดำเนินงาน เพื่อให้การบังคับใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดขั้นตอนการลงโทษตามความร้ายแรงแห่งการกระทำ

การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดทางวินัย ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรายงานต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือสภาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี และหากเป็นการกระทำผิดร้ายแรงให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพิจารณาดำเนินการ โดยให้ถือเป็นเหตุที่จะถูกถอดถอนจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๗๐

การพิจารณา สรรหา กลั่นกรอง หรือแต่งตั้งบุคคลใด เข้าสู่ตำแหน่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้อำนาจอธิปไตย รวมทั้งการโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษบุคคลนั้น จะต้องเป็นไปตามระบบคุณธรรมและคำนึงถึงพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลดังกล่าวด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีกลไก ระบบการบังคับใช้ และการลงโทษ เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันทางการเมือง และสถาบันภาครัฐเป็นที่ยอมรับของประชาชน

หมายเหตุ

- ๑) หลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก
- ๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๔๐ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามหมวดนี้ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่เสนอแนะหรือให้คำแนะนำในการจัดทำหรือปรับปรุงประมวลจริยธรรมตามมาตรา ๒๗๙ วรรคหนึ่ง และส่งเสริมให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีจิตสำนึกในด้านการจริยธรรม รวมทั้งมีหน้าที่รายงานการกระทำที่มีการฝ่าฝืนประมวลจริยธรรม เพื่อให้ผู้ที่รับผิดชอบในการบังคับการให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมตามมาตรา ๒๗๙ วรรคสาม

ในกรณีที่การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมมีลักษณะร้ายแรงหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการดำเนินการของผู้รับผิดชอบจะไม่เป็นไปด้วยความเป็นธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดินจะได้สวนและเปิดเผยผลการได้สวนต่อสาธารณะก็ได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบการฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม และเสนอแนะหรือให้คำแนะนำในการจัดทำหรือปรับปรุงประมวลจริยธรรม

หมายเหตุ

- ๑) หลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เป็นครั้งแรก
- ๒) รายงานการประชุมสภาว่าด้วยรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๑๔

การปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา ๒๘๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๑ รัฐจะต้องให้ความสำคัญเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่

ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น

รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและแสดงเจตนารมณ์ปกครองตนเองในรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีหน้าที่หลักในการจัดทำบริการสาธารณะให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความเป็นอิสระภายใต้บทบัญญัติมาตรา ๑ แห่งรัฐธรรมนูญนี้ ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจะต้องไม่แทรกแซงการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ขยายความ เพื่อให้เห็นชัดเจนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานจัดบริการสาธารณะและจัดการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยรัฐมีหน้าที่ส่งเสริมการดำเนินการให้มีความเป็นอิสระเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๔/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕๒ การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นและมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ชัดเจนสอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม และจะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้มิได้

ในการกำกับดูแลตามวรรคหนึ่ง ให้มีการกำหนดมาตรฐานกลางเพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลือกไปปฏิบัติได้เอง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างในระดับของการพัฒนาและประสิทธิภาพในการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบโดยไม่กระทบต่อความสามารถในการตัดสินใจดำเนินงานตามความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานโดยประชาชนเป็นหลัก

เจตนารมณ์ เพื่อประกันความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑) เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนในการกิจและความไม่ชัดเจนระหว่างอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ตลอดจนกำหนดวิธีการกำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเหมาะสม และไม่ขัดกับหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนแห่งท้องถิ่นนั้นๆ รัฐจะต้องตรากฎหมายหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย

๒) กฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่แก่ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องทำเท่าที่จำเป็นและเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศ และจะกระทบสาระสำคัญแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นมิได้ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการกำกับดูแลควรสอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกันในหลายรูปแบบ ทั้งนี้ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งเลือกไปปฏิบัติได้เองตามความเหมาะสม

๓) การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคต้องส่งเสริมให้ภาคประชาชนในท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง ในขณะเดียวกันก็ต้องเคารพบทบาทและการทำงานร่วมกันของภาคราชการท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นกลไกหลักในการตรวจสอบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มหลักการในการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดเป็นมาตรฐานกลาง

เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง มิใช่การกำกับในแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้ มาตรฐานกลางนั้นสามารถนำไปใช้ในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันได้ และให้ประชาชนเป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินงาน

๒) รายงานการประชุมสภาวางรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๘๓ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดการบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมด้วย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งในการบริหารงานได้โดยอิสระและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาระบบการคลังท้องถิ่นให้จัดการบริการสาธารณะได้โดยครบถ้วนตามอำนาจหน้าที่ จัดตั้งหรือร่วมกันจัดตั้งองค์การเพื่อการจัดทำบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าเป็นประโยชน์ และให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง

ให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ เพื่อกำหนดการแบ่งอำนาจหน้าที่และจัดสรรรายได้ระหว่างราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นตามระดับความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ รวมทั้งกำหนดระบบตรวจสอบและประเมินผลโดยมีคณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีจำนวนเท่ากัน เป็นผู้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย

ให้มีกฎหมายรายได้ท้องถิ่น เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีและรายได้อื่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมตามลักษณะของภาษีแต่ละชนิด การจัดสรรทรัพยากรในภาครัฐ การมีรายได้ที่เพียงพอกับรายจ่ายตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงระดับขั้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น สถานะทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความยั่งยืนทางการคลังของรัฐ

ในกรณีที่มีการกำหนดอำนาจหน้าที่และการจัดสรรรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว คณะกรรมการตามวรรคสามจะต้องนำเรื่องดังกล่าวมาพิจารณาหาหนทางใหม่ทุกระยะเวลาไม่เกินห้าปี เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของการกำหนดอำนาจหน้าที่ และการจัดสรรรายได้ที่ได้กระทำไปแล้ว ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ

การดำเนินการตามวรรคห้า เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและรายงานรัฐสภาแล้ว ให้มีผลบังคับได้

เจตนารมณ์ เพื่อยืนยันหลักการปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นอิสระอย่างแท้จริง และเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ จึงกำหนดแนวทางต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

๑) เพื่อแก้ปัญหาความไม่ชัดเจนในอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่น บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ จึงกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจทั่วไปโดยอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง เพื่อจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่น แต่ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศโดยรวม

๒) เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและมีอิสระ รัฐต้องส่งเสริมและช่วยเหลือให้สามารถพัฒนาระบบการคลังท้องถิ่นหรือจัดให้มีกฎหมายว่าด้วยรายได้ท้องถิ่นให้อำนาจท้องถิ่นจัดเก็บภาษีหรือรายได้อื่นตามความเหมาะสม หรือการแบ่งสรรทรัพยากรจากภาครัฐ หรือให้มีอำนาจจัดตั้งหรือร่วมกันจัดตั้งองค์กรเพื่อจัดทำบริการสาธารณะภายในกรอบอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

๓) เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนและขัดแย้งระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงการกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

๔) เพื่อพัฒนาระบบการกระจายอำนาจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม เพื่อสนองตอบความต้องการและจำเป็นของประชาชนในท้องถิ่น บทบัญญัติแห่งมาตรานี้จึงกำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการอิสระประกอบด้วยผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีสัดส่วนเท่าๆ กัน เพื่อทำแผนและกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจหน้าที่บริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน รวมทั้งระบบการตรวจสอบประเมินผลและรายงานต่อรัฐสภา

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนา จังหวัดและประเทศ แต่ต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งทั้งการบริหารและการคลัง และร่วมกันปฏิบัติงานได้ ส่วนกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจนั้น เนื่องจากในปัจจุบันมีกฎหมายนี้อยู่แล้ว จึงกำหนดเป็นหลักการเกี่ยวกับการกระจายอำนาจไว้ให้มีการดำเนินการต่อไป เพื่อให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง และเพิ่มการตรวจสอบเพื่อประเมินประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๘๔ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี

คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น และจะมีผลประโยชน์ขัดกันกับการดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายบัญญัติมิได้

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่คณะผู้บริหารท้องถิ่นต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ หรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งและจำเป็นต้องมีการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว มิให้นำบทบัญญัติวรรคสาม และวรรคหก มาใช้บังคับ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างจากที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ให้กระทำได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๖๕ มาตรา ๒๖๖ มาตรา ๒๖๗ และมาตรา ๒๖๘ มาใช้บังคับกับสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณีด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักการและรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการเข้าสู่ตำแหน่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์การปกครองตนเองของประชาชน การเข้ารับตำแหน่งต่างๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง คุณสมบัติ วิธีการเลือกตั้ง วาระการดำรงตำแหน่งหรือข้อห้ามต่างๆ มิให้กระทำในขณะที่ดำรงตำแหน่งให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบปกติได้

๒) บทบัญญัติตามที่กำหนดในมาตรา ๒๕๔ วรรคสิบเป็นการวางกรอบหลักเกณฑ์ป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับองค์กรที่ดำรงตำแหน่งอยู่ สามารถที่จะช่วยให้การบริหารงานระดับท้องถิ่นเป็นไปอย่างสุจริต โปร่งใส และมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่เนื่องจากการเมืองระดับชาติกับระดับท้องถิ่นมีขอบเขตความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่แตกต่างกัน ดังนั้น การนำบทบัญญัติของมาตรา ๒๖๕ มาตรา ๒๖๖ มาตรา ๒๖๗ และมาตรา ๒๖๘ มาบังคับใช้กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับท้องถิ่นโดยอนุโลมนั้นจะต้องนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือประมวลกฎหมายท้องถิ่นที่จะต้องจัดทำขึ้นตามมาตรา ๓๐๓ (๕) เสียก่อนจึงจะมีผลบังคับใช้

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๘๕ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้มีสิทธิลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ จำนวนผู้มีสิทธิเข้าชื่อ หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อ การตรวจสอบรายชื่อ และการลงคะแนนเสียง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ กำหนดหลักการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหาร หรือผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกจากตำแหน่ง ก่อนครบวาระการดำรงตำแหน่งนั้น

ในกรณีสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหาร หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กระทำการใด เช่น มีพฤติการณ์ทุจริตหรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน หรือมีพฤติการณ์ไม่สมควรดำรงตำแหน่ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นนั้นๆ มีสิทธิเข้าชื่อ หรือลงคะแนนเสียงตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนดเพื่อถอดถอนบุคคลดังกล่าวให้พ้นจากตำแหน่งได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยได้ดัดบทบัญญัติเดิมที่กำหนดจำนวนผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียง และจำนวนคะแนนเสียงที่จะมีผลให้สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องพ้นจากตำแหน่ง และให้นำเรื่องดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารหรือผู้บริหาร ที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เดิมหรือตราขึ้นใหม่ต่อไป โดยให้คำนึงถึงความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งด้วย

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๘๖ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้

จำนวนผู้มีสิทธิเข้าชื่อ หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อ รวมทั้งการตรวจสอบรายชื่อ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดสิทธิและหลักการให้ประชาชนในท้องถิ่นเสนอออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้

ในกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดไม่ดำเนินการสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เช่น ไม่ดำเนินการจัดระเบียบร้านเกมส์หรือสถานบันเทิง อันอาจส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนเพื่อความผาสุกของชุมชนท้องถิ่น ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่น มีสิทธิเข้าชื่อตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กฎหมายกำหนดเพื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดระเบียบร้านเกมส์และสถานบันเทิงภายในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยตัดข้อความที่กำหนดจำนวนผู้มีสิทธิเข้าชื่อและการที่ประชาชนจะต้องเสนอร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นไปพร้อมกันด้วยออก แล้วให้นำรายละเอียดของการดำเนินการไปบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเพื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น ที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขหรือตราขึ้นใหม่ต่อไป

๒) รายงานการประชุมสภาวาระรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๘๗ ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ด้วย

ในกรณีที่การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแจ้งข้อมูลรายละเอียดให้ประชาชนทราบก่อนกระทำการเป็นเวลาพอสมควร และในกรณีที่เห็นสมควรหรือได้รับการร้องขอจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการกระทำนั้น หรืออาจจัดให้ประชาชนออกเสียงประชามติเพื่อตัดสินใจก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรายงานการดำเนินงานต่อประชาชนในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่าย และผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสาม ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๔ วรรคหก มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วม และตรวจสอบ การบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะการกระทำที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่หรือความผาสุกของประชาชนในท้องถิ่น และเพื่อป้องกันการทุจริตหรือผลประโยชน์ทับซ้อนของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบัญญัตินี้กำหนดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิ ดังนี้

๑) มีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะปฏิเสธสิทธิของประชาชนไม่ได้ ต้องจัดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม ดังกล่าว

๒) กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินกิจการใดอันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ในกรณีเห็นสมควรหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้องขอ จะต้องรับฟังความคิดเห็นหรือจัดให้มีการออกเสียงประชามติก่อนดำเนินการ ซึ่งอาจมีทั้ง ๒ รูปแบบ คือ ประชามติแบบหรีอหรือประชามติแบบตัดสินใจ เช่น การจัดที่ทิ้งขยะมูลฝอย การย้ายตลาดสด หรือสถานี่ขนส่ง เป็นต้น

๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันการทุจริตโดยต้องแถลงเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การดำเนินงานอย่างน้อยในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณ และผลการดำเนินงานในรอบปีให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบ

หมายเหตุ

๑) หลักการนี้บัญญัติขึ้นใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น และให้การบริหารงานเป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น ออกเสียงประชามติ และตรวจสอบผลการปฏิบัติงานได้ นอกจากนี้ ได้เพิ่มหลักการในเรื่องการงบประมาณของท้องถิ่นโดยให้นำหลักการเช่นเดียวกับการพิจารณางบประมาณของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาในกรณีห้ามการแปรญัตติที่จะทำให้อันมีส่วนในการใช้งบประมาณมาใช้ด้วย เพื่อมิให้สมาชิกสภาท้องถิ่นนำงบประมาณไปใช้เพื่อผลในการหาเสียงของตนเอง

๒) การที่จะส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งในการตรากฎหมายเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรานี้จะต้องมีการพิจารณาโดยคำนึงถึงหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

ก) การสร้างดุลยภาพระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความราบรื่นในการบริหารและการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มิให้เป็นช่องทางให้เกิดปัญหาทางการเมืองในท้องถิ่น

ข) การทำประชามตินั้นจะได้ทำในกรณีใดบ้าง รวมไปถึงขั้นตอนการริเริ่มให้ทำประชามติโดยอาจมาจากผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือประชาชนที่เข้าชื่อกันตามที่กฎหมายกำหนด

ค) จะต้องมีการกำหนดสภาพการบังคับของผลการประชามติว่ากรณีเช่นใดจะเป็นการลงประชามติเพียงเพื่อการปรึกษาหารือ กรณีใดที่ผลของการลงประชามติจะมีความผูกพันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตามด้วย

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๘๘ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง ต้องเป็นไปตามความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่น โดยการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีมาตรฐานสอดคล้องกัน และอาจได้รับการพัฒนาร่วมกันหรือสับเปลี่ยนบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันได้ รวมทั้งต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรกลางบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นก่อน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีองค์การพิทักษ์ระบบคุณธรรมของข้าราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างระบบคุ้มครองคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

คณะกรรมการข้าราชการส่วนท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนข้าราชการส่วนท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีจำนวนเท่ากัน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษข้าราชการและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลและสร้างระบบคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คณะกรรมการวิสามัญยกร่างรัฐธรรมนูญ อดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

โดยที่การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดเอกภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งอุปสรรคการถ่ายโอนกำลังบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบัญญัตินี้จึงกำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายกำหนดให้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการข้าราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนข้าราชการส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิในจำนวนเท่ากัน ตามที่กฎหมายกำหนด และองค์ประกอบของคณะกรรมการข้าราชการส่วนท้องถิ่นตามมาตรา ๓๐๕ (๗) เพื่อพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกันและสามารถปรับเปลี่ยนบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีองค์กรพิทักษ์คุณธรรมของข้าราชการส่วนท้องถิ่นโดยให้เป็นไปตามกฎหมายที่จะตราขึ้นตามมาตรา ๓๐๓ (๕) ต่อไปด้วย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่แก้ไขให้พนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เข้าใจชัดเจนว่าการปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปฏิบัติราชการอย่างหนึ่ง และให้มีการแลกเปลี่ยนข้าราชการส่วนท้องถิ่นในระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันได้ เพื่อเป็นการพัฒนาข้าราชการ รวมทั้งให้มีระบบพิทักษ์คุณธรรมเพื่อดูแลข้าราชการเป็นหลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ถูกแทรกแซงจากผู้บริหารโดยมิชอบ

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๘๙ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ
จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ส่งเสริมและ
รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีสิทธิหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน ย่อมทราบความ
ต้องการของประชาชนในท้องถิ่นตลอดจนใกล้ชิดกับศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และ
ภูมิปัญญาของท้องถิ่น บทบัญญัตินี้จึงกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกเหนือจาก
หน้าที่จัดบริการสาธารณะแล้ว ยังมีหน้าที่และสิทธิดังต่อไปนี้

- ๑) บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันดี และภูมิปัญญาของท้องถิ่น
- ๒) จัดการศึกษาอบรม และฝึกอาชีพให้แก่ประชาชนตามความเหมาะสมและความ
ต้องการภายในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ
- ๓) เข้าร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐาน
และระบบการศึกษาของชาติ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่
แก้ไขถ้อยคำให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ ในส่วนที่เกี่ยวข้อง

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ)
วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๙๐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(๑) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

(๒) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนใน
พื้นที่ของตน

(๓) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขต
พื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนใน
พื้นที่

(๔) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

เจตนารมณ์ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมรับรู้สภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยและการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ บทบัญญัตินี้จึงกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- ๑) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่
- ๒) มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา
- ๓) มีสิทธิเข้ามีส่วนร่วมโครงการหรือกิจกรรมนอกเขตที่มีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่
- ๔) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่มีการเพิ่มบทบัญญัติในส่วนของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิชุมชน
- ๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๑๕

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๙๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ดัดข้อแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ สภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

ผู้ดัดข้อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้

(๒) ผู้ดัดข้อแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(๔) การพิจารณาในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมด้วย

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๐ และมาตรา ๑๕๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ในการจัดทำกฎหมายกำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนที่เข้าชื่อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องมีข้อกำหนดให้ผู้เข้าชื่อเสนอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญตั้งตัวแทนเข้าชี้แจงเหตุผลและร่วมเป็นกรรมาธิการเพื่อพิจารณาแก้ไข

หมายเหตุ

๑) หลักการแก้ไขรัฐธรรมนูญมีอยู่ด้วยกันสองหลักการคือให้แก้ไขได้ง่ายและแก้ไขได้ยาก ซึ่งประเทศไทยใช้หลักการแก้ไขได้ง่าย โดยในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติให้แก้ไขได้ง่ายขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มให้ประชาชนเข้าชื่อ ๕๐,๐๐๐ ชื่อ เพื่อเสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญได้

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๓) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๒๙๒ ให้คณะองคมนตรีซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เป็นคณะองคมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อรับรองให้คณะองคมนตรีดำรงตำแหน่งต่อเนื่อง

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๙๓ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตาม มาตรา ๑๒๗

ในระหว่างเวลาตามวรรคหนึ่ง ถ้าบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น บัญญัติให้ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา เป็นผู้ลงนาม รับสนองพระบรมราชโองการ ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนอง พระบรมราชโองการ

ในวาระเริ่มแรก หากปรากฏว่าเมื่อต้องมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตาม มาตรา ๑๒๗ แล้ว แต่ยังไม่มิวุฒิสภา ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาต่อไป เว้นแต่การพิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่งและการถอดถอนจากตำแหน่งตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะมีวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ และกิจการใดที่ สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ดำเนินการในระหว่างเวลาดังกล่าว ให้มีผลเป็นการ ดำเนินการของวุฒิสภา และในกรณีที่บทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น บัญญัติให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ให้ประธานสภา นิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๓ มาตรา ๙๔ มาตรา ๑๐๑ มาตรา ๑๐๒ มาตรา ๑๐๖ มาตรา ๑๐๙ มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๙ มาตรา ๑๒๐ มาตรา ๑๔๗ วรรคสี่ มาตรา ๒๖๑ และบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่ห้าม

มิให้บุคคลดำรงตำแหน่งทางการเมือง มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งของสมาชิก
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๓ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อให้รัฐสภาใช้อำนาจนิติบัญญัติอย่างต่อเนื่อง และให้สามารถ
เริ่มดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เท่าที่จำเป็นในวาระเริ่มแรก

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่
๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๙๔ ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ สิ้นสุดลง
ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

เพื่อประโยชน์แห่งการจัดส่วนได้เสีย ห้ามมิให้กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา
ภายในสองปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง

เจตนารมณ์

๑) เพื่อกำหนดให้การพ้นจากตำแหน่งของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของสภาร่าง
รัฐธรรมนูญ มีความชัดเจน

๒) เพื่อป้องกันมิให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญกระทำการร่าง
รัฐธรรมนูญเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่
๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕๕ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ได้รับจากคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙

ในกรณีที่พ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว แต่สภานิติบัญญัติแห่งชาติยังพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่แล้วเสร็จ ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาตินำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายในเจ็ดวันเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย โดยถือเสมือนว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว

ในระหว่างที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามวรรคหนึ่งยังไม่มีผลใช้บังคับ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑ ยังคงใช้บังคับต่อไปจนกว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักการรองรับการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เสร็จสิ้น และแก้ไขปัญหาในกรณีที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่แล้วเสร็จ

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕๖ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวัน และดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภากฎตามรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวัน ทั้งนี้ นับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๕ มีผลใช้บังคับ

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งแรกภายหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง ส่วนระยะเวลาตามมาตรา ๑๐๑ (๔) (ก) ให้ใช้กำหนดเป็นเวลาหนึ่งปี และระยะเวลาตามมาตรา ๑๐๑ (๔) (ค) และ (ง) ให้ใช้กำหนดเป็นสองปี

ในวาระเริ่มแรก ห้ามมิให้ผู้เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งจะมีการได้มาเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑๕ (๙) และมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มาใช้บังคับกับผู้เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับเลือกตั้งครั้งสุดท้ายครั้งสุดท้ายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดระยะเวลาในการเลือกตั้ง และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ชัดเจนแน่นอน และยกเว้นคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งในวาระเริ่มแรก

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๙๗ ในวาระเริ่มแรก ให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหามีวาระสามปี นับแต่วันเริ่มต้นสมาชิกภาพ และมีให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระมาใช้บังคับกับบุคคลดังกล่าวในการสรรหาคราวถัดไปหลังจากสิ้นสุดสมาชิกภาพ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวาระเริ่มแรกของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๐ วันเสาร์ที่ ๓๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๙๘ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และให้พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะเมื่อคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้เข้ารับหน้าที่ ให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

คณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และตรวจรายงานการประชุม

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

(ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะพร้อมกับคณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ด้วย

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง มาตรา ๑๗๒ มาตรา ๑๗๔ และมาตรา ๑๘๒ (๔) (๗) และ (๘) มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อให้มีความต่อเนื่องในการบริหารราชการแผ่นดิน

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๔๙ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และให้คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดวาระ โดยให้เริ่มนับวาระตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินดังกล่าวเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานผู้ตรวจการแผ่นดินให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๔๖ วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดวาระ โดยให้เริ่มนับวาระตั้งแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

ให้กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งยังไม่เกินหนึ่งปีนับถึงวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระมาใช้บังคับกับบุคคลนั้นในการแต่งตั้งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นใหม่เป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้

ให้บุคคลตามมาตราที่ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ต่อไป จนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญนี้

ขึ้นใช้บังคับ เว้นแต่บทบัญญัติใดขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้แทน

เจตนารมณ์ เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่
ต่อเนื่องจนครบวาระ

หากองค์กรดังกล่าวอยู่จนครบวาระแล้ว และยังไม่สามารถสรรหากรรมการชุดใหม่ได้ ให้ดำเนินการตามวรรคสี่

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๐ วันเสาร์ที่ ๓๐ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๐๐ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกาเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธานศาลรัฐธรรมนูญ แต่ให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ได้รับเลือกตามมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ คงดำรงตำแหน่งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการแต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรกตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๕ (๓) มาตรา ๒๐๗ (๑) (๒) และมาตรา ๒๐๙ (๕) มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ให้บทบัญญัติมาตรา ๓๕ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ

บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้น

ให้ออนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่นั้น

ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ แต่ทั้งนี้ ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙ ทำหน้าที่เป็นศาลรัฐธรรมนูญ ในวาระเริ่มแรก จนกว่าจะมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญนี้

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๐๑ ให้ดำเนินการสรรหาคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่มีการแต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรกตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และหากยังไม่มีประธานศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากการสรรหาตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่

ในระหว่างที่ยังไม่มีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่แทนประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้มีการสรรหาคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญนี้ และกำหนดผู้ใช้อำนาจหน้าที่ของประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นการชั่วคราว

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๐๒ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้มีผลใช้บังคับต่อไปภายได้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรานี้

(๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๒) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๓) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยให้ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ให้ถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยพระราชบัญญัติที่ได้ประกาศใช้บังคับในระหว่างวันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มีผลใช้บังคับ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้

ให้ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งดำเนินการปรับปรุงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเพื่อให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ในกรณีที่ยังไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งที่เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ระยะเวลาหนึ่งปีให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ที่มีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งนั้น

ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว และให้วุฒิสภาพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

การลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ โดยให้นำความในวรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ให้ยังคงใช้บังคับต่อไป เพื่อให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง แต่กำหนดให้ต้องมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๐๓ ในวาระเริ่มแรก ให้คณะรัฐมนตรีที่เข้าบริหารราชการแผ่นดินภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้ ดำเนินการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายในเรื่องดังต่อไปนี้ ให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

(๑) กฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดรายละเอียดเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการใช้สิทธิและเสรีภาพตามมาตรา ๔๐ มาตรา ๔๔ บทบัญญัติในส่วนที่ ๗ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน ส่วนที่ ๘ สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา ส่วนที่ ๙ สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ ส่วนที่ ๑๐ สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา ๕๖ ส่วนที่ ๑๒ สิทธิชุมชน กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระตามมาตรา ๖๑ วรรคสอง กฎหมายว่าด้วยสภาพพัฒนาการเมืองตามมาตรา ๗๘ (๗) กฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์การเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา ๘๑ (๔) กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสภาเกษตรกรตามมาตรา ๘๔ (๘) กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองตามมาตรา ๘๗ (๔) และกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามมาตรา ๒๕๖ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๖

(๒) กฎหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาของชาติตามมาตรา ๘๐ โดยส่งเสริมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต วิทยาลัยชุมชนหรือรูปแบบอื่น รวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย

เพื่อกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับระบบการศึกษาทุกระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๖

(๓) กฎหมายตามมาตรา ๑๕๐ วรรคห้า โดยอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการดำเนินการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยที่มีความเป็นอิสระซึ่งดำเนินการก่อนการเจรจาทำหนังสือสัญญา โดยไม่มีการขัดกันระหว่างประโยชน์ของรัฐกับผลประโยชน์ของผู้ศึกษาวิจัยไม่ว่าในช่วงเวลาใดของการบังคับใช้หนังสือสัญญา ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๖

(๔) กฎหมายตามมาตรา ๘๖ (๑) และมาตรา ๑๖๗ วรรคสาม ภายในสองปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๖

(๕) กฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายรายได้ท้องถิ่น กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายเกี่ยวกับข้าราชการส่วนท้องถิ่น และกฎหมายอื่นตามหมวด ๑๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ภายในสองปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๖ ในการนี้ จะจัดทำเป็นประมวลกฎหมายท้องถิ่นก็ได้

ในกรณีที่ปรากฏว่ากฎหมายใดที่ตราขึ้นก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ มีเนื้อหาสาระเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้แล้ว ให้ถือเป็นการยกเว้นที่จะไม่ต้องดำเนินการตามมาตราอื่นอีก

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดระยะเวลาการจัดทำหรือการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

๑) ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มุ่งประสงค์ให้แยกหน่วยงานการจัดการบริหารงานการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาแยกออกจากกันเป็นหน่วยงานที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ คุณภาพมากขึ้นและเป็นการแก้ไขปัญหาให้หมดสิ้นไป

๒) รายงานการประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๐ วันเสาร์ที่ ๓๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๐๔ ให้ดำเนินการจัดทำประมวลจริยธรรมตามมาตรา ๒๗๙ ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดระยะเวลาการจัดทำประมวลจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๐๕ ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติดังต่อไปนี้มาใช้บังคับกับกรณีต่าง ๆ ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๗ วรรคสอง มาใช้บังคับจนกว่าจะมีการตรากฎหมายตามมาตรา ๔๗ จัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยอย่างน้อยกฎหมายดังกล่าวต้องมีสาระสำคัญให้มีคณะกรรมการเฉพาะด้าน เป็นหน่วยย่อยภายในองค์กรนั้น แยกต่างหากจากกัน ทำหน้าที่กำกับกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ และกำกับกับการประกอบกิจการโทรคมนาคม และมีรายละเอียดว่าด้วยการกำกับและคุ้มครองการดำเนินการกิจการ การจัดให้มีกองทุนพัฒนาทรัพยากรสื่อสารและส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงการอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ได้กระทำขึ้นก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าการอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญานั้นจะสิ้นสุด

(๒) ภายใต้บังคับมาตรา ๒๙๖ วรรคสาม มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๒ (๑๐) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภา มาตรา ๑๑๕ (๙) และมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้

(๓) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๑ มาใช้บังคับกับการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๕

(๔) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาตรา ๑๖๘ วรรคเก้า มาตรา ๑๖๙ เฉพาะกรณีการกำหนดแหล่งที่มาของรายได้เพื่อชดใช้รายจ่ายที่ได้ใช้เงินคงคลังจ่ายไปก่อน และมาตรา ๑๗๐ มาใช้บังคับภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(๕) การใดที่เกี่ยวกับการจัดทำหรือดำเนินการตามหนังสือสัญญาที่ได้ดำเนินการไปแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้เป็นอันใช้ได้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๐ วรรคสาม มาใช้บังคับ แต่ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๐ วรรคสาม มาใช้บังคับกับการดำเนินการที่ยังคงค้างอยู่ และต้องดำเนินการต่อไป

(๖) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๙ (๒) มาใช้บังคับกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(๗) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕๕ วรรคห้า และมาตรา ๒๕๘ วรรคสาม มาใช้บังคับภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ โดยที่การปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในบางเรื่อง จำเป็นต้องมีการเตรียมการหรือดำเนินการตรากฎหมาย จึงกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขที่มีให้นำบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไปใช้บังคับบางกรณี

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันเสาร์ที่ ๓๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๐๖ ในวาระเริ่มแรก ให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่เคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีกงบประมาณ ๒๕๕๐ สามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาตามมาตรา ๒๑๙ ได้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาอาวุโส

ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้ตรากฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมดำรงตำแหน่งได้จนถึงอายุครบเจ็ดสิบปี และผู้พิพากษาศาลยุติธรรมซึ่งมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปในปีกงบประมาณใดซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่

มาแล้วไม่น้อยกว่ายี่สิบปีและผ่านการประเมินสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถขอไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสในศาลซึ่งไม่สูงกว่าขณะดำรงตำแหน่งได้

กฎหมายที่จะตราขึ้นตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะต้องมิบทบัญญัติให้ผู้ที่มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปในปึงบประมาณใดในระยะสิบปีแรกนับแต่วันที่กฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับ ทอยอยพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่เป็นลำดับในแต่ละปีต่อเนื่องกันไปและสามารถขอไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสต่อไปได้

ให้นำบทบัญญัติในวรรคสอง และวรรคสาม ไปใช้กับพนักงานอัยการด้วย โดยอนุโลม

เจตนารมณ์ กำหนดให้มีผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา และให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมและพนักงานอัยการอยู่ในตำแหน่งได้จนอายุครบเจ็ดสิบปี

๑) เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีผลใช้บังคับให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกาหรือเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปึงบประมาณ ๒๕๕๐ มีสิทธิขอเป็นผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาได้ และต้องปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาอาวุโส โดยกำหนดให้มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี

๒) ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ต้องตรากฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมดำรงตำแหน่งได้จนถึงอายุเจ็ดสิบปี โดยภายในระยะเวลาสิบปีแรกให้ผู้ที่มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปึงบประมาณใดทอยอยพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่เป็นลำดับในแต่ละปีต่อเนื่องกันไปและสามารถขอไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสได้ ให้มีผลใช้บังคับกับผู้พิพากษาที่มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปึงบประมาณ ๒๕๕๑ เป็นต้นไป วิธีพ้นจากตำแหน่งควรดำเนินการในทำนองดังต่อไปนี้

ผู้ที่อายุครบหกสิบปีในปึงบประมาณ ๒๕๕๑ ขยายหนึ่งปี พ้นตำแหน่งอายุหกสิบเอ็ดปี ในปึงบประมาณ ๒๕๕๒ ผู้ที่อายุครบหกสิบปีในปึงบประมาณ ๒๕๕๒ ขยายสองปี พ้นตำแหน่งเมื่ออายุหกสิบสองปีในปึงบประมาณ ๒๕๕๓ ผู้ที่อายุครบหกสิบปีในปึงบประมาณ ๒๕๕๓ ขยายสามปี พ้นตำแหน่งเมื่ออายุหกสิบสามปี ในปึงบประมาณ ๒๕๕๔ ผู้ที่อายุครบหกสิบปีในปึงบประมาณ ๒๕๕๔ ขยายสี่ปี พ้นตำแหน่งเมื่ออายุหกสิบสี่ปี ในปึงบประมาณ ๒๕๕๕ ผู้ที่อายุครบหกสิบปีในปึงบประมาณ ๒๕๕๕ ขยายห้าปี พ้นตำแหน่งเมื่ออายุหกสิบห้าปี ในปึงบประมาณ ๒๕๖๐ ผู้ที่อายุครบหกสิบปีในปึงบประมาณ ๒๕๕๖ ขยายหกปี พ้นตำแหน่งเมื่ออายุหกสิบหกปี ในปึงบประมาณ ๒๕๖๒ ผู้ที่อายุครบหกสิบปีในปึงบประมาณ ๒๕๕๗

ขยายเจ็ดปี พันตำแหน่งเมื่ออายุครบหกสิบเจ็ดปี ในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ผู้ที่อายุครบหกสิบปี ในปีงบประมาณ ๒๕๕๘ ขยายแปดปี พันตำแหน่งเมื่ออายุครบหกสิบแปดปี ในปีงบประมาณ ๒๕๖๖ ผู้ที่อายุครบหกสิบปีในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ขยายเก้าปี พันตำแหน่งเมื่ออายุครบหกสิบเก้าปี ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘

ส่วนผู้พิพากษาที่อายุครบหกสิบปีในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ขยายสิบปี พันตำแหน่งเมื่ออายุเจ็ดสิบปี

อนึ่ง ผู้ที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวข้างต้นสามารถดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสได้ จนกว่าอายุครบเจ็ดสิบปี

๓) ให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมซึ่งเมื่ออายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปในปีงบประมาณใดและได้ปฏิบัติหน้าที่มาแล้วไม่น้อยกว่ายี่สิบปีและผ่านการประเมินสมรรถภาพแล้ว มีสิทธิขอไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสในศาลซึ่งไม่สูงกว่าขณะที่ดำรงตำแหน่งได้ หรือจะอยู่ในตำแหน่งจนกว่าอายุครบเจ็ดสิบปีก็ได้ เมื่อกฎหมายว่าด้วยกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมดำรงตำแหน่งได้จนถึงอายุเจ็ดสิบปีมีผลใช้บังคับแล้ว และเมื่อขอไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสแล้วจะขอกลับมาดำรงตำแหน่งเดิมไม่ได้

๔)ให้นำหลักการตาม ๒) และ ๓) ไปใช้กับพนักงานอัยการโดยอนุโลม

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๐ วันเสาร์ที่ ๓๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๐๗ ให้กรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมต่อไป เว้นแต่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่อายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ ๒๕๕๐ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในชั้นศาลใดที่ย้ายไปจากชั้นศาลนั้น ทั้งนี้ ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อให้กรรมการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิในศาลยุติธรรมดำรงตำแหน่งต่อไปแต่ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๐ วันเสาร์ที่ ๓๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๐๘ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายที่มีการดำเนินการที่เป็นอิสระภายในเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยให้คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะการจัดทำกฎหมายที่จำเป็นต้องตราขึ้นเพื่ออนุวัติการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และให้คณะกรรมการดังกล่าวจัดทำกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมาย ตามมาตรา ๘๑ (๓) ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยในกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติกำหนดให้มีหน้าที่สนับสนุนการดำเนินการร่างกฎหมายของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วย

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการตัดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่ต้องจัดทำกฎหมายในความรับผิดชอบ

เจตนารมณ์ เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย และจัดทำกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยในกฎหมายดังกล่าวต้องมีบทกำหนดให้มีหน้าที่สนับสนุนการดำเนินการร่างกฎหมายของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วย

หมายเหตุ

๑) คำว่า “กฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมาย ตามมาตรา ๘๑ (๕)” ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหมายถึง “กฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมาย ตามมาตรา ๘๑ (๓)”

๒) รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๐ วันเสาร์ที่ ๓๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๐๙ บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อรับรองการกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
(ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙

หมายเหตุ

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๐ (เป็นพิเศษ) วันพฤหัสบดีที่
๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ภาคผนวก

ภาคผนวก ๑

รายนามสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

๑. นายบรรณิทธิ เศรษฐบุตร	ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒. นายเสรี สุวรรณภานนท์	รองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่หนึ่ง
๓. นายเดโช สวณานนท์	รองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่สอง
๔. นายกนก โตสุรัตน์	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๕. นางกรรณิการ์ บรรเทิงจิตร	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๖. นายกฤษฎา ให้วฒนาบุญกุล	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๗. นายก้านรงค์ จันทิก	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๘. นายการุณ ไสงาม	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๙. นายกิตติ ตีระเศรษฐ์	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๐. นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๑. นายเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๒. นายคมสัน โพธิ์คง	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๓. นายจรัญ ภักดีธนากุล	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๔. นายจรัส สุวรรณมาลา	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๕. นายจตุรินทร์ ภิรมย์ภักดี	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๖. นายเจริญศักดิ์ โจนนฤทธิ์พิเชษฐ์	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๗. นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๘. นาย ช.ชัยนาท ศรีเสมาเมือง	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๙. นายชนินทร์ บัวประเสริฐ	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๐. นายชวลิต หมิ่นนุช	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๑. นายชาติชาย เจียมศรีพงษ์	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๒. นายชาติชาย แสงสุข	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๓. นายชาลี กางอิม	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๔. นายชำนาญ ภูวิลัย	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๕. นายชูชัย ศุภวงศ์	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๖. นายโชคชัย อักษรนันท์	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๗. นายไชยยศ เหมะรัชตะ	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๘. นางดวงสุดา เดโชติรส	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๙. นายธนพิชญ์ มูลพฤกษ์	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๓๐. พลตำรวจโท ธรรมนิตย์ ปิตะนัลบุตร	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๓๑. นายธวัช บวรวิชัยกุล	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

๓๒. นายธิตินันท์ เชื้อบุญชัย	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๓๓. นายธีรวัฒน์ ร่มไทรทอง	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๓๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๓๕. นายนิติย์ วังวิวัฒน์	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๓๖. นายนิมิตร ชัยจิระธิกุล	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๓๗. นายนุรักษ์ มาประณีต	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๓๘. นายปกรณ์ ปรียาการ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๓๙. นายประดิษฐ์ เหลืองอ่วม	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๔๐. นายประพันธ์ นัยโกวิท	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๔๑. นายประวิทย์ อัครชิโนเรศ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๔๒. นายประสงค์ พิฑูรกิจจา	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๔๓. นายปริญญา ศิริสารการ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๔๔. นางพรรณราย แสงวิเชียร	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๔๕. นางสาวพวงเพชร สารคุณ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๔๖. นายพิเชียร อำนาจวรประเสริฐ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๔๗. นายพิสิฐ ลี้อาธรรม	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๔๘. พลเรือเอก ฟ้าศักดิ์ วัชรมูล	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๔๙. นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๕๐. นายไพโรจน์ พรหมสาสน์	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๕๑. นายมนตรี เพชรขุ่ม	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๕๒. นางมณูศรี โชติเทวัญ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๕๓. นายมานิจ สุขสมจิตร	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๕๔. พลตำรวจเอก มีชัย นุกูลกิจ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๕๕. นายรัฐ ชุกกลิน	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๕๖. นางรุจิรา เตชางกูร	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๕๗. นายวรากรณ์ สามโกเศศ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๕๘. นายวัชรนา หงส์ประภาศ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๕๙. นายวิชัย รูปขำดี	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๖๐. นายวิชัย เรืองเริงกุลฤทธิ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๖๑. นายวิชัย ศรีขวัญ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๖๒. นายวิชา มหาคุณ	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๖๓. นายวิฑูรยา บริบูรณ์ทรัพย์	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ
๖๔. นายวิทยา คชเชื่อน	สมาชิกสภาorangรัฐธรรมนุญ

(ลาออกเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐)

๙๙. นายอุทิศ ชูช่วย
 ๑๐๐. นายโอกาส เตพละกุล
 ๑๐๑ นายโอรส วงษ์สิทธิ์

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
 สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
 สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
 (ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๐
 แทน นายวรากรณ์ สามโกเศศ)

ภาคผนวก ๒

รายนามคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ

๑. นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายอัครวิทย์ สุมาวงศ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายจรัญ ภักดีธนากุล	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชา มหาคุณ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นายชูชัย ศุภวงศ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๖. ศาสตราจารย์สมคิด เลิศไพฑูรย์	เลขานุการคณะกรรมการ
๗. นายอัษฎพร จารจินดา	รองเลขานุการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๘. นางกาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์	รองเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สอง
๙. นายคมสัน โพธิ์คง	รองเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สาม
๑๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย	รองเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สี่
๑๑. นายธงทอง จันทรางศุ	โฆษกคณะกรรมการ
๑๒. นายพิสิฐ ลี้อาธรรม	โฆษกคณะกรรมการ
๑๓. นายไพบุลย์ วราหะไพฑูรย์	โฆษกคณะกรรมการ
๑๔. นายปกรณ์ ปรียากร	โฆษกคณะกรรมการ
๑๕. ศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการ
๑๖. ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ	กรรมการ
๑๗. นายเดชอุดม ไกรฤทธิ	กรรมการ
๑๘. นายวิจิตร สุระกุล	กรรมการ
๑๙. นายธนพิชญ์ มูลพฤกษ์	กรรมการ
๒๐. รองศาสตราจารย์นครินทร์ เมฆไตรรัตน์	กรรมการ
๒๑. นายนุรักษ์ มาประณีต	กรรมการ
๒๒. นายประพันธ์ นัยโกวิท	กรรมการ
๒๓. นางสาวพวงเพชร สารคุณ	กรรมการ
๒๔. นายไพโรจน์ พรหมสาส์น	กรรมการ
๒๕. นายมนตรี ศรีเอี่ยมสะอาด	กรรมการ
๒๖. นายมานิจ สุขสมจิตร	กรรมการ
๒๗. นายวิจิตร วิชัยสาร	กรรมการ
๒๘. นายวิทยา งานทวี	กรรมการ
๒๙. รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ดันไชย	กรรมการ
๓๐. รองศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช	กรรมการ

๓๑. นางสาวศรียุทธธรรม	กรรมการ
๓๒. นายสนั่น อินทรประเสริฐ	กรรมการ
๓๓. นายสุพจน์ ไช้มุกด์	กรรมการ
๓๔. นางอังคณา นีละไพจิตร	กรรมการ
๓๕. พลเอก อัฐพร เจริญพานิช	กรรมการ

ภาคผนวก ๓

รายนามคณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตกเจตนาารมณ
จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

๑. นายเดโช สวณานนท์	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายวรากรณ์ สามโกเศศ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง (ลาออกเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐)
๓. นายคมสัน โพธิ์คง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๔. นายวีระ โรจน์พจนรัตน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๕. พลตำรวจเอก มีชัย นกุลกิจ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๖. นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล	โฆษกคณะกรรมการ
๗. นายเจษฎา อนุจารี	กรรมการ
๘. รองศาสตราจารย์เรืองยศ แสนภักดี	กรรมการ
๙. นางเรืองรวิ เกตุผล	กรรมการ
๑๐. นายคณิต วัลยะเพ็ชร	กรรมการ
๑๑. นายจำเริญ วราภรณ์	กรรมการ
๑๒. นางถวิลวดี บุรีกุล	กรรมการ
๑๓. นายทวิชา หวังโกคา	กรรมการ
๑๔. นายประโกชน์ สภาวสุ	กรรมการ
๑๕. นางรัชฎาภรณ์ แก้วสนิท	กรรมการ
๑๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิรญา บัวศรี	กรรมการ
๑๗. นางศรีวิการ์ เมฆธวัชชัยกุล	กรรมการ
๑๘. นางสาวศศิธารา พิชัยชาญณรงค์	กรรมการ
๑๙. นายศาสตรา โตอ่อน	กรรมการ
๒๐. นายสุวิทย์ รัศมิภูติ	กรรมการ
๒๑. นายอภิชัย ตรังคินีนาถ	กรรมการ
๒๒. นายอาร์ภษ์ สังหิตกุล	กรรมการ
๒๓. นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร	กรรมการ
๒๔. รองศาสตราจารย์เจริญผล สุวรรณโชติ	กรรมการ
๒๕. รองศาสตราจารย์มนตรี รูปสุวรรณ	กรรมการ
๒๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จารีสมเกียรติ วรปัญญาอนันต์ เลขาธิการคณะกรรมการ	

ฝ่ายเลขานุการ

๑. นางสาวจินตารักษ์ แสงกาญจน์วนิช	ผู้ช่วยเลขานุการตามข้อบังคับการประชุมฯ ผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะกรรมการ การพัฒนาการเมือง
๒. นางภิรมย์ เจริญรุ่ง	นิติกร ๗ ว.
๓. นางสาวปรีชาภรณ์ อมรเวช	นิติกร ๗ ว.
๔. นายสุคนธ์ พลบุบผา	นิติกร ๔
๕. นางสาวกมลทิพย์ สุขเพียร	นิติกร ๔
๖. นางสาวธัญญรัตน์ ม่วงศิริ	วิทยากร ๔
๗. นางสาวปิติกานต์ สอนดี	วิทยากร ๔
๘. นางสาวสมควร สิงห์ตุ้ย	เจ้าพนักงานธุรการ ๕
๙. นางสาวสิริพร ใจอ่อน	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๔

ภาคผนวก ๔

รายนามคณะอนุกรรมการในคณะกรรมการวิสามัญ
บันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์

๑.	นางศรีวิการ์ เมฆวัชรชัยกุล	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๓.	นายคณิต วัลยะเพ็ชร	อนุกรรมการ
๔.	นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล	อนุกรรมการ
๕.	นายประโกชน์ สภาวสุ	อนุกรรมการ
๖.	รองศาสตราจารย์อำไพ อินทรประเสริฐ	อนุกรรมการ
๗.	นางรัชฎาภรณ์ แก้วสนิท	อนุกรรมการ
๘.	นางนลินี ทวีสิน	อนุกรรมการ
๙.	นางสาวปัทมา สุปกำปัง	อนุกรรมการ
๑๐.	นางโสมสุตา ลียะวณิช	เลขานุการคณะอนุกรรมการ

ฝ่ายเลขานุการ

๑.	นางภิรมย์ เจริญรุ่ง	นิติกร ๗ ว.
๒.	นางสาวปรัญญาภรณ์ อมรเวช	นิติกร ๗ ว.

คณะอนุกรรมการจัดหาหมายเหตุ

๑. นายอาร์กซ์ สंहิตกุล	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นางสาวศศิธรา พิชัยชาญณรงค์	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๓. นายสุวิทย์ รัศมิภูมิ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๔. นางวีรนุช พลนิกร	อนุกรรมการ
๕. นางจิราวรรณ ชัยพานิช	อนุกรรมการ
๖. นางฉัตรบงกช ศรีวัฒนสาร	อนุกรรมการ
๗. นางสาวอรพรรณ สิ้นธิ์ศิริมานะ	อนุกรรมการ
๘. นางชวนพิศ เต็งอำนวย	อนุกรรมการ
๙. นางสาวกรพินธุ์ ทวีตา	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวชนิษฐา วงศ์พานิช	เลขานุการคณะอนุกรรมการ

ฝ่ายเลขานุการ

๑. นายสุคนธ์ พลบุบผา	นิติกร ๔
๒. นางสาวกมลทิพย์ สุขเพียร	นิติกร ๔

คณะอนุกรรมการตรวจรายงานการประชุม

๑. นายคมสัน โพธิ์คง	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายอภิชัย ตังติณีนาค	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิรญา บัวศรี	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ วรรณญาณันต์	อนุกรรมการ
๕. รองศาสตราจารย์วัชร ตระกูลงาม	อนุกรรมการ
๖. นายวัชรชัย เปี่ยมสมณะ	อนุกรรมการ
๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมล มานัสฤดี	อนุกรรมการ
๘. นางสาวปิยาณี กังวาทกุล	อนุกรรมการ
๙. นางปทุมวดี ศรีสว่าง	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวนิสา เหลืองทองคำ	เลขานุการคณะอนุกรรมการ

ฝ่ายเลขานุการ

๑. นางสาวธัญญรัตน์ ม่วงศิริ	วิทยากร ๔
๒. นางสาวปิติกานต์ สอนดี	วิทยากร ๔

คณะอนุกรรมการจัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่

๑. นางถวิลวดี บุรีกุล	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายศาสตรา โตอ่อน	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๓. นางสุรางคณา วายุภาพ	อนุกรรมการ
๔. นายธีรชัย ณ นคร	อนุกรรมการ
๕. นางธนุช ดรีทิพย์บุตร	อนุกรรมการ
๖. นายศักดิ์ณรงค์ มงคล	อนุกรรมการ
๗. นายผาสุก เทพมณี	อนุกรรมการ
๘. นายวันวิชุด บุญโปร่ง	อนุกรรมการ
๙. นางสาวเยาวเรศ จุณวีระนงค์	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวทวิติยา สินธุพงศ์	เลขานุการคณะอนุกรรมการ

ฝ่ายเลขานุการ

๑. นางสาวสุภาวดี สุทธิ	วิทยากร ๗ ว.
๒. นางสาวรณกนก สังข์ทอง	วิทยากร ๗ ว.
๓. นายรุ่งโรจน์ บุญกั้งवाल	นิติกร ๓
๔. นางพิศเพลิน สุขสถาน	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๕

ภาคผนวก ๕

รายชื่อที่ปรึกษา ผู้อำนวยการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำคณะกรรมาธิการ

๑. นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมาธิการ
๒. คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมาธิการ
๓. นายบุญเรือง บุรภักดิ์	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมาธิการ
๔. นางสาวิตรี สุวรรณสถิตย์	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมาธิการ
๕. นางโสมสุดา ลี้ยะวนิช	ผู้อำนวยการประจำคณะกรรมาธิการ
๖. รองศาสตราจารย์อำไพ อินทรประเสริฐ	ผู้อำนวยการประจำคณะกรรมาธิการ
๗. รองศาสตราจารย์วิจิตรา วิเชียรชม	ผู้อำนวยการประจำคณะกรรมาธิการ
๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิ่นนัฏร หมอญาติ	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๙. นางสาวชนิษฐา วงศ์พานิช	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๐. นางสุทิสรา รัตนวิชา	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๑. นายภูมิ มูลศิลป์	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๒. นายปัญญา ประเสริฐศรี	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๓. นางสาวโสภา เนตรมณีสุข	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๔. นางสาวสุกัญญา แก้วศรี	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๕. นายประยูร โพธิ์ไชยรัตน์	เลขานุการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๖. นางสาวอริศรา คำตัน	เลขานุการประจำคณะกรรมาธิการ

ภาคผนวก ๖

รายนามฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตกเจตนาธรมณั
 จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

๑. นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช	ผู้ช่วยเลขานุการตามข้อบังคับการประชุมฯ ผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะกรรมการ การพัฒนาการเมือง
๒. นางภิรมย์ เจริญรุ่ง	นิติกร ๗ ว.
๓. นางสาวปรัญญาภรณ์ อมรเวช	นิติกร ๗ ว.
๔. นางสาวสุภาวดี สุทธิ	วิทยากร ๗ ว.
๕. นางสาวรณนก สังข์ทอง	วิทยากร ๗ ว.
๖. นายสุคนธ์ พลบุบผา	นิติกร ๔
๗. นางสาวกมลทิพย์ สุขเพียร	นิติกร ๔
๘. นางสาวธัญญรัตน์ ม่วงศิริ	วิทยากร ๔
๙. นางสาวปิติกานต์ สอนดี	วิทยากร ๔
๑๐. นายรุ่งโรจน์ บุญกั้งวาล	นิติกร ๓
๑๑. นางสาวสมควร สิงห์ต๋อย	เจ้าหน้าที่งานธุรการ ๕
๑๒. นางพิศเพลิน สุขสถาน	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๕
๑๓. นางสาวสิริพร ใจอ่อน	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๔

ภาคผนวก ๗
รายนามคณะนักวิชาการ

๑. นางสาวณัฐินี พัดฉวีวรรณ
๒. นางสาวกุลวดี วุฒิกุล
๓. นางสาวชนาดา เล็กพูนเกิด
๔. นางสาววลัยภรณ์ แสงเพชร
๕. นายนพรัตน์ วิจิตรพันธุ์
๖. นายธราพงษ์ สุขมาก
๗. นายก่อสิทธิ์ เสรีวิวัฒนา
๘. นายณัฐพล จันทรศิริภาส

ประมวลภาพเหตุการณ์ การร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม
สภาร่างรัฐธรรมนูญ

สำนักกรรมการ ๓

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่มีการทำประชามติเป็นครั้งแรก ในกระบวนการการร่างรัฐธรรมนูญมีเอกสารการดำเนินงานตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นจำนวนมาก ประกอบด้วยเอกสารลายลักษณ์ ภาพถ่าย แอปบันทึกเสียง แอปบันทึกภาพ และวัสดุคอมพิวเตอร์ เอกสารเหล่านี้เป็นหลักฐานสำคัญของการปฏิบัติงานทั้งหมด จึงเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานเจ้าของเอกสารที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงภารกิจในอนาคต และสำหรับผู้สนใจใฝ่คว้าในการศึกษาวิจัย

เอกสารดังกล่าวข้างต้นรู้กันทั่วไปว่าเป็นเอกสารจดหมายเหตุและมีวิธีการจัดการตามหลักวิชาการโดยการประเมินคุณค่า การจัดเก็บ และการให้บริการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เอกสารจดหมายเหตุชุดนี้ดำรงคงสภาพดีและเป็นประโยชน์ต่อไป ดังนั้น การจัดทำเอกสารจดหมายเหตุถือเป็นภารกิจอย่างหนึ่งของคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญมอบหมายให้ทำหน้าที่จัดทำจดหมายเหตุ เพื่อให้การดำเนินงานจัดทำจดหมายเหตุเกี่ยวกับความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ และขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ในการจัดทำรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างถูกต้องครบถ้วนตามหลักวิชาการในการจัดทำจดหมายเหตุ

ภาพถ่ายเหตุการณ์ในแต่ละสถานการณ์ถือเป็นเอกสารจดหมายเหตุประเภทหนึ่งที่สำคัญและนิยมใช้มาก เพราะภาพถ่ายแต่ละภาพจะบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากมายแทนเอกสารลายลักษณ์อาทิ ภาพถ่ายกลุ่มบุคคล กิจกรรมของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ โดยภาพถ่ายเหล่านี้จะบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงนิยมนำภาพถ่ายมาใช้งานต่าง ๆ คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม ตระหนักถึงความสำคัญและความน่าสนใจของภาพถ่าย จึงได้นำภาพถ่ายซึ่งเป็นจดหมายเหตุและได้รวบรวมไว้เพื่อจัดทำหนังสือประมวลภาพเหตุการณ์การร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยนำเสนอภาพบุคคลและกิจกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกระบวนการซึ่งให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้อ่านได้ดียิ่งขึ้น

คณะกรรมการผู้ดำเนินการจัดทำหนังสือประมวลภาพเหตุการณ์การร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือประมวลภาพเหตุการณ์การร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์แก่อนุชน นิสิต นักศึกษา และประชาชนเป็นอย่างมาก

นายเดโช สนวนานนท์

ประธานคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์

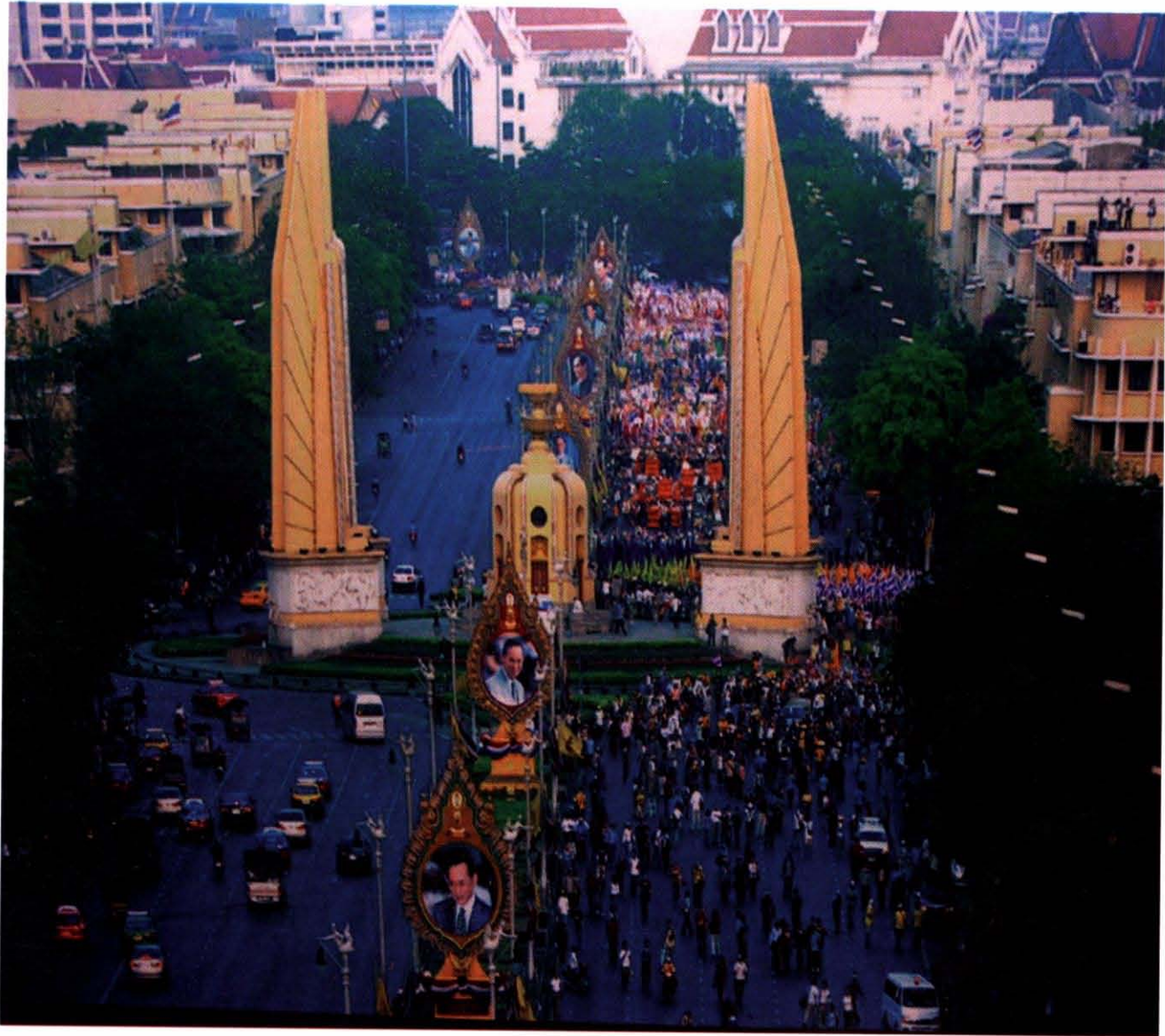
จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

สิงหาคม ๒๕๕๐

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)	๑
พุทธศักราช ๒๕๔๙	
สมัชชาแห่งชาติ	๒
สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ	๑๐
คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ	๒๔
คณะกรรมการวิสามัญประสานการมีส่วนร่วมและการประชามติ	๓๐
คณะกรรมการวิสามัญวิชาการ ตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญ และร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ	๓๒
คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ	๓๔
คณะกรรมการยกร่างหลักเกณฑ์ วิธีการออกเสียงประชามติ และการออกเสียงประชามติ	๓๗
คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม	๓๙
คณะกรรมการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่	๕๑
คณะกรรมการวิสามัญกิจการสภาร่างรัฐธรรมนูญ	๕๓
คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคกลาง	๕๔
คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเหนือ	๕๕
คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๕๖
คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้	๕๗
คณะกรรมการวิสามัญเพื่อให้ข้อเสนอแนะ ประสาน ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งติดตามให้มีการปฏิบัติตามประกาศ สภาร่างรัฐธรรมนูญ	๕๘
คณะกรรมการวิสามัญเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญและประชาสัมพันธ์	๕๙
คณะกรรมการวิสามัญรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนประจำ ๗๖ จังหวัด	๖๐
ภารกิจและกิจกรรมของสภาร่างรัฐธรรมนูญ	๖๗
การส่งมอบร่างรัฐธรรมนูญและการประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	๖๙
มติสภาร่างรัฐธรรมนูญในการรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	๗๑

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ มอบร่างรัฐธรรมนูญให้ประชาชนเพื่อเผยแพร่ ก่อนลงประชามติ	๗๒
ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ รับมอบผลการลงประชามติจาก กรรมการการเลือกตั้ง	๗๓
ผลการออกเสียงประชามติ	๗๔
ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ นำรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าถวายฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย	๗๕
งานเลี้ยงรับรองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	๗๗

การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้าได้ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙

สมัชชาแห่งชาติ

สมาชิกสมัชชาแห่งชาติ เป็นตัวแทนกลุ่มคนที่ได้รับเลือกจากทุกสาขาอาชีพและทุกภาคส่วนมาประชุม
ทำการคัดเลือกกันเอง เพื่อแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภารัฐธรรมนูญ

สมาชิกสมัชชาแห่งชาติรายงานตัว ณ อาคารรัฐสภา

สมาชิกสมัชชาแห่งชาติ มาจากผู้แทนภาคเศรษฐกิจ สังคม จำนวน ๗๖๗ คน ผู้แทนภาครัฐ จำนวน ๓๑๘ คน
ผู้แทนภาคการเมืองและการปกครองท้องถิ่น จำนวน ๒๒๗ คน ผู้แทนองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ จำนวน ๑๖ คน
ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓๐๒ คน นิสิตนักศึกษา จำนวน ๑๔๐ คน คณะรัฐมนตรีและคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ
สรรหาผู้แทนสาขาวิชาชีพและผู้ทรงคุณวุฒิในภาครัฐอีกฝ่ายละ ๑๑๕ คน เป็นจำนวน ๒๓๐ คน

ประกาศ
แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติ

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติ ตามมาตรา ๑๐๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙ ดังต่อไปนี้

๑. นายกนก ไตสุรัตน์

๑๔. นายกรวิชัย สุทธธารมณี

[illegible][illegible]

หน้า ๑๗
(ก) ๑๒๓ ๔๕๖๗ ๘๙๐ ๑ ๒๓๔๕๖๗๘๙๐ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๕

1991-92		1992-93		1993-94	
Area	Production	Area	Production	Area	Production
1. Area	2. Production	3. Area	4. Production	5. Area	6. Production

วันที่ ๑๑
 เดือน เดือนพฤษภาคม ปี ๑๙๖๖
 ณ กรุงเทพมหานคร

[illegible][illegible]

เล่ม ๑๒๓ สกนพินัย ฉบับที่ ๑	๖๖๗๕๐๙๘๔๐๙๘๔	๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๕
	(หน้า) ๑๒๓	
เล่ม ๑๒๓ สกนพินัย ฉบับที่ ๑	๖๖๗๕๐๙๘๔๐๙๘๔	๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๕

(iii) lead

the above information about 1

Not in

[illegible][illegible][illegible][illegible]

	หน้า ๑๖	
เล่ม สละ สอนพิเศษ สละ 1	1197 จันทบุรี	๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๕
	หน้า ๑๖	

(แก้ไข) สดส. สกนพิทศร สดส. 1 วารสารสุขภาพ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๐

১৯৮০ সাল পর্যন্ত ১৯৮০ সাল পর্যন্ত
 ১৯৮০ সাল পর্যন্ত ১৯৮০ সাল পর্যন্ত

[illegible]

1. အခြေခံအားဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်သည်။

ເປັນ ສະຫະ ກັບປະເທດ ສະຫະ ມາດ	ປະເທດ ສະຫະ ມາດ	20 ປະເທດ ສະຫະ ມາດ
ປະເທດ ສະຫະ ມາດ		

[illegible]

๑๕๑๔ นายศิริกานต์ ทนมาต	๑๕๑๕ นายสุวิทย์ ทรัพย์จิตต์
๑๕๑๕ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	๑๕๑๖ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

หน้า ๑๑

๑๕๒๒ นายสมชาย ศุภวิวัฒน์	๑๕๒๓ นายไกรสร หงษ์ขี้
๑๕๒๔ นายไกรสร หงษ์ขี้	๑๕๒๕ นายไกรสร หงษ์ขี้

๑๕๓๓ นายโสภา สอนวิจิตร	๑๕๓๕ นายไกรพล อุกฤษณ์
๑๕๓๔ นายโสภา เพชรบุรี	๑๕๓๖ นายไศยกร ขุนแก้ว

๔๕๕๓ พลโท โสภะ รัตนบุรี	๔๕๘๔ นายไกรสาร สุขเกษม
๔๕๕๖ นายไกรสาร สุขเกษม	๔๕๘๖ นายไกรสาร สุขเกษม

วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๓

ผู้รับผิดชอบพระบรมราชโองการ

พระเอก นางเอก คู่พระคู่ศรี

ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๘ ปีที่ ๖๑ ในรัชกาลที่ ๙

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก สานิจ เมฆะโชติฉิน
ประธานคณะกรรมการแม่บ้านกองทัพบก

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดการประชุมสมัชชาแห่งชาติ
ณ หอประชุมกองทัพเรือ วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๙
มีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เฝ้าทูลละอองพระบาทรับเสด็จ

(สำเนา)

(ร่าง)

พระราชดำรัส

ในพิธีเปิดประชุมสมัชชาแห่งชาติ

ณ หอประชุมกองทัพเรือ

วันอาทิตย์ที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ข้าพเจ้ามาปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ ในพิธีเปิดประชุมสมัชชาแห่งชาติในวันนี้

วัตถุประสงค์แห่งการแต่งตั้งสมาชิกสมัชชาแห่งชาติและหน้าที่ของสมัชชาแห่งชาตินั้น ท่านทั้งหลายคงจะทราบดีโดยทั่วกันแล้ว เพราะได้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ในการประชุมครั้งนี้สมาชิกสมัชชาแห่งชาติจะต้องกระทำหน้าที่ของท่านโดยสุจริตยุติธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญที่จะได้ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อันจักได้ประกาศใช้เป็นหลักในการปกครองบ้านเมืองสืบต่อไป

ข้าพเจ้ามั่นใจว่าทุกท่านที่มาประชุม ณ ที่นี้ ล้วนมีเจตนาต่อบ้านเมือง มีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราทั้งปวง และด้วยความมั่นใจนี้ ข้าพเจ้าขอมอบหมายให้ท่านร่วมกันคัดเลือกผู้ที่สมควรจะได้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญต่อไป

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นสุขมงคลฤกษ์แล้ว ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้าขอเปิดการประชุมสมัชชาแห่งชาติ ณ บัดนี้ ขอให้การประชุม และการคัดเลือกดำเนินไปโดยเรียบร้อย สำเร็จประโยชน์ที่ปรารถนาทุกประการ ทั้งขอให้ท่านทั้งหลายที่มาชุมนุมพร้อมกัน ณ ที่นี้ ประสบแต่ความสุขความสวัสดิ์ทุกเมื่อทั่วหน้ากัน

ฉ. ราช
อ. ราช
อ. ราช

๑๐.๑๒

๐๐๐๐

พระราชดำรัสในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
ทรงเปิดการประชุมสมัชชาแห่งชาติ
วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๙

การสรรหาสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.)

วันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๔๙ นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานการประชุมสมัชชาแห่งชาติ ณ หอประชุมกองทัพเรือ เพื่อสรรหาสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.)

กระบวนการสรรหาสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.)
 ชั้นแรก สมาชิกสภาแห่งชาติ คัดเลือกกันเองให้เหลือสมาชิก ๒๐๐ คน เพื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน

ประธานคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติ

ชั้นที่สอง คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติคัดเลือกสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ
๒๐๐ คน ให้เหลือ ๑๐๐ คน และนำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

พระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
จำนวน ๑๐๐ คน วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๐

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ๑๐๐ คน

สสร. ภาควิชาการ ๒๗ คน ประกอบด้วย

นายกนก โตสุรัตน์

นายกิตติ ตีรเศรษฐ์

นายคมสัน โพธิ์คง

นายจรัญ ภัคดีธนากุล

นายจรัส สุวรรณมาลา

นายเจริญศักดิ์ โจนฤทธิพิเชษฐ์

นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง

นายชวลิต หมื่นนุช

นายไชยยศ เหมะรัชตะ

นางดวงสุดา เตโชติรส

นายเดโช สวานนท์

นายอิติพันธ์ เชื้อบุญชัย

นายธีรวัฒน์ ร่มไทรทอง

นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

นายนรนิติ เศรษฐบุตร

นายนุรักษ์ มาประณีต

นายปกรณ์ ปรียากร

นางพรณราย แสงวิเชียร

นายไพโรจน์ พรหมสาส์น

นางรุจิรา เตชางกูณ

นายวรากรณ์ สามโกเศศ
ลาออกเมื่อวันที่ ๕ ก.พ.๕๐

นายวิชัย รูปขำดี

นายสนั่น อินทรประเสริฐ

นายสมคิด เลิศไพฑูรย์

นายสว่าง ภูพิพัฒน์วิบูลย์

นายเสรี สุวรรณภานนท์

นายอรัญ ธรรมโน

สสร. ภาคเอกชน ๒๕ คน ประกอบด้วย

นางกรรณิการ์ บรรเทิงจิตร

นายกฤษฎา ไขว้ฒนาบุญกุล

นายจตุรินทร์ ภิรมย์ภักดี

นายธวัช บวรวนิชยกุล

นายนิตย์ วังวิวัฒน์

นายนิมิตร ชัยจิระธิกุล

นายประดิษฐ์ เหลืองอร่าม

นายประวิทย์ อัครชิโนเรศ

นายพิเชียร อำนาจวรประเสริฐ

นายพิสิฐ ลี้อาธรรม

นางมณูศรี โชติเทวัญ

นายวิทยา งานทวี

นายวิทวัส บุญญสถิตย์

นายวินัส ม่านมุงศิลป์

นายศักดิ์ชัย อุ่ณจิตติกุล

นายศิระ แสงมณี

นายเศวต ทินกุล

นายสมเกียรติ รอดเจริญ

นายสามขวัญ พนมขวัญ

นายสุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย

นายอนุศาสน์ สุวรรณมงคล

นายอรรถรัตน์ รัตนจันทร์

นางสาวอลิสรา พันธุ์ศักดิ์

นางอังคณา นีละไพจิตร

นางสาวอาภา อรรถบุรณังค์

สสร. ภาครัฐ ๓๐ คน ประกอบด้วย

นายกล้านรงค์ จันทิก

นาย ช. ชัยนาท ศรีเสมาเมื่อ

นายชรินทร์ บัวประเสริฐ

นายชาติชาย เจียมศรีพงษ์

นายชาลี กางอิม

นายชำนาญ ภูวิลัย

นายชูชัย ศุภวงศ์

นายไชคชัย อักษรนนท์

นายธนพิชัญ มุลพุกษ

นายประพันธ์ นัยโกวิท

นายประสงค์ พิทุรกิจจา

นางสาวพวงเพชร สารค

นายไพบุลย์ วราทะไพบูลย์

นายมนตรี เพชรขุ่ม

พลตำรวจเอก มีชัย นกุลกิจ

นายวิชัย ศรีขวัญ

นายวิชา มหาคุณ

นายวิทธยา บริบูรณ์ทรัพย์

นายวิทยา คชเชื่อน

นายวุฒิชชาติ กัลยาณมิตร

นายศรีราชา เจริญพานิช

นางสดศรี สัตยธรรม

นายสมชัย ฤชุพันธ์

นายสวัสดิ์ โชติพานิช

นายสุรพล พงษ์ทัตศิริกุล

นายเสริมเกียรติ วรดิษฐ์

นายเสรี นิมะยุ

นายอัศวิน สุมางค์

นายอุทิศ ชูช่วย

นายโอกาส เดฟละกุล

นายโอรส วงษ์สิทธิ์
(ได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๐
แทน นายวรากรณ์ สามโกเศศ)

สสร. ภาคสังคม ๑๘ คน ประกอบด้วย

นายการุณ ไสงาม

นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เส

นายเกียรติชัย พงษ์พานิชย์

นายชาติชาย แสงสุข

พลตำรวจโท ธรรมนิตย์
ปิตะนีละบุตร

นายปริญญ์ ศิริสารการ

พลเรือเอก ไพร์ศักดิ์
วัชรมูล

นายมานิจ สุขสมจิตร

นายรัฐ ชุกกลีน

นายวรา ทงส์ประภาศ

นายวิชัย เรืองเรืองกุลฤทธิ์

นายวุฒิสาร ตันไชย

นายศักดิ์นรินทร์ เชื้อนอัน

นายสมยศ สมวิวัฒน์ชัย

นายสวิง ตันอุต

นายสุนทร จันทรังสี

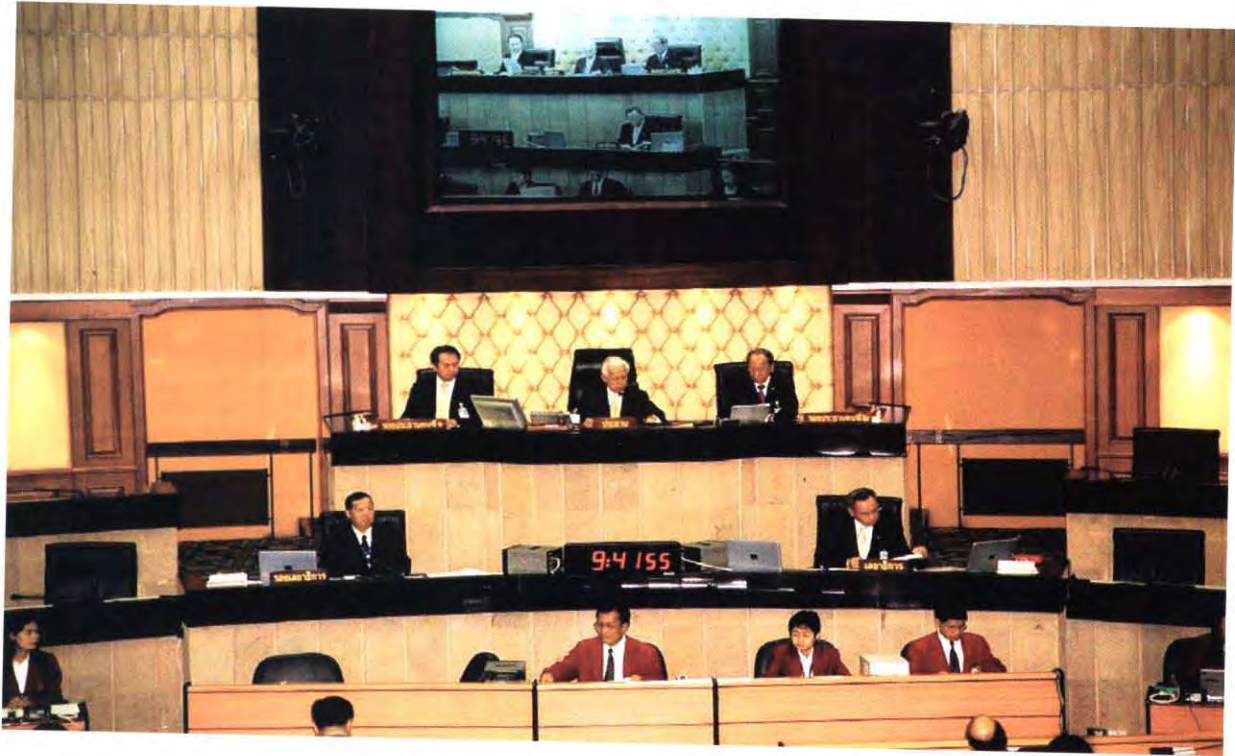

นายอภิชาติ ดำดี

นายลักชัย กิตติพล

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประชุมครั้งแรก เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๐
 และได้เลือกประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย
 นายบรรณิ ศรีสฐบุตร เป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ
 นายเสรี สุวรรณภานนท์ เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่หนึ่ง
 นายเดโช สนวนานนท์ เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่สอง

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
 ณ หน้าพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ ๗ รัฐสภา
 วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๐

คณะกรรมการยกย่องรัฐธรรมนุญ

คณะกรรมการยกย่องรัฐธรรมนุญ จำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑๕ คน

๑. นายวราภรณ์ ประสงค์ ชื่นศิริ
รองประธานคณะกรรมการ

๑๑. นายโพนกุล วราหะโพธิ์
โฆษกคณะกรรมการ

๒๕. นายมนตรี ศรีเยี่ยมสะอาด
กรรมการ

๒. นายอัครวิทย์ कुमारวงศ์
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่หนึ่ง

๑๔. นายปกรณ์ ปริยากร
โฆษกคณะกรรมการ

๒๖. นายมานิจ สุขสมจิตร
กรรมการ

๑๑. นายจรัญ ภักดีธนากุล
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สอง

๑๕. ศ. เกจิเกียรติ ศิพม์เสวีธรรม
กรรมการ

๒๗. นายวิจิตร วิชัยสาร
กรรมการ

๓. ศ. (พิเศษ) วิชา มหาคุณ
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สาม

๑๖. ศ. ไชยศ เหมะรังคะ
กรรมการ

๒๘. นายวิทยา งานทวี
กรรมการ

๔. นายชูชัย สุขวงศ์
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สี่

๑๗. นายเกษม โกศล
กรรมการ

๒๙. รศ. วุฒิสภา กันไชย
กรรมการ

๖. ศ. สมคิด เลิศไพฑูรย์
เลขาธิการคณะกรรมการ

๑๘. นายวิจิตร สุระกุล
กรรมการ

๓๐. รศ. ศรีราชา เจริญพานิช
กรรมการ

๗. นายอัคร จารุจินดา
รองเลขาธิการคณะกรรมการ
คนที่หนึ่ง

๑๙. นายอนันต์ บุญพุก
กรรมการ

๓๑. นางสาวศศิธร สักขะธรรม
กรรมการ

๘. นางสาวณัฏฐา นีวีโรจน์
รองเลขาธิการคณะกรรมการ
คนที่สอง

๒๐. รศ. นริศพร นามโคตร
กรรมการ

๓๒. นายสนั่น อินทรประเสริฐ
กรรมการ

๕. นายคมสัน โพธิ์คง
รองเลขาธิการคณะกรรมการ
คนที่สาม

๒๑. นายบุญชัย มาประณีต
กรรมการ

๓๓. นายสุพจน์ ไชยมุข
กรรมการ

๑๐. ม.ศ. อธิพันธุ์ เชื้อบุญชัย
รองเลขาธิการคณะกรรมการ
คนที่สี่

๒๒. นายประพันธ์ นัยโกวิท
กรรมการ

๓๔. นางอังคณา นีละไพจิตร
กรรมการ

๑๑. นายทององ จันทรา
โฆษกคณะกรรมการ

๒๓. นางสาวพวงเพชร สารคุณ
กรรมการ

๓๕. พลเอก อภิภูธร เจริญพานิช
กรรมการ

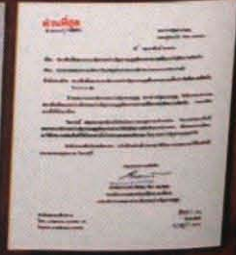
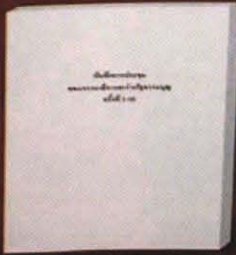
๑๒. นายคิสิฐ สัตยาธรรม
โฆษกคณะกรรมการ

๒๔. นายไพโรจน์ พรหมสาธิต
กรรมการ

คณะกรรมการยกย่องรัฐธรรมนุญ ครั้งที่ ๑๒ ณ ห้องประชุม ๓๐๑ อาคาร ๓๐๑ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การยกร่างรัฐธรรมนูญ
 กรอบที่ ๑ ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการกระจายอำนาจ

นายชูชัย ศุภวงศ์

ประธานคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ กรอบที่ ๑

คณะกรรมการการประชุมเพื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินงาน

กรอบที่ ๒ ว่าด้วยสถาบันการเมือง

นายจรัญ ภัคดีธนากุล

ประธานคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ กรอบที่ ๒

คณะกรรมการการประชุมพิจารณากำหนดแนวทางการดำเนินงาน

กรอบที่ ๓ ว่าด้วยองค์การตรวจสอบอิสระและศาล

นายวิชา มหาคุณ

ประธานคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ กรอบที่ ๓

คณะกรรมการการประชุมเพื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินงาน

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญประชุมระดมความคิดเห็น

การแถลงข่าวของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

นายปรณ ปรียากร
โฆษกคณะกรรมการ

นายพิสิฐ ลี้อาธรรม
โฆษกคณะกรรมการ

นายธงทอง จันทรางศุ
โฆษกคณะกรรมการ

นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์
โฆษกคณะกรรมการ

คณะกรรมการการวิสามัญประสานการมีส่วนร่วมและการประชามิติ

นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง

ประธานคณะกรรมการการวิสามัญประสานการมีส่วนร่วมและการประชามิติ

การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น

การจัดประชุมและการสัมมนาเพื่อรับฟัง
ความคิดเห็นของประชาชนจากทุกสาขาอาชีพ

การประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน
เพื่อประมวลความเห็นเสนอคณะกรรมการ
ยกร่างรัฐธรรมนูญ

การเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจสาระสำคัญ
ของร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ แก่ประชาชน
และผู้สนใจ ณ อาคารรัฐสภา

คณะกรรมการวิสามัญวิชาการ ตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญ
และร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

นายอัครวิทย์ สุมาวงศ์
ประธานคณะกรรมการวิสามัญวิชาการ ตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญ
และร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

การประชุมคณะกรรมการวิสามัญวิชาการ ตรวจสอบร่าง
รัฐธรรมนูญ และร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

คณะอนุกรรมการในคณะกรรมการวิสามัญวิชาการ
ตรวจร่างรัฐธรรมนูญ และร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

นายมานิจ สุขสมจิตร
ประธานคณะอนุกรรมการตรวจร่างรัฐธรรมนูญ

ร้อยตรี วิจิตร อยู่สุภาพ
ประธานคณะอนุกรรมการ
ตรวจร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

รองศาสตราจารย์นครินทร์ เมฆไตรรัตน์
ประธานคณะอนุกรรมการส่งเสริมข้อมูล
ด้านสารสนเทศทั้งในและต่างประเทศ

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

นายวิชัย รุปรำดี

ประธานคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

กิจกรรมสัมมนาเกี่ยวกับการลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ

องค์กรตามรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

ศาลฎีกา

คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตแห่งชาติ

ศาลปกครองสูงสุด

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

สภาที่ปรักษาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการการร่างหลักเกณฑ์ วิธีการออกเสียงประชามติ
และการออกเสียงประชามติ

นายสวัสดิ์ โชติพานิช

ประธานคณะกรรมการการร่างหลักเกณฑ์

วิธีการออกเสียงประชามติ และการออกเสียงประชามติ

คณะกรรมการการประชุมร่างหลักเกณฑ์
และวิธีการออกเสียงประชามติ

ตัวอย่างบัตรออกเสียงประชามติ

(ต้นฉบับบัตรออกเสียงประชามติ)		
วันที่ _____ อำเภอ _____ (_____) กรรมการประจำหน่วยออกเสียง	เลขที่ _____ (_____) ตามมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ	ตำบล _____ อำเภอ _____ จังหวัด _____
การออกเสียงประชามติให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ให้ทำเครื่องหมายกากบาท (X) จำนวนเครื่องหมายเดียว ใน “ช่องทำเครื่องหมาย” ได้ข้อความแสดงความคิดเห็นที่ท่านเลือก		
เห็นชอบ	← ช่องทำเครื่องหมาย →	ไม่เห็นชอบ

การลงคะแนนในบัตรออกเสียงประชามติ ให้ผู้ออกเสียงทำเครื่องหมายกากบาท (X) จำนวนเครื่องหมายเดียวในช่องทำเครื่องหมายได้ข้อความแสดงความคิดเห็นที่ผู้ออกเสียงเลือก

คณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ
และตรวจรายงานการประชุม

นายเดโช สนวนนท์
ประธานคณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์
จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

คณะกรรมการประชุมกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

กรรมการ อนุกรรมการ และฝ่ายเลขานุการ

คณะอนุกรรมการตรวจสอบรายงานการประชุม

นายคมสัน โพธิ์คง

ประธานคณะอนุกรรมการตรวจสอบรายงานการประชุม

หลักเกณฑ์การตรวจและเผยแพร่
รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐

จัดโดย

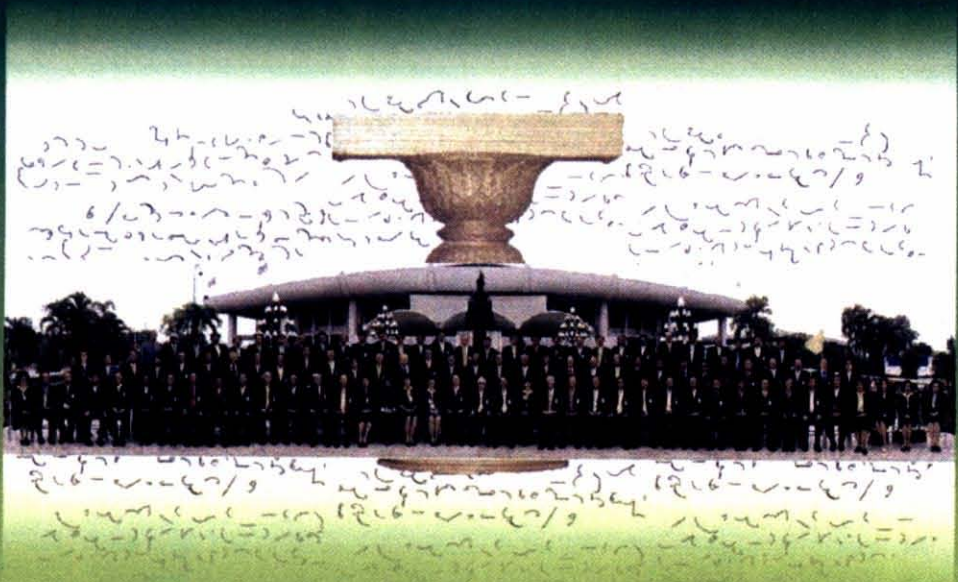
คณะอนุกรรมการตรวจรายงานการประชุม
ในคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ
และตรวจรายงานการประชุม
สภาร่างรัฐธรรมนูญ

กลุ่มงานระเบียบวาระการประชุม สำนักการประชุม
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คณะอนุกรรมการตรวจรายงานการประชุม
พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์การตรวจและเผยแพร่รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

การตรวจรายงานการประชุม
สภาร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

คณะกรรมการการวิสามัญร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ
จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

หนังสือการตรวจรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

คณะอนุกรรมการจัดทำจดหมายเหตุ

นายอารักษ์ สังหิตกุล

ประธานคณะอนุกรรมการจัดทำจดหมายเหตุ

คณะอนุกรรมการประชุมพิจารณาจัดทำหนังสือ
กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ และหนังสือ
ประมวลภาพเหตุการณ์การร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

โทร. ๐๒ ๒๕๔๔ ๑๕๘๘

ที่ _____ วันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความร่วมมือในการส่งมอบเอกสารเพื่อจัดทำจดหมายเหตุ

เรียน ประธานคณะกรรมการบริหารรับฟังความคิดเห็นขององค์กรคุณธรรมธรรมา

ด้วยคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดทำจดหมายเหตุเกี่ยวกับความเป็นมาของรัฐธรรมนูญและขั้นตอนกระบวนการในการจัดทำรัฐธรรมนูญให้เป็นไปอย่างถูกต้องครบถ้วนตามหลักวิชาการในการจัดทำจดหมายเหตุนั้น คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า เอกสารต่าง ๆ ที่เกิดจากการร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ จะเป็นเอกสารจดหมายเหตุในอนาคต โดยเป็นเอกสารหลักฐานสำคัญ ซึ่งจะอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่รัฐสภา รวมทั้งเป็นแนวทางดำเนินการและปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับต่อไป รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ของรัฐสภา อีกทั้งยังเป็นการให้บริการแก่สาธารณชนให้ได้รับประโยชน์จากเอกสารเหล่านี้ในด้านการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญไทย เริ่มตั้งแต่กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ การบันทึกเจตนารมณ์ และแนวคิดต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงระบบการเมืองการปกครองของประเทศไทยอย่างชัดเจน

ในการนี้ คณะกรรมการจึงได้ขอความร่วมมือจากท่านโปรดพิจารณาสั่งการให้เจ้าหน้าที่ส่งมอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรคุณธรรมธรรมาและคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ตามรายการที่แนบมาพร้อมนี้ โดยขอให้ส่งเป็นประจำวันถัดจากวันเสร็จสิ้นภารกิจ ทั้งนี้ ให้ส่งเอกสารดังกล่าวไปยังผู้อำนวยการกองงานพิพิธภัณฑ์และจดหมายเหตุ สำนักวิชาการ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๖ ซึ่งเอกสารที่ส่งมาแล้วคณะกรรมการจะได้ดำเนินการลงทะเบียนและจัดเก็บรักษาเป็นอย่างดี หากมีข้อสงสัยประการใดติดต่อฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๑๕๘๘

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะกรรมการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือด้วยดีจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(นายไชย สุวานานนท์)

ประธานคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์

จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

รับเรื่องแล้ว
วันที่ ๒๙/๒/๕๐
๐๒๒๔๔.๑๕๘๘

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

โทร. ๐๒ ๒๕๔๔ ๑๕๘๘

ที่ _____ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความร่วมมือในการส่งมอบเอกสารเพื่อจัดทำจดหมายเหตุ

เรียน ประธานคณะกรรมการบริหารร่างรัฐธรรมนูญ

ด้วยคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดทำจดหมายเหตุเกี่ยวกับความเป็นมาของรัฐธรรมนูญและขั้นตอนกระบวนการในการจัดทำรัฐธรรมนูญให้เป็นไปอย่างถูกต้องครบถ้วนตามหลักวิชาการในการจัดทำจดหมายเหตุนั้น คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า เอกสารต่าง ๆ ที่เกิดจากการร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ จะเป็นเอกสารจดหมายเหตุในอนาคต โดยเป็นเอกสารหลักฐานสำคัญ ซึ่งจะอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่รัฐสภา รวมทั้งเป็นแนวทางดำเนินการและปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับต่อไป รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ของรัฐสภา อีกทั้งยังเป็นการให้บริการแก่สาธารณชนให้ได้รับประโยชน์จากเอกสารเหล่านี้ในด้านการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญไทย เริ่มตั้งแต่กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ การบันทึกเจตนารมณ์ และแนวคิดต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงระบบการเมืองการปกครองของประเทศไทยอย่างชัดเจน

ในการนี้ คณะกรรมการจึงได้ขอความร่วมมือจากท่านโปรดพิจารณาสั่งการให้เจ้าหน้าที่ส่งมอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารร่างรัฐธรรมนูญและคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ตามรายการที่แนบมาพร้อมนี้ โดยขอให้ส่งเป็นประจำวันถัดจากวันเสร็จสิ้นภารกิจ ทั้งนี้ ให้ส่งเอกสารดังกล่าวไปยังผู้อำนวยการกองงานพิพิธภัณฑ์และจดหมายเหตุ สำนักวิชาการ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๖ ซึ่งเอกสารที่ส่งมาแล้วคณะกรรมการจะได้ดำเนินการลงทะเบียนและจัดเก็บรักษาเป็นอย่างดี หากมีข้อสงสัยประการใดติดต่อฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๑๕๘๘

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะกรรมการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือด้วยดีจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(นายไชย สุวานานนท์)

ประธานคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์

จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

รับเรื่องแล้ว
วันที่ ๒๖/๒/๕๐
๐๒๒๔๔.๑๕๘๘

การรวบรวมเอกสารจากคณะกรรมการชุดต่าง ๆ มาจัดทำจดหมายเหตุ

การจัดแสดงนิทรรศการจดหมายเหตุการร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐
ณ ห้องโถง ชั้นล่าง อาคารรัฐสภา ๑

คณะกรรมการการบันทึกเจตนารมณ์

นางศรีวิการ์ เมฆวัชรชัยกุล
ประธานคณะกรรมการการบันทึกเจตนารมณ์

คณะกรรมการการระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดแนวทาง
การบันทึกเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม
สภาร่างรัฐธรรมนูญ

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสภาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะอนุกรรมการจัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่

นางถวิลวดี บุรีกุล

ประธานคณะอนุกรรมการจัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่

การประชุมคณะอนุกรรมการ
จัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่

คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จัดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม
จัดสัมมนาและจัดแสดงนิทรรศการในทุกภาคของประเทศ

คณะกรรมการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

นายจตุรินทร์ ภิรมย์ภักดี

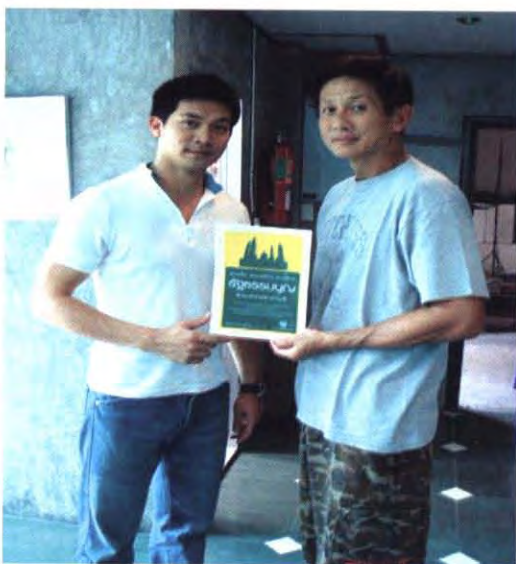
ประธานคณะกรรมการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

ประชาสัมพันธ์ กิจกรรม และการดำเนินงาน
ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

กิจกรรมการเผยแพร่ภารกิจการร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

การผลิตสื่อและการประชาสัมพันธ์

คณะกรรมการวิสามัญกิจการสภาาร่างรัฐธรรมนูญ

นายเสรี สุวรรณภานนท์

ประธานคณะกรรมการวิสามัญกิจการสภาาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการวิสามัญกิจการสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
มีหน้าที่บริหารงบประมาณ ดำเนินการสนับสนุน
และประสานกับสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญและ
คณะกรรมการทุกคณะ

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคกลาง

นายสุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย

ประธานคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคกลาง

คณะกรรมการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน

คณะกรรมการการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเหนือ

นายวิชัย ศรีขวัญ

ประธานคณะกรรมการการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเหนือ

กิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นจังหวัดเชียงใหม่

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พลตำรวจโท ธรรมนิตย์ ปิตะนีละบุตร
ประธานคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็น
และการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กิจกรรมรับฟังความคิดเห็นจังหวัดขอนแก่น

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้

นายอุทิศ ชูช่วย

ประธานคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็น
และการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้

การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
จังหวัดกระบี่ จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดพังงา

คณะกรรมการวิสามัญเพื่อให้ข้อเสนอแนะ ประสาน ให้ความช่วยเหลือ
สนับสนุนแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งติดตามให้มีการปฏิบัติตามประกาศ
สภาร่างรัฐธรรมนูญ

นายนิติ เศรษฐบุตร
ประธานคณะกรรมการ

นายอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ
รองประธานคณะกรรมการ

นายสวัสดิ์ โชติพานิช
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

นายเสรี สุวรรณภานนท์
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

นายเดโช สวานานนท์
โฆษกคณะกรรมการ

นายพิฑูร พุ่มทึรภัย
เลขานุการคณะกรรมการ

คณะกรรมการการวิสามัญเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญและประชาสัมพันธ์

นายสมชัย ฤชุพันธุ์
ประธานคณะกรรมการการวิสามัญเผยแพร่
ร่างรัฐธรรมนูญและประชาสัมพันธ์

การระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนด
ยุทธศาสตร์การเผยแพร่รัฐธรรมนูญ
เพื่อการลงประชามติ

คณะกรรมการวิสามัญรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประจำ ๗๖ จังหวัด

(ประธานคณะกรรมการ)

นายอภิชาติ คำดี
จังหวัดกระบี่

นายสุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย
กรุงเทพมหานคร

นายสุชน ทิวากร
จังหวัดกาญจนบุรี

นายธีรวัฒน์ ร่มไทรทอง
จังหวัดกาฬสินธุ์

นายวิทยา ผิวม่วง
จังหวัดกำแพงเพชร

พลตำรวจโท ธรรมนิตย์ ปิตะนัลบุตร
จังหวัดขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจริญ ปิয়ারมย์
จังหวัดจันทบุรี

นายโอกาส เดพละกุล
จังหวัดฉะเชิงเทรา

นางสาวอลิสรา พันธุ์ศักดิ์
จังหวัดชลบุรี

นาย ช. ชัยนาท ศรีเสมาเมือง
จังหวัดชัยนาท

นายคณิต ธีธัญญะภูมิ
จังหวัดชัยภูมิ

นายพิณัย อนันตพงศ์
จังหวัดชุมพร

นายแสง เครือวิวัฒน์กุล
จังหวัดเชียงราย

นายนิติย์ วังวิวัฒน์
จังหวัดเชียงใหม่

นายอานนท์ มั่นสวานิช
จังหวัดตรัง

นางสาวทิวา ยานไกล
จังหวัดตราด

นายชุมพร พลรักษ์
จังหวัดตาก

นายเจตน์ ธนวัฒน์
จังหวัดนครนายก

นายสมบัติ แจ่มจันทร์เกษม
จังหวัดนครปฐม

นายธีรเดช วงษ์ราช
จังหวัดนครพนม

นายสุนทร จันทรังสี
จังหวัดนครราชสีมา

นายวิชา ทงส์ประภัศร
จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายชนินทร์ บัวประเสริฐ
จังหวัดนครสวรรค์

นายสนั่น อินทรประเสริฐ
จังหวัดนนทบุรี

นายเสรี นิเมยุ
จังหวัดนราธิวาส

นายปริญญ์ ปานทอง
จังหวัดน่าน

นายการุณ ไสงาม
จังหวัดบุรีรัมย์

นายเมฆินทร์ เมธาวิกุล
จังหวัดปทุมธานี

นายทิวา ศุภจรรยา
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นายวิธยา บริบูรณ์ทรัพย์
จังหวัดปราจีนบุรี

นายอนุศาสน์ สุวรรณมงคล
จังหวัดปัตตานี

นายถาวร พรหมมีชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นายธนเชก อัครวานุวัตร
จังหวัดพะเยา

นายวินัย บัวประดิษฐ์
จังหวัดพังงา

นายประกอบ เมืองทั้ง
จังหวัดพัทลุง

นายปรีชา เรืองจันทร์
จังหวัดพิจิตร

นายพิพัฒน์ วงศาโรจน์
จังหวัดพิษณุโลก

นายประดิษฐ์ เหลืองอร่าม
จังหวัดเพชรบุรี

นายต่อพงษ์ อำพันธุ์
จังหวัดเพชรบูรณ์

นายอติคม สุพรรณพงศ์
จังหวัดแพร่

นางสาวสมใจ สุวรรณศุภพนา
จังหวัดภูเก็ต

ผศ. เรืองยศ จันทรสามารถ
จังหวัดมหาสารคาม

นายอรรถรัตน์ รัตนจันทร์
จังหวัดมุกดาหาร

นายวรุฒิ ดันศึกษา
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นายยุทธนา ยุพฤทธิ
จังหวัดยโสธร

นายวิชัย เรืองเรืองกุลฤทธิ
จังหวัดยะลา

นายพินิจ พิชยกำลป์
จังหวัดร้อยเอ็ด

นายสุทธิเดช จันทวิชานวงษ์
จังหวัดระนอง

นายหลักชัย กิตติพล
จังหวัดระยอง

นายกฤษฎา ไทวัฒนานุกุล
จังหวัดราชบุรี

รศ.ดร. กวี ศิริโกศาภิรมณ์
จังหวัดลพบุรี

นายอมรทัต นิรัตศยกุล
จังหวัดลำปาง

นายวินัส ม่านมุงศิลป์
จังหวัดลำพูน

ผศ. ไพฑูรย์ ยาบุษดี
จังหวัดเลย

นายธวัชชัย พินปรุ
จังหวัดศรีสะเกษ

นายโกมุท ทิฆนนานนท์
จังหวัดสกลนคร

นายนิมิตร ชัยจิระธิกุล
จังหวัดสงขลา

นายเรืองชัย จงสงวน
จังหวัดสตูล

นายสมเกียรติ รอดเจริญ
จังหวัดสมุทรปราการ

นายบรรหาร ชัยวัฒน์
จังหวัดสมุทรสงคราม

นายประติษฐ์ สุโชคชัยกุล
จังหวัดสมุทรสาคร

นายสุรพล พงษ์ทัดศิริกุล
จังหวัดสระแก้ว

นายชัยโรจน์ มีแดง
จังหวัดสระบุรี

นายศุภวัฒน์ เทียนถาวร
จังหวัดสิงห์บุรี

นายสิงห์โต เดชะอังกูร
จังหวัดสุโขทัย

นายอนุศักดิ์ คงมาลัย
จังหวัดสุพรรณบุรี

นายนิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นายพูลศักดิ์ ประณูทนรพาล
จังหวัดสุรินทร์

นายรัฐ ชุกกลิ่น
จังหวัดหนองคาย

นายสุวิทย์ พิพัฒน์วิไลกุล
จังหวัดหนองบัวลำภู

นายสุชาติ สหัสโชติ
จังหวัดอ่างทอง

นายกิตติพงษ์ ชันดี
จังหวัดอำนาจเจริญ

นายศักดิ์ชัย อุ่ณจิตติกุล
จังหวัดอุดรธานี

นายสมบุรณ์ ศรีพัฒน์าวังน
จังหวัดอุดรดิตร

นายอุดม พัวสกุล
จังหวัดอุทัยธานี

นางพชนี ฌนาพรสิน
จังหวัดอุบลราชธานี

ร่างรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย

เขียน | จำบ้านทุกครัวเรือน คนทั้งสี่มีเพื่อศึกษาและใช้ประกอบ
เป็นมรดกในการออกเสียงประชามติ
ในวันอาทิตย์ที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

ฉบับลงประชามติ

ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ... ฉบับลงประชามติ

ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ... ฉบับลงประชามติ

ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ... ฉบับลงประชามติ

ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ... ฉบับลงประชามติ

ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ... ฉบับลงประชามติ

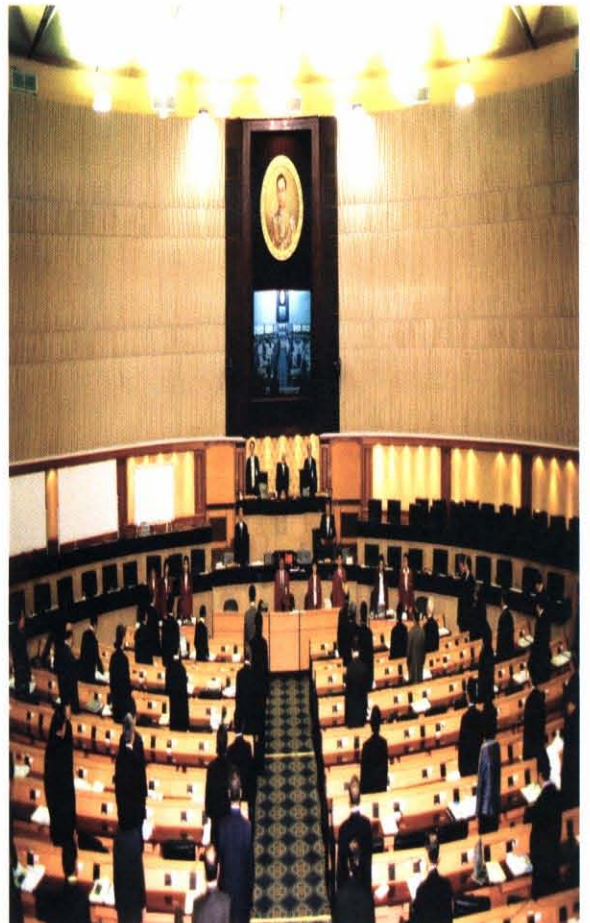
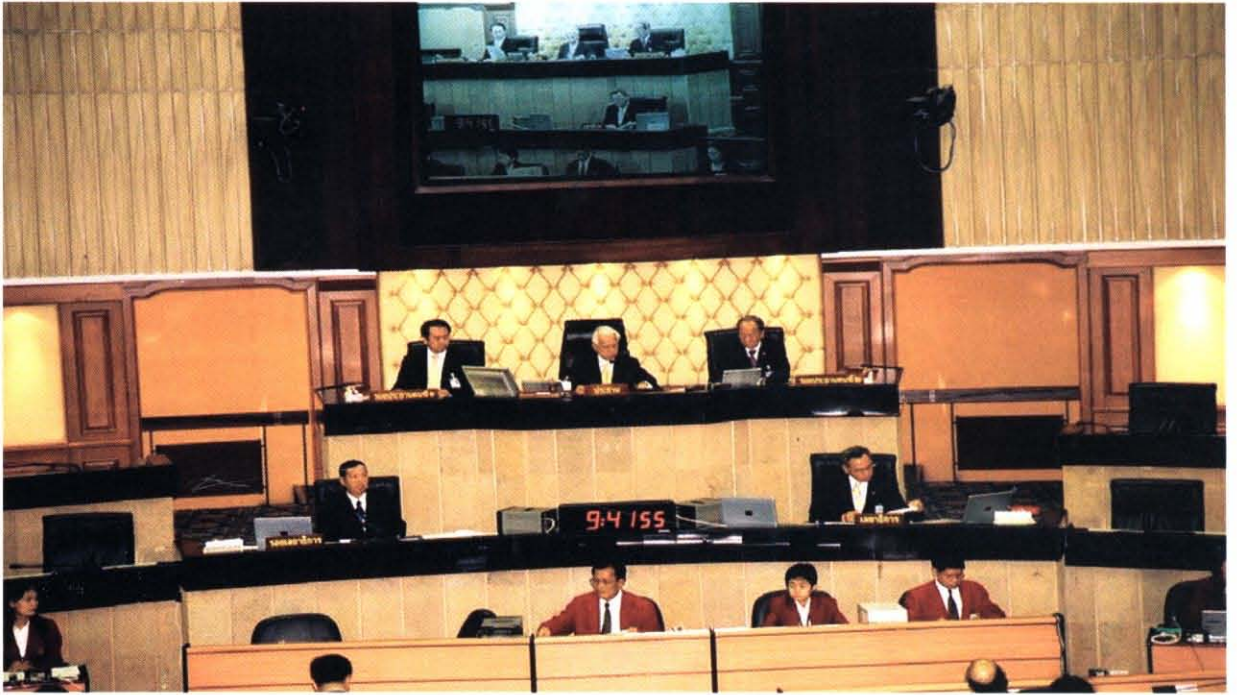

กิจกรรมของสภาวาระรัฐธรรมนุญ

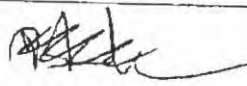
การส่งมอบร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำเสร็จแล้ว

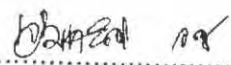

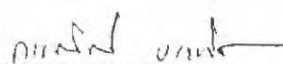
การประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

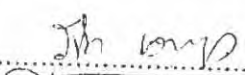
ผลการลงมติให้ความเห็นชอบ
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

ลำดับ	มติ	คะแนน	หมายเหตุ
๑	เห็นชอบ	98 	
๒	ไม่เห็นชอบ		
๓	งดออกเสียง		

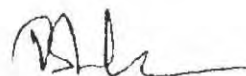
กรรมการตรวจนับคะแนน

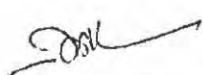
๑.
(นายเสริมเกียรติ วรดิษฐ์)

๓.
(นางกรรณิการ์ บรรเทิงจิตร)

๕.
(รองศาสตราจารย์รุจิรา เตชางกูร)

กรรมการตรวจนับคะแนน

๒.
(ศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา)

๔.
(นายวินัส ม่านมุงศิลป์)

กลุ่มงานบริหารทั่วไป
สำนักการประชุม
๖ กรกฎาคม ๒๕๕๐

นายมานิจ สุขสมจิตร (สสร.)

มอบร่างรัฐธรรมนูญให้ นายดิเรก ก้อนกลีบ ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ณ หน้าอนุสาวรีย์อดีตเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอน วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๐ เพื่อเผยแพร่ก่อนลงประชามติ

นายมานิจ สุขสมจิตร และนายดิเรก ก้อนกลีบ แจกร่างรัฐธรรมนูญ ให้ชาวแม่ฮ่องสอน

นายธนิต เศรษฐบุตร ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ
รับมอบผลการลงประชามติจากนายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการการเลือกตั้ง
วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๐ ณ อาคารรัฐสภา

ผลการออกเสียงประชามติ

จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ

๔๕,๖๕๘,๑๗๘ คน

ชาย

๒๒,๑๔๗,๖๕๖ คน

หญิง

๒๓,๕๑๐,๕๒๒ คน

จำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติ

๒๕,๙๗๘,๙๕๔ คน (๕๖.๖๑ %)

เห็นชอบ

๑๔,๗๒๗,๓๐๖ คน (๕๖.๖๙ %)

ไม่เห็นชอบ

๑๐,๗๕๑,๕๔๘ คน (๔๑.๓๗ %)

บัตรเสีย

๕๐๔,๒๐๗ ใบ (๑.๙๔ %)

จังหวัดที่มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติมากที่สุด

ลำพูน (๗๕.๓๕ %)

จังหวัดที่มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติน้อยที่สุด

สุรินทร์ (๔๙.๖๖ %)

ผลการออกเสียงประชามติ วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ฉบับสมบูรณ์ จำนวน ๓ ฉบับ

งานเลี้ยงรับรองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

รายนามสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ

๑. นายธนนิติ เศรษฐบุตร	ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๒. นายเสรี สุวรรณภานนท์	รองประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่หนึ่ง
๓. นายเดโช สวานานนท์	รองประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่สอง
๔. นายกนก โตสุรัตน์	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๕. นางกรรณิการ์ บรรเทิงจิตร	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๖. นายกฤษฎา ใ้วฒนาบุญกุล	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๗. นายกล้านรงค์ จันทิก	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๘. นายการุณ ไสงาม	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๙. นายกิตติ ตีระเศรษฐ์	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๐. นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๑. นายเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๒. นายคมสัน โพธิ์คง	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๓. นายเจริญ ภัคดีธนากุล	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๔. นายจรัส สุวรรณมาลา	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๕. นายจตุรินทร์ ภิรมย์ภักดี	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๖. นายเจริญศักดิ์ โจนนฤทธิพิเชษฐ	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๗. นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๘. นาย ช.ชัยนาท ศรีเสมาเมือง	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๙. นายชนินทร์ บัวประเสริฐ	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๐. นายชวลิต หมีนุช	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๑. นายชาติชาย เจียมศรีพงษ์	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๒. นายชาติชาย แสงสุข	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๓. นายชาลี กางอิม	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๔. นายชำนาญ ภูวิลัย	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๕. นายชูชัย ศุภวงศ์	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๖. นายโชคชัย อักษรนันท์	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๗. นายไชยยศ เทมะรัชตะ	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๘. นางดวงสุดา เตโชติรส	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๒๙. นายธนพิชัญ มุลพฤกษ์	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๓๐. พลตำรวจโท ธรรมนิตย์ ปิตะนัลบุตร	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๓๑. นายธวัช บวรอนิชยกุล	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ
๓๒. นายธิตินันท์ เชื้อบุญชัย	สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ

๕๘. นายวัชร ทงส์ประภัศร
๕๙. นายวิชัย รูปขำดี
๖๐. นายวิชัย เรืองเรืองกุลสุทธิ
๖๑. นายวิชัย ศรีขวัญ
๖๒. นายวิชา มหาคุณ
๖๓. นายวิทธยา บริบูรณ์ทรัพย์
๖๔. นายวิทยา คชเชื่อน
๖๕. นายวิทยา งานทวี

- [illegible]

๑๐๐. นายโอกาส เทพสะกุล

๑๐๑ นายโอรส วงษ์สิทธิ์

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

(ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๐

แทน นายวรารักษ์ สมโกเศศ)

รายนามคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ

๑. นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายอัครวิทย์ สุมาวงศ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายจรัญ ภักดีธนากุล	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชา มหาคุณ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นายชูชัย ศุภวงศ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๖. ศาสตราจารย์สมคิด เลิศไพฑูรย์	เลขาธิการคณะกรรมการ
๗. นายอัษฎพร จารุจินดา	รองเลขาธิการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๘. นางกาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์	รองเลขาธิการคณะกรรมการ คนที่สอง
๙. นายคมสัน โพธิ์คง	รองเลขาธิการคณะกรรมการ คนที่สาม
๑๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อติพันธ์ เชื้อบุญชัย	รองเลขาธิการคณะกรรมการ คนที่สี่
๑๑. นายทองทอง จันทรางศุ	โฆษกคณะกรรมการ
๑๒. นายพิสิฐ ลี้อาธรรม	โฆษกคณะกรรมการ
๑๓. นายไพบุลย์ วราหะไพฑูรย์	โฆษกคณะกรรมการ
๑๔. นายปกรณ์ ปรียากร	โฆษกคณะกรรมการ
๑๕. ศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการ
๑๖. ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ	กรรมการ
๑๗. นายเดชอุดม ไกรฤทธิ	กรรมการ
๑๘. นายวิจิตร สุระกุล	กรรมการ
๑๙. นายธนพิชฌ์ มูลพฤษ	กรรมการ
๒๐. รองศาสตราจารย์นครินทร์ เมฆไตรรัตน์	กรรมการ
๒๑. นายนุรักษ์ มาประณีต	กรรมการ
๒๒. นายประพันธ์ นัยโกวิท	กรรมการ
๒๓. นางสาวพวงเพชร สารคุณ	กรรมการ
๒๔. นายไพโรจน์ พรหมสาสน์	กรรมการ
๒๕. นายมนตรี ศรีเอี่ยมสะอาด	กรรมการ
๒๖. นายมานิจ สุขสมจิตร	กรรมการ
๒๗. นายวิจิตร วิชัยสาร	กรรมการ
๒๘. นายวิทยา งานทวี	กรรมการ
๒๙. รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย	กรรมการ
๓๐. รองศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช	กรรมการ
๓๑. นางสดศรี สัตยธรรม	กรรมการ
๓๒. นายสนั่น อินทรประเสริฐ	กรรมการ

๓๓. นายสุพจน์ ไช้มุกด์	กรรมการ
๓๔. นางอังคณา นีละไพจิตร	กรรมการ
๓๕. พลเอก อภิรัฐพร เจริญพานิช	กรรมการ

รายนามคณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์

จัดทำหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

๑. นายเดโช สนวนนท์	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายวรากรณ์ สามโกเศศ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง (ลาออกเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐)
๓. นายคมสัน โพธิ์คง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๔. นายวีระ โรจน์พจนรัตน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๕. พลตำรวจเอก มีชัย นุญกุลกิจ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์	เลขานุการคณะกรรมการ
๗. นายวัชรินทร์ บังเจกวิญญูสกุล	โฆษกคณะกรรมการ
๘. นายเจษฎา อนุจारी	กรรมการ
๙. รองศาสตราจารย์เรืองยศ แสนภักดี	กรรมการ
๑๐. นางเรืองรวิ เกตุผล	กรรมการ
๑๑. นายคณิต วัลยะเพ็ชร	กรรมการ
๑๒. นายจำเริญ วราภรณ์	กรรมการ
๑๓. นางถวิลวดี บุรีกุล	กรรมการ
๑๔. นายทวิชา หวังโกดา	กรรมการ
๑๕. นายประโภชน์ สภาวสุ	กรรมการ
๑๖. นางรัชฎาภรณ์ แก้วสนิท	กรรมการ
๑๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชญา บัวศรี	กรรมการ
๑๘. นางศรีวิการ์ เมฆวัชรชัยกุล	กรรมการ
๑๙. นางสาวศศิธรา พิชัยชาญณรงค์	กรรมการ
๒๐. นายศาสตรา โตอ่อน	กรรมการ
๒๑. นายสุวิชัย รัศมีภูติ	กรรมการ
๒๒. นายอภิชัย ตรังคิณีนาถ	กรรมการ
๒๓. นายอารักษ์ สังหิตกุล	กรรมการ
๒๔. นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร	กรรมการ
๒๕. รองศาสตราจารย์เจริญผล สุวรรณโชติ	กรรมการ
๒๕. รองศาสตราจารย์มนตรี รูปสุวรรณ	กรรมการ

รายนามคณะอนุกรรมการในคณะกรรมการวิสามัญ
บันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์ ประกอบด้วย

๑. นางศรีวิการ์ เมฆวัชรชัยกุล	เป็นประธานคณะอนุกรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์	เป็นรองประธานคณะอนุกรรมการ
๓. นายคณิต วัลยะเพ็ชร	เป็นอนุกรรมการ
๔. นายวัชรินทร์ บังเจกวิญญูสกุล	เป็นอนุกรรมการ
๕. นายประโกชน์ สภาวสุ	เป็นอนุกรรมการ
๖. รองศาสตราจารย์อำไพ อินทรประเสริฐ	เป็นอนุกรรมการ
๗. นางรัชฎาภรณ์ แก้วสนิท	เป็นอนุกรรมการ
๘. นางนลินี ทวีสิน	เป็นอนุกรรมการ
๙. นางสาวปัทมา สุกกำปัง	เป็นอนุกรรมการ
๑๐. นางโสมสุดา ลียะวณิช	เป็นเลขานุการคณะอนุกรรมการ

เจ้าหน้าที่ประจำคณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์

๑. นางภิรมย์ เจริญรุ่ง	นิติกร ๗ ว. สำนักกรรมการ ๓
๒. นางสาวปรีชญาภรณ์ อมรเวช	นิติกร ๗ ว. สำนักกรรมการ ๓

คณะอนุกรรมการจัดทำจดหมายเหตุ ประกอบด้วย

๑. นายอารักษ์ สังหิตกุล	เป็นประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นางสาวศศิธรา พิชัยชาญณรงค์	เป็นรองประธานคณะอนุกรรมการ
๓. นายสุวิชัย รัศมีภูติ	เป็นที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๔. นางสาวชนิษฐา วงศ์พานิช	เป็นเลขานุการคณะอนุกรรมการ
๕. นางวีรนุช พลนิก	เป็นอนุกรรมการ
๖. นางจิราวรรณ ชัยพานิช	เป็นอนุกรรมการ
๗. นางนัตริบงกช ศรีวัฒนสาร	เป็นอนุกรรมการ
๘. นางสาวอรพรรณ สีนธ์ศิริมานะ	เป็นอนุกรรมการ
๙. นางชวนพิศ เต็งอำนวย	เป็นอนุกรรมการ
๑๐. นางสาวกรพินธุ์ ทวีตา	เป็นอนุกรรมการ

เจ้าหน้าที่ประจำคณะอนุกรรมการจัดทำจดหมายเหตุ

๑. นายสุคนธ์ พลบุบผา	นิติกร ๔ สำนักกรรมการ ๓
๒. นางสาวกมลทิพย์ สุขเพียร	นิติกร ๔ สำนักกรรมการ ๓

คณะอนุกรรมการตรวจรายงานการประชุม ประกอบด้วย

๑. นายคมสัน โพธิ์คง	เป็นประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายอภิชัย ตังติณีนาค	เป็นรองประธานคณะอนุกรรมการ
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิรญา บัวศรี	เป็นที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ วรรณญาณันต์	เป็นอนุกรรมการ
๕. รองศาสตราจารย์วัชร ตระกูลงาม	เป็นอนุกรรมการ
๖. นายวันชัย เขี่ยมสมณะ	เป็นอนุกรรมการ
๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมล มานัสฤดี	เป็นอนุกรรมการ
๘. นางสาวปิยาณี กังวาฬกุล	เป็นอนุกรรมการ
๙. นางปทุมวดี ศรีสว่าง	เป็นอนุกรรมการ
๑๐. นางสาวนิสา เหลืองทองคำ	เป็นเลขานุการและอนุกรรมการ

เจ้าหน้าที่ประจำคณะอนุกรรมการตรวจรายงานการประชุม

๑. นางสาวธัญรัตน์ ม่วงศิริ	วิทยากร ๔ สำนักกรรมการ ๓
๒. นางสาวปิติกานต์ สอนดี	วิทยากร ๔ สำนักกรรมการ ๓

คณะอนุกรรมการจัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่ ประกอบด้วย

๑. นางฉวีลวดี บุรีกุล	เป็นประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายศาสตรา โตอ่อน	เป็นรองประธานคณะอนุกรรมการ
๓. นางสุรางคณา วายุภาพ	เป็นอนุกรรมการ
๔. นายเอียรชัย ณ นคร	เป็นอนุกรรมการ
๕. นางธนุช ตริทิพยบุตร	เป็นอนุกรรมการ
๖. นางสาวทวีติยา สินธุพงศ์	เป็นอนุกรรมการ
๗. นายศักดิ์ณรงค์ มงคล	เป็นอนุกรรมการ
๘. นายผาสุก เทพมณี	เป็นอนุกรรมการ
๙. นายวันวิชาติ บุญโปร่ง	เป็นอนุกรรมการ
๑๐. นางสาวเยาวเรศ จุนวีระนงค์	เป็นอนุกรรมการ

เจ้าหน้าที่ประจำคณะอนุกรรมการจัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่

๑. นางสาวสุภาวดี สุทธิ	วิทยากร ๗	ว. สำนักกรรมการ ๓
๒. นางสาววรกนก สังข์ทอง	วิทยากร ๗	ว. สำนักกรรมการ ๓
๓. นายรุ่งโรจน์ บุญกั้งवाल	นิติกร ๓	สำนักกรรมการ ๓
๔. นางพิศเพลิน สุขสถาน	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๕	สำนักกรรมการ ๓

รายชื่อที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำคณะกรรมาธิการ

๑. นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมาธิการ
๒. คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมาธิการ
๓. นายบุญเรือง บุรภัคดี	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมาธิการ
๔. นางสาวศิริ สุวรรณสถิตย์	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมาธิการ
๕. นางโสมสุดา ลียะวณิช	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมาธิการ
๖. รองศาสตราจารย์อำไพ อินทรประเสริฐ	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมาธิการ
๗. รองศาสตราจารย์จิตรา วิเชียรชม	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมาธิการ
๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปณัฏฐ์ หมอชาติ	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๙. นางสาวชนิษฐา วงศ์พานิช	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๐. นางสุทิดา รัตนวิชา	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๑. นายภูมิ มูลศิลป์	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๒. นายปัญญา ประเสริฐศรี	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๓. นางสาวโสภา เนตรมณีสุข	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๔. นางสาวสุกัญญา แก้วศรี	นักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๕. นายประยูร โพธิ์ไชยรัตน์	เลขานุการประจำคณะกรรมาธิการ
๑๖. นางสาวอริศรา คำตัน	เลขานุการประจำคณะกรรมาธิการ

รายนามฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์
จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

๑.	นางสาวจินตารักษ์ แสงกาญจน์วนิช	ผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะกรรมการ การพัฒนาการเมือง
๒.	นางสาวสุภาวดี สุทธิ	นิติกร ๗ ว.
๓.	นางภิรมย์ เจริญรุ่ง	นิติกร ๗ ว.
๔.	นางสาววรกนก สังข์ทอง	วิทยากร ๗ ว.
๕.	นางสาวปรัชญาภรณ์ อมรเวช	นิติกร ๗ ว.
๖.	นายสุคนธ์ พลบุบผา	นิติกร ๔
๗.	นางสาวกมลทิพย์ สุกเพียร	นิติกร ๔
๘.	นางสาวธัญญรัตน์ ม่วงศิริ	วิทยากร ๔
๙.	นางสาวปิติกานต์ สอนดี	วิทยากร ๔
๑๐.	นายรุ่งโรจน์ บุญกั้งवाल	นิติกร ๓
๑๑.	นางสาวสมควร สิงห์ด้อย	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๕
๑๒.	นางพิศเพลิน สุขสถาน	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๕
๑๓.	นางสาวสิริพร ใจอ่อน	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๔

คณะผู้จัดทำ

๑. นายอาร์กซ์ สึงทิดกุล
๒. นางสาวชนิษฐา วงศ์พานิช
๓. นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช
๔. นางชวนพิศ เต็งอำนวย
๕. นายสุคนธ์ พลบุบผา
๖. นางสาวกมลทิพย์ สุกเพียร
๗. นางสาวอรพรรณ สีนธ์ศิริมานะ
๘. นางสาวสิริพร ใจอ่อน
๙. นางสาวสุกัญญา แก้วศรี

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

